

การศึกษาความเป็นไปได้ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วมของ
ชุมชนบ้านเอียง หมู่ 5 ตำบลล้านปายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

A FEASIBILITY STUDY ON DEVELOPING ECOTOURISM FOR THE
COMMUNITY OF BAN EAKE VILLAGE, SANPAYANG SUBDISTRICT,
MAE TANG DISTRICT, CHIANG MAI PROVINCE

เลขทะเบียน 404240
วันที่ - 5 ม.ค. 2557
เลขเรียกหนังสือ

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

พ.ศ. 2554

หัวข้อการค้นคว้าอิสระ การศึกษาความเป็นไปได้ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ<sup>โดยชุมชนมีส่วนร่วม ของชุมชนบ้านเอียก หมู่ 5 ตำบลสันป่ายาง
อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่</sup>

ผู้วิจัย

นางสาวจิราวรรณ ชัยวงศ์

สาขาวิชา

การบริหารธุรกิจ

อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระหลัก

อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระร่วม

คณะกรรมการสอบ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมลณัฐ พลวัน

อาจารย์ศุภฤกษ์ ธรรมพิทักษ์วงศ์

(อาจารย์ ดร.นพ.ชูสิน สีลพัทธ์กุล)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมลณัฐ พลวัน)

(อาจารย์ศุภฤกษ์ ธรรมพิทักษ์วงศ์)

ประธานกรรมการ

กรรมการ

กรรมการ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ อนุมัติให้นักการค้นคว้าอิสระฉบับนี้
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรบริหารธุรกิจมนahanติ สาขาวิชาการบริหารธุรกิจ

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.ประยุทธ วงศ์แปง)

วันที่ ๒๖ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๔

ลิ๊บสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

หัวข้อการค้นคว้าอิสระ : การศึกษาความเป็นไปได้ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยชุมชนมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านเอียก หมู่ 5 ตำบลลันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

ผู้วจัย : นางสาวจิราวรรณ ชัยวงศ์

สาขาวิชา : การบริหารธุรกิจ

อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมลณัฐ พลวัน

: อาจารย์ศุภฤกษ์ สาระพิทักษ์วงศ์

อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระหลัก

อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระร่วม

บทคัดย่อ

การค้นคว้าอิสระเรื่อง “การศึกษาความเป็นไปได้ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยชุมชนมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านเอียก หมู่ 5 ตำบลลันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบและถกยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบมีส่วนร่วมและเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) วิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิเคราะห์หาค่าสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ชุมชนบ้านเอียกถึงแม้ว่าจะมีความพร้อมเรื่องของทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และชาวบ้านอย่างให้ชุมชนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว สิ่งที่จะดึงดูดใจนักท่องเที่ยว คือ มีแหล่งท่องเที่ยวที่ไม่เหมือนที่อื่น ขณะเดียวกันในเรื่องของการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ระบบสาธารณูปโภค และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ยังต้องมีการปรับปรุงอีกทั้งเรื่องของที่พัก ความรู้ความเข้าใจในการจัดการการท่องเที่ยว ทั้งผู้นำชุมชนและชาวบ้านควรได้รับความรู้และหาประสบการณ์ให้มากกว่านี้ แต่ชาวบ้านก็ยังกลัวว่าแหล่งท่องเที่ยวจะเสื่อมโทรม ที่สำคัญการที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้นั้นจะต้องทราบความต้องการที่แท้จริงของชุมชน โดยต้องมีหน่วยงานและผู้เชี่ยวชาญในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อป้องกันปัญหาที่จะส่งผลกระทบต่อชุมชน ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมาข้างต้น สังผลให้ชุมชนบ้านเอียกยังไม่มีความเป็นไปได้ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วม

The Title : A Feasibility Study on Developing Ecotourism for the Community of Ban Eake Village, Sanpayang Subdistrict, Mae Tang District, ChiangMai Province

The Researcher : Miss Jirawan Chaiwong

Program : Master of Business Administration
(Operating lines of business community)

Supervise committee : Assistant Professor Dr. Kamolnut Pholwan Chairman
: Lecturer Supareuk Tarapituxwong Member

ABSTRACT

This independent study was a feasibility study on developing ecotourism for the community of Ban Eake village, Sanpayang subdistrict, Mae tang district, Chiang Mai province. The objective of this study is to study the type of administration needed for tourist and to study the possibility of establishing tourist attraction with community participation. This was a quantitative research using descriptive analysis. The data was analysed using a readymade program, with percentage, mean and standard deviation.

Although, there are plentiful natural resources in Ban Eake community and its villagers would like the community become one of tourist attractions, the tourists will be attracted by the unique tourist attractions in Ban Eake. Furthermore, reaching the tourist attractions, infrastructure and facilities should be implored, as well as, leaders and the villagers should acquire more knowledges and experiences of accommodation and tourism management. However, the villagers are worried about the tourist attractions being damaged. Related organization and experts should out a survey to find and real need of the villagers. As a result, Ban Eake community has unfeasibility on providing ecotourism.

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการค้นคว้าอิสระเรื่อง การศึกษาความเป็นไปได้ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยชุมชนมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านเอียก หมู่ 5 ตำบลล้านป่าบาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เนื่องจากได้รับความช่วยเหลือและความร่วมมือจากหลายฝ่าย ผู้วิจัย ขอขอบพระคุณผู้ที่ให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือที่ดี ก่อนอื่นต้องขอขอบคุณ คุณพ่อซัยณุวัฒน์ และ คุณแม่ปรานอม ชัยวงศ์ ที่เคยเป็นทั้งทุนทรัพย์อุดหนุนและกำลังใจมาโดยตลอด

ขอขอบคุณ ท่านอาจารย์ พศ.ดร.กมลณัฐ พลวัน และ ท่านอาจารย์สุกฤกษ์ ราՐາพิทักษ์วงศ์ ที่เสียสละเวลาและให้คำแนะนำ ตรวจสอบแก้ไขข้อมูลรองต่าง ๆ มาตลอด จนทำให้การค้นคว้าอิสระครั้งนี้มีความถูกต้องสมบูรณ์

ขอขอบคุณ นายกสมควร ประสิงห์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลล้านป่าบาง ผู้ใหญ่บ้านบ้านเอียก สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลล้านป่าบาง ชาวบ้านชุมชนบ้านเอียก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ทุกท่าน ที่เคยให้การต้อนรับเป็นอย่างดี ให้ความช่วยเหลือด้านข้อมูล เกี่ยวกับการค้นคว้าอิสระในครั้งนี้ และเสียสละเวลาในการตอบแบบสอบถามและเข้าร่วมประชุม ทุกครั้งจนสำเร็จ

ขอขอบคุณ ครูมิ่งขวัญ แดงสุวรรณ ฝ่ายบริหารจัดการบ้านพักโรมสเทย์และประชาสัมพันธ์ บ้านโปง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานสหฟาร์มของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ที่เคยให้ปรึกษา และคำชี้แนะในการทำการค้นคว้าอิสระในครั้งนี้

ขอขอบคุณ น.ส.ส.โรชา บุญศิลป์ไทย เพื่อร่วมรุ่นที่เคยเป็นกำลังใจให้ชั่งกันและกัน

ขอขอบคุณ น.ส.ชุดา พะธง และ น.ส.สุภาพร ฟองจันทร์ตา ที่ช่วยแปลงผลข้อมูลและ คำนวณเครื่องมือจนสำเร็จ

ขอขอบคุณ คุณเทวี กันธะวงศ์ ที่เคยเป็นกำลังใจทุกครั้ง ในyanที่ห้อยแท้และเคยให้ความช่วยเหลือทุกอย่างเท่าที่จะสามารถทำได้

ท้ายที่สุดนี้ ขอขอบคุณผู้ที่ให้ความช่วยเหลือในด้านอื่น ๆ ทุกท่าน ที่มีส่วนให้งานค้นคว้าอิสระนี้สำเร็จลุล่วงโดยสมบูรณ์ อย่างดีเยี่ยม

จิราวรรณ์ ชัยวงศ์

สารบัญ

	หน้า
บทกัดย่อภาษาไทย.....	๙
บทกัดย่อภาษาอังกฤษ.....	๑
กตติกรรมประภาค.....	๑
สารบัญ.....	๑
สารบัญตาราง.....	๒
สารบัญภาพ.....	๓
บทที่	
1 บทนำ.....	๑
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	๑
โจทย์และคำถามการวิจัย.....	๓
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	๓
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	๔
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	๔
ขอบเขตการวิจัย.....	๕
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	๕
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๗
แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	๗
แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน.....	๙
แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....	๑๙
แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	๒๙
แนวคิดเกี่ยวกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย.....	๓๐
แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค.....	๓๓
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๓๕
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	๔๓
รูปแบบการวิจัย.....	๔๓

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่	
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	43
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	44
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	45
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	46
เกณฑ์การให้คะแนนแบบสอบถาม.....	46
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	50
ตอนที่ 1 บริบทและศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบ มีส่วนร่วมของชุมชนบ้านอียก ตำบลลันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่.....	50
ตอนที่ 2 เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน มีส่วนร่วม.....	70
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	89
สรุปผลการวิจัย.....	89
อภิปรายผล.....	93
ข้อเสนอแนะ.....	97
บรรณานุกรม.....	100
ประวัติผู้วิจัย.....	104
ภาคผนวก.....	105
ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์บริบทชุมชน.....	106
ภาคผนวก ข แบบสอบถามเพื่อการวิจัย.....	108
ภาคผนวก ค คำถามเพื่อการวิจัย.....	116

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 แสดงบทบาทของผู้มีส่วนได้-ส่วนเสียจากการท่องเที่ยว.....	31
4.1 ปฏิทินท่องเที่ยวในรอบ 1 ปี.....	67
4.2 ตารางแจกแจงความถี่จำแนกตามเพศของผู้ให้ข้อมูล.....	70
4.3 ตารางแจกแจงความถี่จำแนกตามช่วงอายุของผู้ให้ข้อมูล.....	70
4.4 ตารางแจกแจงความถี่จำแนกตามสถานภาพสมรสของผู้ให้ข้อมูล.....	71
4.5 ตารางแจกแจงความถี่จำแนกตามรายได้ของผู้ให้ข้อมูล.....	71
4.6 ตารางแจกแจงความถี่จำแนกตามระดับการศึกษาของผู้ให้ข้อมูล.....	72
4.7 ตารางแจกแจงความถี่จำแนกตามอาชีพของผู้ให้ข้อมูล.....	72
4.8 ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านความพร้อมในด้านสาธารณูปโภค และสิ่งอำนวยความสะดวก.....	73
4.9 การได้ยินหรือรู้จัก “การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม”.....	74
4.10 ความต้องการให้มีแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม.....	74
4.11 ความร่วมมือในการให้บริการท่องเที่ยว เมื่อชุมชนได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม.....	75
4.12 ความเพียงพอของร้านอาหารต่อการบริการนักท่องเที่ยว.....	76
4.13 การปรับปรุงบ้านพักของคนเองให้ได้มาตรฐานเพื่อรับรองรับนักท่องเที่ยว.....	77
4.14 ช่องทางการจองห้องพักของนักท่องเที่ยว.....	77
4.15 ระบบการจัดการขยายห้องถูกสุขลักษณะ.....	77
4.16 แหล่งท่องเที่ยวจะเกิดความเสื่อมโทรม ถ้าชุมชนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว.....	78
4.17 การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว.....	78
4.18 ยานพาหนะที่เข้าไปสู่ชุมชนได้.....	78
4.19 ลักษณะของถนนทางเข้าชุมชน.....	79
4.20 ลักษณะผิวน้ำของชุมชนบ้านเอียก.....	79
4.21 การลงแขกเกี่ยวข้าวที่มีในชุมชน จะทำให้นักท่องเที่ยวประทับใจมากที่สุด.....	80
4.22 สิ่งที่จะคงดูดีให้นักท่องเที่ยวกลับมาท่องเที่ยว.....	80

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
4.23 แหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติของชุมชนที่โดดเด่นและเป็นที่น่าสนใจกว่าแหล่งอื่น	80
4.24 อาคารไว้บริการนักท่องเที่ยว.....	81
4.25 ระบบสื่อความหมาย.....	81
4.26 ตั้งจานวนความสะดวกด้านสาธารณูปโภคที่ต้องปรับปรุงเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว...	82
4.27 ห้องน้ำสุกสุขอนามัยและเพียงพอสำหรับรองรับนักท่องเที่ยว.....	82
4.28 ระบบดูแลรักษาความปลอดภัย.....	82
4.29 กิจกรรมด้านการท่องเที่ยวที่จะทำให้นักท่องเที่ยวประทับใจมากที่สุด.....	83
4.30 การได้มาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนบ้านอียิก.....	83

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
3.1 การศึกษารับบทชุมชนเบื้องต้นจากผู้นำชุมชนและศึกษาจากแผนพัฒนาชุมชน.....	49
3.2 นายก อบต. สมควร ประสิงห์ ร่วมให้ข้อมูล.....	49
4.1 สภาพบ้านเรือนของชาวบ้านอีyk.....	52
4.2 ลักษณะภูมิประเทศของชุมชน.....	53
4.3 ลักษณะภูมิอากาศ.....	54
4.4 สิ่งสวายงานตามธรรมชาติ.....	56
4.5 การตีข่าวของชาวนา (การลงแขกเกี่ยวข่าว).....	58
4.6 แปลงนาของชาวบ้าน.....	58
4.7 แปลงปลูก粱.....	59
4.8 แปลงปลูกแก้วมังกร.....	59
4.9 แปลงปลูกส้มเขียวหวาน.....	59
4.10 ตัวอย่างผลไม้ที่ชาวบ้านปลูก.....	60
4.11 แปลงทดลองการปลูกผักสวนครัว ที่ได้รับจากโครงการวิจัยจาก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ที่บ้านผู้ใหญ่บ้าน.....	60
4.12 หนองน้ำรถคู่น้ำที่อยู่ในกระบวนการไม่ไฟ.....	61
4.13 โรงเรียนบ้านอีykที่ปัจจุบันมีแต่คุณย์เด็กเล็ก.....	61
4.14 แปลงปลูกถั่วเหลือง.....	62
4.15 แปลงปลูกข้าวโพด.....	63
4.16 วัดบ้านอีyk.....	63
4.17 น้ำตกตามหลวง.....	64
4.18 น้ำตกตามพานิช.....	64
4.19 พาดี.....	65
4.20 วัดม่อนพาดeng.....	65
4.21 สุ่นไก่ (ภูมิปัญญาชาวบ้านเรื่องการจักstan).....	66

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
4.22 ครกตำข้าวของคนพื้นเมือง.....	66
4.23 ที่เก็บน้ำสำหรับใช้อุปโภคบริโภคภายในหมู่บ้าน.....	69
4.24 การประชุมกลุ่มหัวข้อเรื่อง วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของ ชุมชน.....	87
4.25 ถนนทางเข้าหมู่บ้าน.....	87
4.26 แผนที่แหล่งท่องเที่ยวของตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่.....	88

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัจจุบัน

จากอดีตถึงปัจจุบันการท่องเที่ยวได้มีการพัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่อง จนได้รับการยอมรับให้เป็นอุตสาหกรรมหลักที่สำคัญของประเทศไทย ที่มุ่งเน้นการสร้างให้เกิดรายได้อย่างเต็มรูปแบบ โดยที่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีการเจริญเติบโตขึ้นอย่างสม่ำเสมอและอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสามารถเห็นได้จากการเจริญเติบโตของแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นรวมทั้งการพัฒนาด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการจัดการธุรกิจท่องเที่ยว ในระบบหลังการท่องเที่ยวได้มีการจัดการที่เป็นระบบมากขึ้น และพัฒนาขึ้นเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่อันเป็นผลจากความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วทางด้านเทคโนโลยี การคมนาคม และโทรศัพท์เคลื่อนที่ ที่มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการสร้างรายได้ประชาชาติก้าวคืบ เป็นแหล่งที่มาของรายได้เข้าประเทศในรูปแบบของเงินตราสกุลต่าง ๆ ที่ได้จากการประกอบธุรกิจ และการบริการท่องเที่ยวในช่วงเวลาไม่กี่ปีที่ผ่านมา นี้ การเติบโตของการท่องเที่ยวไทยยังช่วยให้เกิดการกระจายรายได้ที่กว้างขวางขึ้นด้วย ด้วยเหตุนี้ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจึงขยายตัวเติบโตอย่างไม่หยุดยั้งในปัจจุบัน และกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตคนไทยไปแล้วในหลายจังหวัดที่มีศักยภาพสูงสำหรับการท่องเที่ยวได้มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของการท่องเที่ยว ปรับปรุงระบบสาธารณูปโภค และสวัสดิการต่าง ๆ ช่วยยกระดับมาตรฐานชีวิตของคนในท้องถิ่นอย่างทั่วถึง แม้แต่ในท้องถิ่นที่เคยทุรกันดาร ไม่มีถนนทางหรือไฟฟ้า น้ำประปา การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่ได้ช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของชุมชนในท้องถิ่นนั้น ๆ นอกจากนี้ การพัฒนาและการเติบโตของการท่องเที่ยว ยังมีผลต่อการปลูกจิตสำนึก และความซาบซึ้งในคุณค่าของสมบัติทางธรรมชาติ และวัฒนธรรม ซึ่งไม่อาจประเมินค่าเป็นตัวเลขได้ ผลกระทบของชาติเหล่านี้ได้รับการรักษา และสืบทอดมาหลายชั่วคนจนกลายเป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์โดดเด่น ซึ่งจำเป็นต้องเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและบริหารจัดการ การท่องเที่ยวในพื้นที่ของตนเอง อีกทั้งยังเป็นแนวทางที่ก่อให้เกิดประโยชน์เชิงเศรษฐกิจต่อชุมชน อีกด้วย (เดชา โต้งสูงเนิน : 2543) ดังนั้นการท่องเที่ยวจึงเป็นเครื่องมือที่ช่วยกระตุ้นจิตสำนึกในการ

พิทักษ์รักษาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติของประเทศไทย การยกระดับความเข้าใจที่มีต่อการท่องเที่ยว
จะสามารถช่วยยกระดับจิตสำนึกที่มีต่อสิ่งแวดล้อม และขยายผลไปสู่ความร่วมมือในการกำหนด
มาตรการเชิงการอนุรักษ์ เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในที่สุด (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย,
2538)

ลักษณะทางกายภาพและสิ่งแวดล้อม และสภาพภูมิศาสตร์ของชุมชนมีลักษณะเป็นภูเขา ล้อมรอบจำนวนมาก ลักษณะทางภูมิอากาศเย็นสบายตลอดทั้งปี มีพื้นที่รกรากงอกงิด สำหรับ ทำการเกษตร เช่น พืชผัก ข้าว ถั่วเหลือง ข้าวโพด สภาพป่าโดยรอบชุมชนมีความอุดมสมบูรณ์ไป ด้วยพันธุ์ไม้นานาชนิด และมีแม่น้ำแม่ริมเป็นแม่น้ำสายหลักของชุมชน จึงทำให้มีน้ำไหลตลอดทั้งปี

ค้านวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตรากฐาน มีวิถีชีวิตแบบชาวพื้นเมืองภาคเหนือ ภาษาที่ใช้เป็นภาษาพื้นเมืองภาคเหนือ มีเทศกาลในชุมชน เช่น เทศกาลสงกรานต์ ลอยกระทง "ไห้วั่งป่า" และยังคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม เช่น การลงแขกเกี่ยวข้าว เป็นต้น

ดังนั้น ผู้วัยรุ่นจึงได้จัดทำวิจัยเรื่องนี้เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วม เพื่อให้ชาวบ้านในชุมชนทราบถึงความต้องการที่แท้จริงและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจวางแผนพัฒนาชุมชน และเพื่อเป็นการตอบสนองนโยบายด้านการท่องเที่ยวของทางรัฐบาล เพื่อให้เป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวต่อไป

โจทย์และคำถามการวิจัย

1. โจทย์การวิจัย

ความเป็นไปได้ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านเอียกเกิดขึ้นได้หรือไม่

2. คำถามการวิจัย

2.1 ชุมชนมีบริบทและศักยภาพของชุมชนในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วมอย่างไร

2.2 ชุมชนบ้านเอียกมีความเป็นไปได้ที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วมได้หรือไม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

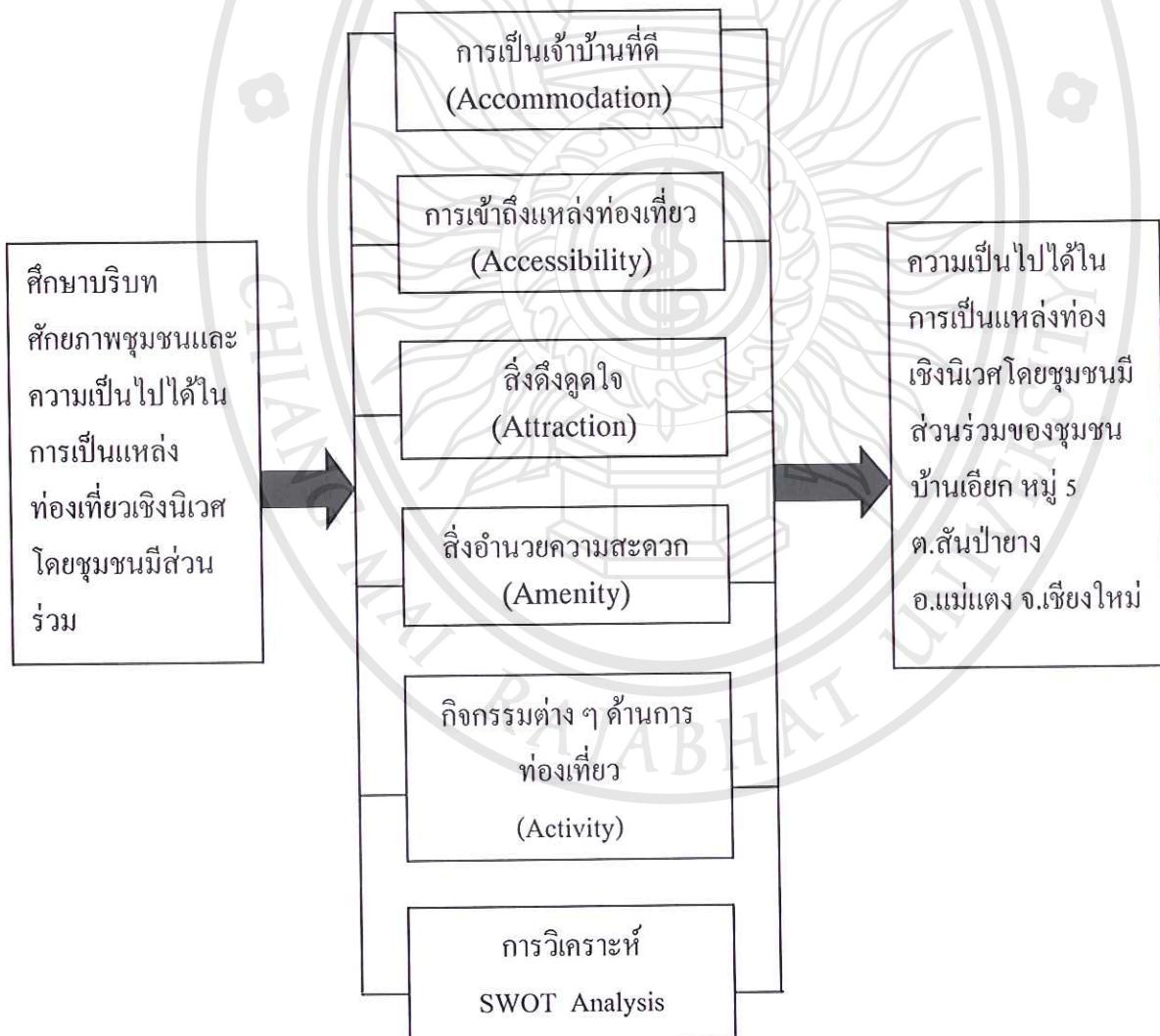
1. ได้ทราบว่าชุมชนมีความเป็นไปได้ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วม
2. เพื่อศึกษารูปแบบและศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบมีส่วนร่วมของชุมชน
3. เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาถึงความเป็นไปได้ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยชุมชนมีส่วนร่วม กรณีศึกษา ชุมชนบ้านอียักษ์ หมู่ 5 ต.สันป่าယาง อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่ โดยประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัยครั้งนี้ คือ

1. ชาวบ้านในชุมชนได้ความรู้เกี่ยวกับบริบทของชุมชนและศักยภาพของชุมชนบ้านอียักษ์ ในความเป็นไปได้ในที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วม
2. ชาวบ้านในชุมชนบ้านอียักษ์ได้ความต้องการที่แท้จริงของชุมชนในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วม ที่อยู่บนความสามารถในการรองรับของชุมชน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง ความเป็นไปได้ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วม ชุมชนบ้านอียา หมู่ 5 ตำบลสันป่า Yang อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตของ การศึกษาไว้ดังนี้

การศึกษารั้งนี้ครอบคลุมเนื้อหาโดยรวม ดังนี้

1. ขอบเขตเนื้อหา

1.1 ความเป็นไปได้ของชุมชนในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วม โดยหมายรวมถึง บริบท และศักยภาพของชุมชน วิธีชีวิตความเป็นอยู่

1.2 ความพร้อมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วม หมายรวมถึง ความพร้อม ข้อจำกัด และความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชน

1.3 แนวทางที่เหมาะสมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยมีส่วนร่วมของชุมชน โดยเป็นการนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ความเป็นไปได้ โดยชุมชนมีส่วนร่วม ตามแนวคิด ทฤษฎี รวมถึงงานวิจัยที่ศึกษาเพื่อจัดทำเป็นแนวทางในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม

2. ขอบเขตประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้ ได้แก่ ชาวบ้านในชุมชนบ้านอียา จำนวน 196 คน เป็นตัวแทนของชุมชน

3. ขอบเขตเวลา

เดือน พฤษภาคม 2551 ถึง เดือน ธันวาคม 2553

4. ขอบเขตพื้นที่

พื้นที่ใช้ในการศึกษาวิจัยรั้งนี้ ได้แก่ ชุมชนบ้านอียา หมู่ 5 ตำบลสันป่า Yang อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

นิยามศัพท์เฉพาะ

ความเป็นไปได้ หมายถึง ระดับความสามารถของชุมชนที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ มากน้อยขึ้นอยู่กับปัจจัยหลัก ได้แก่ ความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ ในพื้นที่ โดยมีองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นตัวกำหนด รวมถึงความต้องการที่จะพัฒนาของผู้ที่เกี่ยวข้องในชุมชน

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวในรูปแบบหนึ่ง เป็นการท่องเที่ยวบนพื้นฐานของทรัพยากร การท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เพื่อศึกษา ชั้นชั้นวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงผลเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมมากกว่าผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ

การมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง การให้ความร่วมมือจากชาวบ้านชุมชนบ้านอีย กในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งการร่วมกันจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยมิได้บังคับ และเป็นการทำงานร่วมกันในการคิด วางแผน และตัดสินใจปฏิบัติงานร่วมกัน และพัฒนาชุมชนให้เกิดรายได้และผลประโยชน์

ชุมชน หมายถึง ชุมชนบ้านอีย ก หมู่ 5 ตำบลสันป่าบาง อําเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

จากการเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ข้อมูลการวิจัย และนิยามศัพท์เฉพาะ ทำให้ผู้จัดได้ศึกษาเอกสารต่าง ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในการศึกษาความเป็นไปได้ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยชุมชนมีส่วนร่วม เพื่อนำมาประกอบและสนับสนุนการวิจัยครั้งนี้ โดยได้นำเสนอในบทที่ 2 เอกสารรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การค้นคว้าอิสระครั้งนี้มุ่งศึกษาถึงแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านอีย ตำบลล้านป่าယาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้ศึกษาได้ดำเนินการศึกษาจาก เอกสาร ตำรา หนังสือ เว็บไซต์ และงานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง ในประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
2. แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน
3. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน
4. แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
5. แนวคิดเกี่ยวกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Management)
6. แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กรมป่าไม้ (2548) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่าเป็น “การท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติและแหล่งวัฒนธรรมอย่างมีความรับผิดชอบ โดยไม่ก่อให้เกิดการลบกวนหรือความเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แต่มีวัตถุประสงค์อย่างมุ่งมั่น เพื่อชื่นชม ศึกษาเรียนรู้ และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ พืชพรรณ และสัตว์ป่า ตลอดจนลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาตินั้น อีกทั้งช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจที่ส่งผลให้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเกิดประโยชน์ต่อชุมชน อีกด้วย”

กิตติวัฒน์ รัตนดิลก ณ ภูเก็ต. (2541) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เป็นการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ ในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ในห้องถินเพื่อส่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงเป็นการท่องเที่ยวที่ทุกฝ่ายมีส่วนเกี่ยวข้องรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมธรรมชาติ ระบบนิเวศและวัฒนธรรมท้องถิน ทำให้คนในห้องถินได้มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ และรักษาระบบนิเวศท้องถิน พัฒนาเศรษฐกิจ รวมถึงความสามารถและสร้างกำลังใจให้กับชุมชนชนบทได้พึ่งตนเองอีกด้วย

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อมแห่งประเทศไทย (2539 จังถึงใน สมญญ แสงอรุณ, 2548) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีลักษณะที่สำคัญคือ เป็นการท่องเที่ยวที่ดำเนินการภายใต้ปัจจัยด้านความสามารถของธรรมชาติ และต้องตระหนักรถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน บนธรรมเนียม ประเพณี ที่มีต่อขบวนการท่องเที่ยว อีกทั้งต้องยอมรับให้ประชาชนทุกส่วนได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน และต้องชี้นำภายใต้ความปรารถนาของประชาชนท้องถินและชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยวนั้น ๆ

ราฟ บลูคเลีย (Raff Buckley, 1992 จังถึงใน สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2542) นิยามว่า คือการท่องเที่ยวที่ถูกจัดการดูแลอย่างยั่งยืน อยู่บนพื้นฐานของธรรมชาติ มีการศึกษาด้านการเรียนรู้วัฒนธรรม และ/หรือ ตั่งแวดล้อมເื่ေ້ມໂຍ້ນຕ່ອງการอนุรักษ์ และสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว

เกรียง วงษ์มุยกุร (2538) ให้คำจำกัดความการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่า “การท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยว ที่เป็นธรรมชาติและต่อสิ่งแวดล้อมทางสังคม ซึ่งหมายรวมถึงวัฒนธรรมของชุมชนในห้องถิน ตลอดจนโบราณสถาน โบราณวัตถุที่มีอยู่ในห้องถินด้วย”

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542) ให้ความหมายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ โดยมีการให้ความรู้แก่ผู้เดียวขึ้น และให้ชุมชนห้องถิน และสร้างจิตสำนึกให้ทุกฝ่ายร่วมกันรับผิดชอบต่อระบบบันนิเวศอย่างยั่งยืน

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น อาจสรุปความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ว่า หมายถึง “การเดินทางท่องเที่ยวไปตามแหล่งธรรมชาติ ที่บังคับความสวยงามของธรรมชาติและนักท่องเที่ยว ต้องมีส่วนร่วมในการรักษาความสวยงามของธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ ด้วย โดยมีการสร้างบรรยายกาศของการศึกษาเรียนรู้ ธรรมชาติแวดล้อม พร้อมให้ชุมชนห้องถินเข้ามามีส่วนร่วม และได้รับประโยชน์เพื่อเพิ่มพูนคุณภาพชีวิต”

แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน

การมีส่วนร่วม เป็นนิยามใช้กันมากในปัจจุบันทั้งในทางวิชาการและในทางราชการ โดยนำมาใช้กันในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ.2525–2529) ในปัจจุบันแนวความคิดและการปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม หันมาอยู่ที่ความเป็นอยู่ของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศเพื่อจัดปัญหาความยากจนในชนบท ลดช่องว่างทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองระหว่างประชาชนกลุ่มต่าง ๆ การมีส่วนร่วมของประชาชนหรือชุมชน นับเป็นยุทธวิธีที่สำคัญยิ่งต่อความสำเร็จของการพัฒนาที่มุ่งพัฒนาคน และส่งเสริมความเป็นธรรมในสังคม แต่เนื่องจากมีนักวิชาการหลายท่านให้ความหมายของคำนี้ไว้แตกต่างกัน เพื่อให้เกิดความเข้าใจในความหมายของการมีส่วนร่วมอย่างถูกต้องและตรงกัน จึงควร มีการศึกษาความหมายของการมีส่วนร่วมซึ่งมีผู้รู้ให้ความหมายไว้ดังนี้ (สุวิมล วงศ์พิทักษ์, 2548)

วิรัช วิรัชนิภารรณ (2530 : 61) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง กระบวนการที่ส่งเสริมชักนำ สนับสนุน และการสร้างโอกาสให้ชาวบ้านทั้งในรูปของส่วนบุคคลและกลุ่มต่าง ๆ ให้ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งหรือหลายกิจกรรม โดยจะต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ ให้เข้ามาร่วมพิจารณา วางแผนและตัดสินใจ ที่สำคัญ คือ การมีส่วนร่วมนั้น จะต้องสอดคล้องกับชีวิตความจำเป็นความต้องการและวัฒนธรรมของคนส่วนใหญ่ในชุมชนด้วย การมีส่วนร่วมก่อให้เกิดผลดีต่อการขับเคลื่อนองค์กรหรือเครือข่าย เพราะมีผลในทางจิตวิทยาเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือ ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมย่อมเกิดความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร ความคิดเห็นถูกรับฟังและนำไปปฏิบัติเพื่อการพัฒนาเครือข่าย และที่สำคัญที่มีส่วนร่วมจะมีความรู้สึกเป็นเจ้าของเครือข่าย ความรู้สึกเป็นเจ้าของจะเป็นพลังในการขับเคลื่อนเครือข่ายที่ดีที่สุด

รุ่งนภา จันทร์สมบูรณ์ (2546) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน การท่องเที่ยวเป็นธุรกิจ ที่มีการเจริญเติบโตและขยายตัวอย่างรวดเร็วในขณะเดียวกัน การแบ่งขันทางด้านการตลาดก็สูงยิ่งขึ้น จบท่าให้ผู้ประกอบกิจการต้องพยายามแสวงหาลิ่งแปลงใหม่ที่แตกต่างกันออกไป มาเป็นจุดเสนอขายตามความนิยมและความต้องการของนักท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม การเดินทางของนักท่องเที่ยวมาสู่แหล่งท่องเที่ยว ย่อมลั่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในกิจกรรมการดำเนินชีวิตของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ทั้งในทางด้านสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น เป็นปัจจัยสำคัญ ได้รับการเน้นให้มีในกระบวนการท่องเที่ยวแบบใหม่ดีอีกพื้นฐานของการพัฒนาแบบยั่งยืนในองค์รวมของระบบ

การมีส่วนร่วมของประชาชนมี 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการค้นปัญหาและหาสาเหตุของปัญหา

2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม
3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

นรินทร์ชัย พัฒนาพงษา (2548 : 21) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม คือ การให้ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจ กระบวนการดำเนินโครงการและร่วมรับผลประโยชน์จากโครงการพัฒนาอุบัติภัยที่จะประเมินผลโครงการนั้น ๆ ด้วย

มีการศึกษาวิจัยโดยชุมชนเป็นฐานในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แต่ยังขาดการศึกษาประเมินความยั่งยืนของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการคุ้มครองและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างไรก็ตาม ได้มีสิ่งบ่งชี้ว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนจะยั่งยืนได้ ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. ความต้องการของชุมชน โครงการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับชุมชนได้ก่อตัวมาจากการต้องการความสนใจและความต้องการของสมาชิกชุมชนเองเป็นหลัก มิใช่หน่วยงานของทางราชการหรือองค์กรภาครัฐหรือองค์กรที่ไม่ได้ให้โดยที่ชุมชนไม่เต็มใจที่รับโครงการไว้และมีส่วนร่วม อาจเพราะความเกรงใจเกรงกลัวมีหรืออำนาจตามวิสัยธรรมชาติของชุมชนในชนบท

2. ความรู้และความตระหนักของชุมชน เป็นปัจจัยสำคัญอีกด้วยที่จะชี้ว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนจะยั่งยืนหรือไม่ ความรู้และความตระหนักรู้ที่รวมไปถึงแนวคิดและองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชนและศักยภาพ ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน (ต้นทุนทางสังคม) และสภาพแวดล้อมธรรมชาติ (ต้นทุนทางธรรมชาติแวดล้อม) หากดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและความรู้อื่น ๆ ที่จำเป็น ต้องใช้ในการพัฒนาและการบริหารจัดการ

3. การได้รับการสนับสนุนจากภายนอก ชุมชนท้องถิ่นในชนบทส่วนใหญ่มักอยู่ในภาวะด้อยโอกาสในหลายเรื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องความรู้และทักษะในการพัฒนาและการจัดการ ยิ่งเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งเป็นงานบริการที่ต้องมีมาตรฐานขึ้นต่ำ เพราะมีการแข่งขันทางการตลาดแล้ว เป็นสิ่งที่ชุมชนท้องถิ่นไม่คุ้นเคย ที่เป็นสาเหตุทำให้เกิดความท้อแท้และไม่สามารถดำเนินการต่อๆ ตามความตั้งใจได้ ตรงจุดนี้หน่วยงานภาครัฐบาล หรือภาคเอกชนรวมทั้ง NGOs หรือผู้รู้ต่างๆ จะต้องเข้ามารับสนับสนุนหรือช่วยเหลือ สร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนดังกล่าว ในข้อ 2 อย่างจริงจังและต่อเนื่อง พร้อมสร้างภูมิคุ้มกันทางต่ออิทธิพลต่างๆ เพื่อรับการเปลี่ยนแปลงที่มีผลมาจากการท่องเที่ยวด้วย

4. การตัดสินใจและการแบ่งปันประโยชน์ การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นจะต้องพัฒนาให้รวมไปถึงการมีส่วนร่วมในการคิด การปฏิบัติ การแก้ไขปัญหา และการติดตามประเมินผลแบบครบวงจร “ไม่ใช่ผู้นำหรือกลุ่มผู้นำท้องถิ่นดำเนินการเองทั้งหมด และที่สำคัญจะต้องมีกิจกรรมและระบบการแบ่งปันรายได้หรือประโยชน์อื่น ๆ อันเกิดจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นธรรมและความโปร่งใส โดยเฉพาะประเด็นหลังนี้มักจะพบว่าเป็นสาเหตุของความไม่ยั่งยืนในการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นค่อนข้างสูงที่เดียว

วันชัย วัฒนศัพท์ (2546) ให้ความหมาย หลักการมีส่วนร่วม หมายถึงการนำไปสู่การตัดสินใจอย่างมีคุณค่าและอย่างชอบธรรม และต้องเป็นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง “ไม่ว่าระบบไว้ให้ดูเหมือนว่าได้จัดกระบวนการให้มีส่วนร่วมแล้วเท่านั้น ถ้าการตัดสินใจที่เกิดจากการมีส่วนร่วนมีความสมเหตุสมผลและชอบธรรมก็ต้องนำไปปฏิบัติ แต่ถ้าผู้มีอำนาจเห็นว่าการตัดสินใจนั้นไม่เหมาะสม ขัดกับการตัดสินของการมีส่วนร่วม ก็จะต้องอธิบายได้โดยมีมาตรฐานแห่งความชอบธรรมที่จะเลือกตัดสินใจเข่นนั้น โดยที่สังคมส่วนใหญ่ยอมรับได้

ถ้าเห็นว่าการตัดสินใจนั้นอาจมีผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียก็ควรจะต้องมี “การปรึกษาหารือ” ก็ถือว่ามีส่วนร่วมในระดับที่สูงขึ้นมาอีกเล็กน้อย คือได้รับฟังความคิดเห็นก่อนตัดสินใจ วิธีการที่มักจะหันมาทำกันบ่อย ๆ ในระดับนี้คือ “การทำประชาพิจารณ์” หรือ “การรับฟังความคิดเห็นของประชาชน” ต้องเน้นย้ำว่ากระบวนการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จะต้องทำด้วยเครื่องมือที่ได้ตัดสินใจไปแล้วและได้รับการประท้วง เช่น ตระหนักว่ามีปัญหารือเรื่องจำนวนขยะที่เพิ่มขึ้น มีความจำเป็นที่จะต้องหาที่ทิ้งขยะ จึงจัดการให้คนมามีส่วนร่วมเพื่อคิดหาวิธีแก้ปัญหาร่วมกัน กระบวนการมีตั้งแต่จัดเวทีคุยกันในกลุ่มเล็ก เคาะประตูบ้าน ใช้แบบสอบถาม แล้วประเมินข้อมูลเพื่อนำเสนอต่อผู้มีอำนาจเพื่อตัดสินใจ การตัดสินใจก็ต้องฟังประเด็นต่าง ๆ พิจารณาทุกประเด็น และตอบคำถามให้ได้ทุกประเด็น การตัดสินใจต้องมีคุณธรรมและเป็นที่ยอมรับได้ หากไม่ทำกระบวนการมีส่วนร่วมเหล่านี้ แต่มาทำเพียงวิธีการรับฟังความคิดเห็นอย่างเป็นทางการครั้งเดียวหรือสองครั้ง ก็จะเกิดเป็นปัญหา เพราะกล้ายเป็นเวทีที่เต็ลฟ่าย คือ ฝ่ายสนับสนุนและฝ่ายค้านมาแสดงจุดยืน ตอกย้ำความเห็นด้วย และไม่เห็นด้วย มาเยี่ยมยันว่าตนถูก เหอผิด เวทีนี้จึงมักจะไม่เหมาะสมที่จะเป็นเวทีแห่งการมาพูดคุยกัน หากมีข้อขัดแย้งกันมาก การปรึกษาหารือหรือการรับฟังความคิดเห็นเลย ๆ จะไม่เหมาะสม จำเป็นต้องใช้กระบวนการมีส่วนร่วมที่ระดับสูงกว่า คือการร่วมเจรจาหาข้อสูตร หรือเจรจา โดยมีคนกลางกำกับกระบวนการ คนกลางที่มากำกับกระบวนการจะต้องไม่ใช่ผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจ ผู้ที่จะทำหน้าที่ตัดสินใจคือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหลายหรือคู่เจรจา หาทางออกที่ดีที่สุดโดยกระบวนการรีบูร์วัมกันจนทุก ๆ ฝ่ายพอใจ

ส่วนกระบวนการมีส่วนร่วมระดับสูงสุดคือการลงประชามตินั้น แม้จะดูดีที่แต่ละคนสามารถมติ แต่ละคนที่ละคนได้ แต่การลงมติง่ายได้เพียง “ใช่” หรือ “ไม่ใช่” หรือ “เอา” หรือ “ไม่เอา” อาจจะยิ่งก่อให้เกิดความขัดแย้ง ความแตกแยกขึ้นอีก ถ้าสังคมยังไม่เข้าใจกระบวนการประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

“กระบวนการมีส่วนร่วม” เป็นกระบวนการที่จะกระจายอำนาจจากผู้มีอำนาจที่แต่เดิมมักจะใช้อำนาจเหนือ ตามทฤษฎีผู้มีอำนาจจะชอบที่จะใช้อำนาจเหนือ เช่น แม่ซึ่งมีอำนาจมากกว่าลูก ก็มักจะใช้อำนาจเหนือลูก สั่งให้ลูกกลับบ้านก่อนค่ำ มาล้างห้องน้ำสู่กุชชิ่ง โถที่ล้วนมาเป็นหุ่นเป็นสาวเด็ก ก็จะขอกลับบ้านดึก เพราะจะไปงานวันเกิดเพื่อน แม่ก็ยังใช้อำนาจเหนือให้ลูกกลับบ้านภายในหกโมงเย็น ตามว่าลูกสาวจะบังเชื้อและปฏิบัติตามใหม่ ตามทฤษฎีแล้ว หากผู้มีอำนาจยังใช้อิทธิพลเหนือไปเรื่อย ๆ อำนาจนั้น ๆ ก็จะใช้ไม่ได้ เพราะอำนาจที่มีหรือไม่มีนั้น “ไม่ใช่ว่าเรา “มี” หรือ “ไม่มี” “อำนาจ” อย่างเดียว แต่อยู่ที่คนอื่น ๆ ที่อยู่รอบข้างหรือที่เราใช้อำนาจเหนือเขานั้น เขายอมว่าเราเหมาะสมที่จะมีอำนาจเหนือหรือไม่ ซึ่งบางครั้งสำคัญกว่าด้วยซ้ำไป ะนั้นแทนที่จะจะใช้อำนาจเหนือหันมาใช้อำนาจร่วมกับ ลงมาพูดคุยกับลูก ทางทางออกที่ดีกว่าแทนการสั่งอย่างเดียว ลูกก็จะยินดีปฏิบัติและเข้าใจฟังแม่ต่อไป

การทำงานแบบมีส่วนร่วมนั้นไม่ว่าจะเป็นระดับครอบครัว ระดับโรงเรียน ระดับชุมชน ระดับองค์กร หรือระดับประเทศนั้นว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการทัศน์ปัจจุบัน เพราะจะช่วยให้ผู้มีส่วนร่วมเกิดความรู้สึกความเป็นเจ้าของ และจะทำให้ผู้มีส่วนร่วมหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียนั้น ยินยอมปฏิบัติตาม และรวมถึงทดลองยอมรับ ได้อย่างสมัครใจ เต็มใจ และพยายาม ได้มีการดำเนินการแก้ปัญหาความไม่เรียบร้อยในห้องเรียน โดยกระบวนการมีส่วนร่วม หลังจากพยายามด้วยวิธีการใช้ไม่เรียบ ใช้กฎกติกาที่ครูอาจารย์ออกแบบ หรือวางแผนในห้องเรียนปฎิบัติ แต่การยอมรับก็ยังไม่ได้ผลดีนัก ครูประจำชั้นได้ชวนนักเรียนในห้องให้ร่วมกัน “ตระหนัก” ถึงปัญหาในห้องเรียน เช่น ความสกปรก การแต่งกายนักเรียน การไม่มีระเบียบในห้องเรียน ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมที่จะวางกติกากันเอง จนในที่สุดได้ระเบียบปฏิบัติประจำห้องที่ครูรับ เอกماจัดพิมพ์ติดไว้ในห้อง ปรากฏว่า ได้รับการยอมรับและการปฏิบัติตามอย่างดีกว่ากฎกติกาที่ครูกำหนดติกานั้น ตัวอย่างเช่นนี้ เป็นตัวอย่างที่สามารถจะนำไปใช้ในองค์การหรือธุรกิจที่จะสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมที่จะเป็นเครื่องมือของการมีส่วนร่วมอย่างมีคุณภาพต่อไป

ชุมชนกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่อ่าวเป็นนัยยะแห่งความหมายใหม่ ที่ชุมชนเข้าของแหล่งท่องเที่ยวจะต้องมีส่วนร่วมในการจัดการ ในระยะเวลาไม่นานนักก่อนหน้านี้ ความเข้าใจของชุมชนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเป็นเพียงเรื่องของการเดินทางเท่านั้น โดยที่ไม่ได้มองในมุมกลับว่า ถ้าชุมชนจะต้องเข้ามายัดการการท่องเที่ยวเอง จะต้องดำเนินการอย่างไร จะจัดการกับ

มันอย่างไร และอะไรคือเป้าหมายหลักของชุมชนจึงเข้าใจว่าเป็นภาระหน้าที่ของรัฐต่อการจัดการ การพัฒนา การส่งเสริมชุมชน ขาดการมีส่วนร่วม ขาดการห่วงเห็นในทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ ไม่ให้ความสำคัญว่าจะเกิดอะไรกับชุมชน กับทรัพยากรแล้วท่องเที่ยว วิถีชีวิต องค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ได้รับผลกระทบสืบเนื่องจากชุมชนขาดองค์ความรู้ ขาดที่ปรึกษา ขาดผู้นำที่มีศักยภาพ กลไกรัฐไม่เอื้อประโยชน์ ขาดเครื่องมือที่จะเข้าไปจัดการ โดยเฉพาะชนที่ต่างด้วยเชื้อชาติ รวมถึงชุมชนที่อยู่ห่างไกลเมืองที่เป็นศูนย์กลาง การท่องเที่ยวตามภาคต่าง ๆ ดังนั้น การจัดการ การท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงเป็นเรื่องห่างไกลในอดีต

บทบาทของชุมชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยว เมื่อพิจารณาถึงบทบาทของชุมชนที่จะเข้าไปร่วมส่งเสริมหรือดำเนินการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแล้ว อาจกล่าวได้ว่า บทบาทตามสิทธิ กฎหมาย รัฐบาลไทยได้ลงนามรับหลักการปฏิญญาของ UN ในประชุม Rio Summit 1992 ได้นำหลักการ Agenda 21 ไปปรับปรุงกฎหมายในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่ประกาศใช้บังคับเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2540 นี้ โครงสร้างทางสังคมของประเทศไทยได้เปลี่ยนไป โดยเฉพาะมิติทางด้านสังคม การรวมตัวกันขององค์กรชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชนต่าง ๆ กล้าเรียกร้องในสิทธิ เริ่มเรียนรู้เรื่อง ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการพัฒนา นำบทเรียนและประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากผลกระทบทางการท่องเที่ยวทบทวน โดยอาศัยกฎหมายรัฐธรรมนูญที่เอื้อประโยชน์และเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรมากขึ้น อย่างเช่น มาตรา 46 ที่บัญญัติว่า “โดยอาศัยกฎหมายรัฐธรรมนูญที่เอื้อประโยชน์และเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการดูแลรักษาทรัพยากรมากขึ้น อย่างเช่น มาตรา 46 ที่บัญญัติว่า “บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท่องถิ่นดังเดิมย้อมมีสิทธิ อนุรักษ์หรือพัฒนาทรัพยากรตามที่บัญญัติไว้ หรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและ ของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในสังคมท้องถิ่น มุ่งสู่ความยั่งยืน มาตรการเหล่านี้จะช่วยส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และช่วยประชาสัมพันธ์รูปแบบการท่องเที่ยวของชุมชนไปในตัวด้วย ตัวอย่างเช่น ชุมชนบ้านกรุงชิง อำเภอโนนพิฒา จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้จัดทำแผนแม่บทชุมชนเพื่อการพัฒนาในทุกด้านต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น รวมถึงเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แผนแม่บทชุมชนดังกล่าว ได้ถูกใช้เป็นแนวทางที่สำคัญให้กับชุมชนอื่นที่มีความคิดเห็นจะดำเนินการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แผนดังกล่าวไม่เพียงแต่จะช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่เข้มแข็งของชุมชนให้เป็นที่รับรู้แล้ว แต่ยังสะท้อนถึงความสามารถของชุมชนที่จะจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้และอาชีวกรรมที่ต้องการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกันในชุมชน ด้วยการสนับสนุนและสนับสนุนให้ชุมชนอื่นได้เรียนรู้ และช่วยส่งเสริมและประชาสัมพันธ์กิจกรรมที่แต่ละชุมชน ดำเนินการให้ชุมชนอื่นได้เรียนรู้ และ

ขยายไปสู่การสร้างเครือข่ายในระดับที่สูงขึ้น เช่น เครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภาคใต้ ซึ่งได้รวมอาชุมชนที่ดำเนินการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของแต่ละจังหวัดมาร่วมกันได้

มิตรา สามารถ (2543 หน้า 23) ได้เสนอว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นต้องสะท้อนถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีกิจกรรมในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์โดยไม่เบียดเบี้ยนทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เริ่มตั้งแต่การให้ข้อมูลท้องถิ่น การเตรียมการจัดการ การวางแผน การควบคุมและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ การมีส่วนร่วมในการบริการ และการได้รับประโยชน์จากการบริการ

แหล่งข้อมูลความรู้ที่ชุมชนจะนำมาจัดการกับการท่องเที่ยว เมื่อชุมชนมีความนุ่มนวลที่จะดำเนินการด้านการท่องเที่ยวแล้ว แหล่งความรู้เหล่านี้จะเป็นประโยชน์ คือ การเรียนรู้ภัยในชุมชน การเรียนรู้ที่สำคัญของชุมชนที่จะจัดการกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องเริ่มจากการเรียนรู้ภัยในของชุมชนก่อน จนเกิดความเข้าใจว่าชุมชนมีป้าหมายที่จะดำเนินการอย่างไร ชุมชนจะได้อะไรจากการดำเนินการ โดยที่คนในชุมชนต้องจัดประชุม โต๊ะกลม ร่วมปรึกษา ร่วมหารือ กำหนดวัตถุประสงค์ กำหนดเป้าหมายให้ชัดเจน เมื่อกิจกรรมชัดเจนทั้งนี้ นโยบายและเป้าหมายและวิสัยทัศน์แล้ว ขั้นต่อไป ชุมชนจะต้องอาศัยพัฒนาตัวเอง หรือเครือข่ายที่เกี่ยวข้องร่วมกันจัดการหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง การดำเนินกิจกรรมใด ๆ ที่ชุมชนจะริเริ่ม หรือดำเนินการ ซึ่งก่อให้เกิดความผูกพันต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ยั่งยืน การกำหนดมาตรฐาน มาตรการบังคับใช้ตามกฎหมาย เพื่อรักษาทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรมท้องถิ่น และสิ่งแวดล้อม ให้มีคุณภาพได้มาตรฐานสากลแล้ว หน่วยงานภาครัฐจะต้องเข้ามาเกี่ยวข้องอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ประเด็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หน่วยงานที่จะต้องเข้ามาเกี่ยวข้องโดยตรงที่สำคัญ คือ หน่วยงานของรัฐในพื้นที่ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เทศบาลองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เป็นต้น หน่วยงานเหล่านี้มีอำนาจตามหน้าที่ มีกฎหมายที่มีผลบังคับใช้ และมีงบประมาณที่จะดำเนินการ ดังนั้น การพัฒนาใด ๆ ที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ชุมชนจะต้องนำเสนอและผ่านการเห็นชอบ หรือร่วมหารือกับหน่วยงานเหล่านี้ หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยว คือ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (กก.) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ซึ่งมีภาระหน้าที่หลักต่อการพัฒนา อนุรักษ์พื้นฟู และส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศไทย การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่ดำเนินการโดยชุมชน เป็นโจทย์หนึ่งที่ ททท. เข้ามาเกี่ยวโดยตรง การจัดทำแผนปฏิบัติการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ดำเนินการการท่องเที่ยว เชิงนิเวศแห่งชาติร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นับเป็นอีกการกิจหนื้นที่ ททท. ได้ดำเนินการเพื่อเพิ่มความชัดเจน ให้กับชุมชนที่จะดำเนินการการท่องเที่ยว บทเรียนประสบการณ์เหล่านี้ ชุมชนต้องเรียนรู้เอง เพื่อนำมาเป็นองค์ความรู้ ฐานข้อมูลในการจัดการท่องเที่ยว

สถาบันการศึกษาในพื้นที่ สถาบันการศึกษาในพื้นที่เป็นแหล่งรวมองค์ความรู้ที่สำคัญของชุมชนทุกแขนง รวมถึงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การพัฒนาหล่าย ๆ โครงการที่เกิดขึ้นในหลาย ๆ พื้นที่ของประเทศไทยความผิดพลาด การขัดแย้งและต่อต้านทำให้โครงการนั้น ไม่สำเร็จตามกำหนดการ อันสืบเนื่องมาจากการขาดคำแนะนำ ข้อปรึกษาจากสถาบันการศึกษา หรือนักวิชาการ ที่มีความชำนาญเฉพาะสาขา หารพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นแบบวิชาหนึ่งที่ต้องอาศัยองค์ความรู้เฉพาะด้านในการพัฒนา ความผิดพลาดที่เกิดขึ้น เช่น การพัฒนาบ่อน้ำร้อนโดยอาศัยความเข้าใจของผู้บริหาร ในห้องถูนของตำบลพิคำ (พื้นที่โครงการชุมชนกรุงชิง) ถือเป็นบทเรียนสำคัญที่ชุมชนได้รับ เนื่องจากผลของการพัฒนาที่ขาดองค์ความรู้ทางด้านวิชาการทำให้แหล่งท่องเที่ยวได้รับผลกระทบและไม่มีนักท่องเที่ยวเดินทางไปท่องเที่ยว สถาบันการศึกษาและนักวิชาการจึงถือได้ว่าเป็นจี้ช้อว่าที่จะเติมเต็มองค์ความรู้ให้กับชุมชนที่จะเรียนรู้และนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ได้ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แต่ยังขาดการศึกษาประเมินความยั่งยืนของการมีส่วนร่วมของชุมชนในภารกิจแล้วการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อย่างไรก็ตาม ได้มีสิ่งบ่งชี้ว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนจะยั่งยืน ได้ จึงอยู่กับปัจจัยหลายประการ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

ความต้องการของชุมชน โครงการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับชุมชนใดก็ตาม จะต้องเกิดจากความสนใจและความต้องการของสมาชิกชุมชนเองเป็นหลัก นิใช่หน่วยงานของทางราชการหรือองค์กรภาครัฐ เช่น โครงการ ไปยังเยี่ยด ให้โดยที่ชุมชนไม่ได้มีส่วนได้รับโครงการไว้ และมีส่วนร่วม อาจเพราะความเกรงใจ เกรงนารมี หรืออำนาจตามวิสัยธรรมชาติของชุมชนในชุมชน ความรู้และความตระหนักของชุมชน เป็นปัจจัยสำคัญอีกด้วยที่จะชี้ว่าการมีส่วนร่วมของชุมชน จะยั่งยืนหรือไม่ ความรู้และความตระหนักรู้นี้ รวมไปถึงแนวคิดและองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชนและศักยภาพ ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน (ต้นทุนทางสังคม) และสภาพแวดล้อมธรรมชาติ (ต้นทุนทางธรรมชาติและลักษณะทางสังคม) หากดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและความรู้อื่น ๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในการพัฒนาและการบริหารจัดการ การได้รับการสนับสนุนจากภายนอกชุมชนท่องถูก ให้ในชุมชนที่ส่วนใหญ่มักอยู่ในภาวะด้อยโอกาสในหลายเรื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องความรู้และทักษะในการพัฒนาและการจัดการ ยิ่งเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งเป็นงานบริการที่ต้องมีมาตรฐานขึ้นต่ำ เพื่อมีการแข่งขันทางการตลาดแล้วเป็นสิ่งที่ชุมชนท่องถูก ไม่คุ้นเคย ก็เป็นสาเหตุทำให้เกิดความห้อแท้และไม่สามารถดำเนินการต่อไป ตามความตั้งใจ ได้ ตรงจุดนี้ หน่วยงานภาครัฐ หรือภาคเอกชนรวมทั้ง NGOs หรือผู้รู้ต่าง ๆ จะต้องเข้ามานสนับสนุนหรือช่วยเหลือ สร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนดังกล่าวในข้อ 2 อย่างจริงจังและต่อเนื่อง พร้อมสร้างภูมิต้านทานต่ออิทธิพลต่าง ๆ เพื่อรับรองการเปลี่ยนแปลงที่มี

ผลมาจากการท่องเที่ยวด้วยการตัดสินใจและการแบ่งปันประโยชน์ การมีส่วนร่วมของชุมชน ห้องถ่ายจะต้องพัฒนาให้รวมไปถึงการมีส่วนร่วมในการคิด การปฏิบัติ การแก้ไขปัญหาและการติดตามประเมินผลแบบครบวงจรไม่ใช่ผู้นำหรือกลุ่มผู้นำห้องถ่ายดำเนินการเองทั้งหมดแต่ที่สำคัญจะต้องมีกลไกและระบบการแบ่งปันรายได้ หรือประโยชน์อื่น ๆ อันเกิดจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นธรรมและความโปร่งใส โดยเฉพาะประเด็นหลังนี้มักจะพบว่าเป็นสาเหตุของความไม่ยั่งยืนในการมีส่วนร่วมของชุมชนห้องถ่ายค่อนข้างสูงที่เดียว

ที.อาร์.ແບທເຖນ (อ้างถึงใน พัชรี พงษ์ศิริ, 2541 : 25) ให้แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมว่า ต้องการให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการต่าง ๆ โดยถือเสมอว่าเป็นแบบฝึกหัดในการพัฒนาคนให้ต้องใช้ความคิด ตัดสินใจ วางแผน และดำเนินการเองอยู่เสมอ ซึ่งจะเป็นหนทางทำให้สมองของคนเกิดการพัฒนา รวมทั้งต้องยึดหลักต่อไปนี้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นได้แก่

1. หลักการช่วยตนเอง
2. หลักการให้ประชาชนมีส่วนร่วม
3. หลักประชาธิปไตยในการดำเนินงาน

นิรันดร์ จงวุฒิวงศ์ (อ้างถึงใน พัชรี พงษ์ศิริ, 2541) ได้แสดงทรรศนะว่า การมีส่วนร่วมนี้ จะต้องมีเงื่อนไขที่สำคัญอย่างน้อย 3 ประการ คือ

1. ประชาชนจะต้องมีอิสรภาพที่จะมีส่วนร่วม
2. ประชาชนมีความสามารถที่จะมีส่วนร่วม
3. ประชาชนต้องเต็มใจต่อการมีส่วนร่วม

แนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงฐานบริหารที่ใช้อำนาจมาเป็นการบริหารแบบประชาธิปไตยด้วยวิธีการตัดสินใจร่วมกัน โดยการให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการใช้อำนาจมากที่สุดด้วยความรับผิดชอบอันสูงสุดนั้น ไม่ควรเลือกผลเพื่อส่วนร่วมเพียงอย่างเดียว แต่ควรนุ่งถึงความสุขทางกายและใจในส่วนบุคคลด้วย

กรอบพื้นฐานการมีส่วนร่วมซึ่งประกอบด้วยประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision-Making) ซึ่งเป็นการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมตั้งแต่ระยะเริ่มต้น
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม (Implementation) เป็นการเข้าร่วมโดยการสนับสนุนทางด้านทรัพยากร การเข้าร่วมในการบริหาร และการเข้าร่วมในการร่วมแรงร่วมใจ
3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) โดยอาจจะเป็นผลประโยชน์ทางวัตถุ ทางสังคม หรือโดยส่วนตัว

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) ซึ่งเป็นการควบคุมและตรวจสอบการดำเนินกิจกรรม รวมทั้งเป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วมต่อไป

โดยสรุปการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ หรือเข้าร่วมการตัดสินใจหรือเคยเข้าร่วมด้วยเล็กน้อยได้เข้าร่วมด้วยมากขึ้น เป็นอย่างมีอิสระภาพ เสมอภาค มิใช่มีส่วนร่วมอย่างผิวเผินและการเข้าร่วมต้องตั้งแต่แรกจนถึงขั้นสุดท้ายของโครงการ

1. ระดับของการมีส่วนร่วม

1.1 ระดับการตัดสินใจ (Decision-making) ในระดับนี้ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน และจัดการกับกิจกรรมการพัฒนาด้วยตัวของเขารอง การมีส่วนร่วมในระดับนี้ถือว่า เป็นการรับผิดชอบด้วยตนเอง

1.2 ระดับการร่วมมือ (Cooperation) ในระดับนี้ประชาชนจะให้ความร่วมมือต่อ แผนงานที่เริ่มโดยหน่วยงานภายนอก ซึ่งอาจต้องการความเสียสละจากประชาชนในด้านเวลา ทรัพยากร และแรงงาน เพื่อช่วยให้โครงการประสบความสำเร็จ การมีส่วนร่วมในระดับนี้ถือว่าเป็น การมีส่วนร่วมในระดับที่ยอมรับได้

1.3 ระดับการใช้ประโยชน์ (Utilization) ในระดับนี้ประชาชนจะยอมรับและ ใช้ประโยชน์จากการที่ได้วางไว้ให้เป็นการมีส่วนร่วมในระดับการยอมรับบริการเท่านั้นแนวคิด การมีส่วนร่วมของชุมชน (ทวีศักดิ์ พงษ์ธร ถึงถิ่นฯ ชั้นรัตน์ สมลีบ, 2539 : 35) มีแนวคิดหลัก 3 ประการ คือชุมชนจะต้องมีส่วนเกี่ยวข้องในการตัดสินใจว่าควรจะทำอะไรและทำอย่างไร ชุมชน จะต้องให้ความร่วมมือในการดำเนินการตามการตัดสินใจนั้นและชุมชนพึงได้รับผลประโยชน์จาก การมีส่วนร่วมนั้น คือ จะต้องสนองตอบความจำเป็นขั้นพื้นฐานของชุมชนการมีส่วนร่วมเป็นหัวใจ สำคัญของการพัฒนา ซึ่งประชาชนในชุมชนจะต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนานั้น ตั้งแต่ ต้นจนจบ เริ่มตั้งแต่การให้ความสำคัญกับชาวบ้านให้ท่าเที่ยมกับนักพัฒนาหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ชาวบ้านจะร่วมกันรับรู้ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินงาน และร่วมประเมินผล ทั้งนี้แนวคิดในการมีส่วนร่วมคือความเป็นเจ้าของ การเป็นเจ้าภาพ การมีอำนาจในการตัดสิน อำนาจในการดำเนินงาน การบริหารจัดการ การร่วมรับผลประโยชน์ ผลลัพธ์และผลกระทบจากการดำเนินงาน และการร่วม ประเมินผลเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ทั้งนี้การมีส่วนร่วมที่แท้จริงและ สมบูรณ์แบบ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้นประกอบด้วยกระบวนการตามขั้นตอนต่าง ๆ คือ การมีส่วนร่วม ในการศึกษาการวิเคราะห์ชุมชน วิเคราะห์ปัญหาค้นคว้า สาเหตุต้นตอที่แท้จริงของปัญหาและ แสวงหาแนวทางแก้ไข การมีส่วนร่วมในการรับรู้ สนใจ เข้าใจ ทราบ แล้วร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินงาน การบริหารจัดการกำหนดการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผนที่วางไว้โดยมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานร่วมลงทุนความคุ้มค่า

ดำเนินงานการจัดสรรงบประมาณการจัดการด้านการเงินการบริการและผลประโยชน์ที่จะได้รับ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล การประเมินประสิทธิภาพและการเรียนรู้เพื่อปรับปรุงการดำเนินงาน

2. ปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชน

2.1 ความต้องการของชุมชน โครงการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับชุมชนใดก็ตามจะต้องเกิดจากความสนใจและความต้องการของสมาชิกชุมชนเองเป็นหลัก มิใช่หน่วยงานของทางราชการหรือองค์กรภาคเอกชนหรือใครก็ตามไปยัดเยียดให้โดยที่ชุมชนไม่เต็มใจที่รับโครงการไว้และมีส่วนร่วม อาจเพราะความเกรงใจกระบวนการนี้หรืออำนาจตามวิสัยธรรมชาติของชุมชนในชนบท

2.2 ความรู้และความตระหนักของชุมชน เป็นปัจจัยสำคัญอีกตัวหนึ่งที่จะชี้ว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนจะยังยืนหรือไม่ ความรู้และความตระหนักนี้รวมไปถึงแนวคิดและองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชนและศักยภาพ ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน (ด้านทุนทางสังคม) และสภาพแวดล้อมธรรมชาติ (ด้านทุนทางธรรมชาติและด้านล้อม) หากดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและความรู้อื่น ๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในการพัฒนาและการบริหารจัดการ

2.3 การได้รับการสนับสนุนจากภายนอก ชุมชนท้องถิ่นในชนบทส่วนใหญ่มักอยู่ในภาวะด้อยโอกาสในหลายเรื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องความรู้และทักษะในการพัฒนาและการจัดการ ยิ่งเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งเป็นงานบริการที่ต้องมีมาตรฐานขึ้นต่ำ เพราะมีการแข่งขันทางการตลาดแล้ว เป็นสิ่งที่ชุมชนท้องถิ่นไม่คุ้นเคย ก็เป็นสาเหตุทำให้เกิดความห้อแท้และไม่สามารถดำเนินการต่อ ๆ ตามความตั้งใจได้ ตรงจุดนี้หน่วยงานภาครัฐการ หรือภาคเอกชนรวมทั้ง NGOs หรือผู้รู้ต่าง ๆ จะต้องเข้ามาสนับสนุนหรือช่วยเหลือ สร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนดังกล่าว ในข้อ 2 อย่างจริงจังและต่อเนื่อง พร้อมสร้างภูมิต้านทานต่ออิทธิพลต่าง ๆ เพื่อรับรองรับการเปลี่ยนแปลงที่มีผลจากการท่องเที่ยวด้วย

สรุปได้ว่า ปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชน สิ่งสำคัญคือ การตัดสินใจและการแบ่งปันประโยชน์ การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นจะต้องพัฒนาให้รวมไปถึงการมีส่วนร่วมในการคิด การปฏิบัติ การแก้ไขปัญหา และการติดตามประเมินผลแบบครบวงจร “ไม่ใช่ผู้นำหรือกลุ่มผู้นำ ท้องถิ่นดำเนินการเองทั้งหมด และที่สำคัญจะต้องมีกลไกและระบบการแบ่งปันรายได้หรือประโยชน์อื่น ๆ อันเกิดจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นธรรมและความโปร่งใส โดยเฉพาะประเด็นหลังนี้มักจะพบว่าเป็นสาเหตุของความไม่ยั่งยืนในการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นค่อนข้างสูง ที่เดียว

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

คือการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชนและชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการ ดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน (<http://www.cbt-i.org/travel.php>)

กมล รัตนวิรากุล (พ.ศ. : หน้า) กล่าวว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน หมายถึงทางเลือกในการจัดการท่องเที่ยวที่ชุมชนเข้ามามีกำหนดทิศทางของการท่องเที่ยว บนฐานคิดที่ว่า ชาวบ้านทุกคน เป็นเจ้าของทรัพยากรและมีส่วนได้เสียจากการท่องเที่ยวโดยการนำเอาทรัพยากรในท้องถิ่นต่าง ๆ ที่มีอยู่ ไม่ว่าจะธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ ประเพณี วิถีชีวิตและวิถีการผลิตของชุมชนมาใช้เป็นต้นทุน หรือปัจจัยในการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม รวมทั้งมีการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความรู้ และบทบาทที่สำคัญในการดำเนินงาน ตั้งแต่การตัดสินใจการวางแผนการดำเนินงาน การสรุปบทเรียน และมุ่งเน้นให้เกิดความยั่งยืนสู่รุ่นลูกหลาน และเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น โดยคำนึง ความสามารถในการรองรับของธรรมชาติเป็นสำคัญ

พจนานุสรณ์ (2546 : 178-179) ได้ระบุว่า แนวคิดและต้นกำเนิดของคำว่า อีโคทัวร์ริซึม (ecotourism) มาจากประเทศตะวันตก มีการให้คำนิยามคำนี้หากาฬลายขึ้นอยู่กับภูมิหลังของแต่ละ คนหรือสังคมที่ผู้เขียนหรือนักวิชาการคุยก็คล้อยู่ โดยส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญในเรื่องการพัฒนาที่ถูกนำไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในบริบทสังคมไทยที่กันกับธรรมชาติ มีความผูกพันใกล้ชิดกัน แนวคิดนี้จึงเน้นบทบาทของคนและชุมชนมากขึ้น

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2539 : 10) ได้ให้ความหมายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ว่า “การเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใดแห่งหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อการศึกษา ชื่นชม และเพลิดเพลิน ไปกับทัศนียภาพธรรมชาติ สภาพสังคม วัฒนธรรม และชีวิตของคนในท้องถิ่น บนพื้นฐานความรู้และความรับผิดชอบต่อระบบอนิเวศ” ซึ่งมองว่าคนและชุมชนเข้าไปมีบทบาทในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในลักษณะของการเข้าไปมีส่วนร่วมกันส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยมีแหล่งธรรมชาติ เป็นฐาน

จากบทเรียนของการพัฒนาประเทศ โครงการพัฒนาชายฝั่งโครงการเป็นโครงการที่ดีแต่ไม่สามารถทำได้เนื่องจากมองที่โครงการเป็นตัวตั้งไม่ได้มองที่ประชาชน ดังนั้น การให้บทบาทและความสำคัญของประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและรู้สึกเป็นเจ้าของ เป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาที่ยั่งยืน ในส่วนขององค์กรประชาชน และองค์กรพัฒนาเอกชน เห็นว่าหากจะให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศยั่งยืนต้องมองที่ชุมชนเป็นศูนย์กลาง จึงเกิดแนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชนขึ้น

“การท่องเที่ยวโดยชุมชน คือการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทาง โดยชุมชน จัดการ โดยชุมชนเพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็น เจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน” โดยมองว่าการท่องเที่ยวต้อง ทำงานครอบคลุม 5 ด้าน พร้อมกัน ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยมี ชุมชนเป็นเจ้าของและมีส่วนในการจัดการ

นอกจากนี้การท่องเที่ยวสามารถเป็นเครื่องมือในการพัฒนา โดยใช้การท่องเที่ยวเป็น เสื่อนไบและสร้างโอกาสให้องค์กรชุมชนเข้ามามีบทบาทสำคัญในการวางแผนทิศทางการพัฒนา ชุมชนของตนในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนที่มีแนวโน้มว่าการท่องเที่ยวจะรุกคืบเข้าไปถึง หรือต้องการปิดเผยชุมชนของตนให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง ให้มีการสร้างให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ กีฬากับการวางแผน การบริหารจัดการทรัพยากรและกระจายอำนาจการตัดสินใจ โดยเน้นความ สำคัญของการจัดการธรรมชาติแวดล้อมและใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนไป พร้อมกัน

ในช่วง 2-3 ปี ที่ผ่านมาคำว่า “Community-based Tourism : CBT” การท่องเที่ยวที่ให้ ชุมชนเป็นฐานการบริหารจัดการ “การท่องเที่ยวโดยชุมชน” เป็นที่รู้จักและใช้กันอย่างแพร่หลายใน หลาย ๆ ความหมาย ความเข้าใจและประสบการณ์ ซึ่งการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นส่วนหนึ่งที่จะ นำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ เป็นเรื่องการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การจัดการด้าน โภชนาตรักษ์ ที่ต้องมี “ชุมชน” เป็นส่วนประกอบสำคัญ

การท่องเที่ยวกลายเป็น “เครื่องมือ” ที่รัฐบาลให้ความสำคัญเนื่องจากมีความสำคัญต่อ การสร้างรายได้ เพื่อพัฒนาประเทศอย่างมากและยังเป็นรายได้ที่เป็นอันดับต้น ๆ ของประเทศ และ มีการกระจายไปในหลายภาคอย่างก่อนข้างชัดเจน เช่นการเดินทาง ที่พัก การซื้อของที่ระลึก กัตตาหาร ร้านค้าต่าง ๆ จึงมีการประกอบกิจการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทั้ง โดยทางตรงและ ทางอ้อม ขยายมากขึ้น เช่นการเพิ่มขึ้นของสถานที่พัก ทั้ง โรงแรมขนาด 5 ดาว 4 ดาว ไปถึงที่พัก แบบพื้นบ้านที่เรียกว่า โภชนาตรักษ์ การเพิ่มขึ้นของร้านอาหาร และแหล่งบริการอื่น ๆ เพื่อดึงดูดความ สนใจของนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ และการขยายตัวไปในแบบทุกภูมิภาคของไทย ก่อให้เกิดการตั้งตัวเพราะมองว่าเป็นเรื่องง่ายที่จะมีรายได้เพิ่มจากการท่องเที่ยว ที่เป็นผู้มาซื้อสินค้า ถึงที่ไม่ว่าจะที่ใดก็ตาม

แต่จากการที่ทรัพยากรการท่องเที่ยวมีจำกัด ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวทางด้าน ธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น ซึ่งผูกแฉหรือเป็นเสมือนเจ้าของก็คือประชาชนที่อยู่ใน ชุมชนนั้น ๆ ว่าจะมีการบริหารจัดการการท่องเที่ยวได้อย่างไร เพราะทรัพยากรทุกอย่างต้องมี ข้อจำกัดในการใช้ทั้งล้วน อย่างไรก็การใช้อาย่างยั่งยืน และเป็นไปได้หรือไม่ที่จะดำเนินการตาม

แนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และการทำย่างไร เมื่อ “ชุมชน” กลายเป็น “สินค้า” หรือ “เครื่องมือ” ที่เป็นหัวใจกระทำ และผู้ถูกกระทำ ในขณะเดียวกันเป็นลิ่งที่ท้าทายและละเอียดอ่อนอย่างยิ่ง เสมือนกับการที่ต้องคำนึงถึงความรู้สึก ความยินดีของผู้เกี่ยวข้อง ทั้งยังเป็นผู้ที่ถูกกล่าวอ้างถึงอยู่ตลอดเวลา ในการที่รัฐบาลจะดำเนินการพัฒนาได ๆ จึง “ต้องให้ความสำคัญต่อชุมชนในระดับต้นๆ และชุมชนต้องได้รับประโยชน์” อัญเชิญ

เมื่อชุมชนมาเกี่ยวข้องกับการทำท่องเที่ยวจะมีคำใหม่ ๆ เกิดขึ้น อาทิ เช่น การท่องเที่ยวชุมชน การท่องเที่ยวโดยชุมชน การท่องเที่ยวผ่านชุมชน การท่องเที่ยวในชุมชน ขึ้นอยู่กับนิยามแห่งการสื่อความหมายต่อคำดังกล่าว แต่ที่แย่ลงกว่าคือ “ชุมชน” เป็นสิ่งที่ต้องถูกผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และอย่างไรก็อการท่องเที่ยวโดยชุมชน “Community Based Tourism : CBT” ที่เหมาะสมอันจะเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาด้านการทำท่องเที่ยวในชุมชน ได้อย่างเป็นรูปธรรมและเห็นผล

1. องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

มีอยู่ 4 ด้าน ประเด็นสำคัญของแต่ละองค์ประกอบของ CBT ได้แก่

1.1 ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม

1.1.1 ชุมชนมีฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และมีวิถีการผลิตที่พึ่งพาและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

1.1.2 ชุมชนมีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

1.2 ด้านองค์กรชุมชน

1.2.1 ชุมชนมีระบบสังคมที่เข้าใจกัน

1.2.2 มีประชากร หรือผู้มีความรู้ และทักษะในเรื่องต่าง ๆ หลากหลาย

1.2.3 ชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา

1.3 ด้านการจัดการ

1.3.1 มีกฎ-กติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว

1.3.2 มีองค์กรหรือกลไกในการทำงานเพื่อจัดการการท่องเที่ยว และสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชน โดยรวมได้

1.3.3 มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม

1.3.4 มีกองทุนที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน

ด้านการเรียนรู้

1.3.5 ลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างการรับรู้ และความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่าง

1.3.6 มีระบบจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือน

1.3.7 สร้างจิตสำนึกรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม

ทั้งในส่วนของชาวบ้านและผู้มาเยือน

1.4 ด้านการเรียนรู้

1.4.1 ลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างการรับรู้ และความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่าง

1.4.2 มีระบบจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือน

1.4.3 สร้างจิตสำนึกรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม

ทั้งในส่วนของชาวบ้านและผู้มาเยือน

2. กระบวนการเรียนรู้ของ CBT : มีองค์ประกอบที่สำคัญคือ

2.1 ศักยภาพของคน ต้องเริ่มที่คนในชุมชนที่จะต้องรู้จักรากเหง้าของตนเองให้ดีเสียก่อน เพื่อความพร้อมในการบอกเล่าข้อมูลและคนในชุมชนต้องมีความพร้อมที่จะเรียนรู้ มีความสามัคคี ทำงานร่วมกันได้

2.2 ศักยภาพของพื้นที่ หมายรวมถึง ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดกันมา คนในชุมชนต้องรู้จัก ต้องรักและห่วงใยเห็นคุณค่า ของทรัพยากรในชุมชนของตน สามารถที่จะนำมายัดการ ได้อย่างคุ้มค่าและยั่งยืน ทั้งนี้แล้วชุมชน ต้องมีความพร้อมในการเรียนรู้ ตลอดจนมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องแนวคิดพื้นฐานทางด้านการ ท่องเที่ยวโดยชุมชน และการจัดการในพื้นที่ได้ด้วย

2.3 การจัดการเป็นเรื่องที่ไม่ง่ายนักที่จะทำอย่างไร เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด เกิดความยั่งยืน สมดุลในกลุ่มคนหมู่มาก ดังนั้นชุมชนที่จะสามารถบริหารจัดการ การท่องเที่ยวโดย ชุมชน : “Community-based Tourism : CBT” ได้ต้องเป็นชุมชนที่มีผู้นำที่เป็นที่ยอมรับ มีความคิด มีวิสัยทัศน์ ความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้งยังต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานทั้ง ภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ต้องมีการพูดคุยกำหนดแนวทางในการเตรียมความพร้อมชุมชนรู้ว่าพื้นที่ของตน จะมีรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้อย่างไร ความมีกิจกรรมอะไรบ้าง และจะมีการกระจาย จัดสรรรายได้อย่างไร ทั้งหลายทั้งปวงที่กล่าวมานั้น สิ่งสำคัญที่สุดของชุมชนก็คือการมีส่วนร่วม อันหมายรวมถึง ร่วมในทุกๆสิ่ง ทุกอย่างเพื่อส่วนรวม

2.4 มีส่วนร่วม มีได้อย่างไร การสื่อสารพูดคุย เป็นการสื่อความคิดเห็น การอภิ ปัญหา รวมถึงการหาทางแก้ไขปัญหาต่าง ๆ จากการระดมความคิดจากประสบการณ์ของนักวิจัย ท่องถิ่นพบว่าชุมชนจัดให้มีเวทีพูดคุย ร่วมกันคิดวางแผนดำเนินการ ประสานงานกับหน่วยงาน

ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการทำงานร่วมกัน สร้างกฎระเบียบของชุมชนทางด้านต่าง ๆ เพื่อให้คนในชุมชน รวมถึงผู้มาเยือนปฏิบัติตาม

2.5 ผลกระทบจากการทำการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทุกอย่างที่ดำเนินการย่อม ส่งผลกระทบต่อสิ่งที่ตั้งอยู่ สิ่งแวดล้อม โดยรอบทั้งสิ้น ซึ่งมีผลกระทบด้านบวกและด้านลบ (วีระพล ทองมา และประจेत อำนาจ, 2547 : 17-22) ได้แก่

2.5.1 ผลกระทบด้านบวก ส่งผลให้ชุมชนมีจิตสำนึกการพัฒนาตนเอง พึ่งพาตนเอง คิดเป็นทำเป็น มีความพยายามในการเรียนรู้พัฒนา สร้างความเข้มแข็งในชุมชน นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ตามความคาดหวังและความพยายามที่จะดำเนินการเพื่อให้เป็นตาม หลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านเศรษฐกิจ 2) ด้านสังคมวัฒนธรรม 3) สิ่งแวดล้อม และสิ่งสำคัญประการหนึ่งที่จะนำไปสู่ความยั่งยืนคือการรวมรวมองค์ความรู้ ภูมิปัญญา สืบสาน สืบทอด ตลอดจนการนำไปใช้ประโยชน์ได้เกิดความรักความภาคภูมิในความรู้สึกเป็นเจ้าของ มีส่วนร่วมในทรัพยากรของชุมชน และเกิดกระบวนการเรียนรู้การทำงานร่วมกันในที่สุด

2.5.2 ผลกระทบด้านลบ เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ออาทิ จำนวนยะที่เพิ่มมากขึ้นจากนักท่องเที่ยว การใช้น้ำ ระบบนิเวศธรรมชาติ การรับวัฒนธรรมที่เข้ามาอย่างรวดเร็ว เกิดกระแสการเลียนแบบ เสียความเป็นส่วนตัวในการที่จะต้องรองรับนักท่องเที่ยว และที่สำคัญคือ อาจถึงกับสูญเสียเอกลักษณ์ของท้องถิ่น หากมีการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวมากเกินไป ในส่วนการตลาดนี้แต่ละชุมชนจะต้องให้ข้อมูลแนะนำชุมชนตนเองและชุมชนอื่นที่ถูกต้องและน่าสนใจแก่นักท่องเที่ยว และที่น่าภูมิใจสำหรับชุมชนคือ การรักษาและห่วงเห็น ทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาบริพบูรุษที่สืบทอดกันมา แต่ชุมชนไม่ได้จะทิ้งพื้นฐานเดิม และไม่ได้มุ่งหวังรายได้จากการท่องเที่ยวที่จะได้ให้เป็นรายได้หลักของชุมชนโดยละเอียด ทั้งอาชีพดั้งเดิมที่จะเป็นการที่จะปรับตัวเพื่อรับรับกระแสการท่องเที่ยวที่เข้าไปในชุมชน

3. ความแตกต่างระหว่างการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น

Ecotourism ภาษาราชการเรียกว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แต่หลายชุมชนหรือหลายองค์กร เรียกว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งความแตกต่างของ Ecotourism กับ CBT คือ CBT เน้นที่ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการทำงานแต่ Ecotourism เน้นธรรมชาติเป็นศูนย์กลาง ชุมชนเป็นเพียงองค์ประกอบหนึ่ง

4. การท่องเที่ยว : เครื่องมือในการพัฒนาชุมชน

CBT เป็นเครื่องมือสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้านในการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว

ในขณะเดียวกันในการพิจารณาของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้เข้าไปมีบทบาทในการสร้างคุณภาพใหม่ของการท่องเที่ยวให้มีความหมายมากกว่าการพักผ่อน ความสนุกสนาน และความบันเทิง หากได้เปิดมิติของการท่องเที่ยวเพื่อการแผลเปลี่ยนเรียนรู้และ เศรษฐกิจในท้องถิ่น (ที่มา : <http://www.cbt-i.org/travel.php> วันที่ 1 มีนาคม 53)

5. หลักการทำงานการท่องเที่ยวโดยชุมชน

จากแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่มองชุมชนเป็นศูนย์กลางหรือฐานเพื่อกำหนด ทิศทาง แผนงาน แผนปฏิบัติการของตนเอง โดยคำเนินการพร้อมกันทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมนั้น จึงทำให้กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการ การพัฒนาแบบองค์รวมและเกี่ยวกับกลุ่มคนต่าง ๆ มากน้อย เมื่อมองในบริบทของการพัฒนาการ ท่องเที่ยวที่ต้องการให้ชุมชนมีส่วนร่วมและได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวจึงควรต้องมีหลักการ ร่วมกัน ดังนี้

5.1 การท่องเที่ยวโดยชุมชนต้องมาจากความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง ชุมชนได้มีการพินิจพิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ผลกระทบการท่องเที่ยวอย่างรอบด้านแล้ว ชุมชนร่วม ตัดสินใจลงมติที่จะดำเนินการตามแนวทางที่ชุมชนเห็นสมควร

5.2 สมาชิกในชุมชนต้องมีส่วนร่วมทั้งการคิดร่วม วางแผนร่วม ทำกิจกรรมร่วม ติดตามประเมินผลร่วมกัน เรียนรู้ร่วมกันและรับประโยชน์ร่วมกัน

5.3 ชุมชนต้องการรวมตัวกันเป็นกลุ่ม เป็นชุมชน เป็นองค์กร หรือจะเป็นองค์กร ชุมชนเดิมที่มีอยู่แล้ว เช่น กัน องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ที่ได้เพื่อกลไกที่ทำหน้าที่แทน สมาชิกทั้งหมด ในระดับหนึ่ง และดำเนินการด้านการกำหนดทิศทาง นโยบายการบริหาร การจัดการ การประสานงาน เพื่อให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นไปตามเจตนา รวมถึงสมาชิกในชุมชนที่เห็น ร่วมกัน

5.4 รูปแบบ เนื้อหา กิจกรรมของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ต้องคำนึงถึงการอยู่ร่วมกัน อย่างมีศักดิ์ศรี มีความเท่าเทียมกัน มีความเป็นธรรม และให้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรมในเชิงสร้างสรรค์และลดผลกระทบในเชิงลบ

5.5 มีกฎ กติกาที่เห็นร่วมจากชุมชน สำหรับการจัดการท่องเที่ยวที่ชัดเจน และ สามารถกำกับดูแลให้เป็นไปตามกติกาที่วางไว้

5.6 ชุมชนที่จัดการท่องเที่ยว สมาชิกในชุมชน ชาวบ้านทั่วไป และนักท่องเที่ยว ควรมีกระบวนการเรียนรู้ระหว่างกันและกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนากระบวนการ ทำงานการท่องเที่ยวโดยชุมชน ให้ถูกต้องเหมาะสม และมีความชัดเจน

5.7 การท่องเที่ยวโดยชุมชน จะต้องมีมาตรฐานที่มาจากการท่องเที่ยวและร่วมกับในชุมชนด้วย เช่น ความสะอาด ความปลอดภัย การกระจายรายได้ที่เป็นธรรมของผู้ที่เกี่ยวข้อง และพิจารณาร่วมกันถึงปัจจัยความสามารถในการรองรับ

5.8 รายได้ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว มีส่วนไปสนับสนุนการพัฒนาชุมชนและรักษาสิ่งแวดล้อม

5.9 การท่องเที่ยวจะไม่ใช้อาชีพหลักของชุมชน และชุมชนต้องคำนึงถึงอาชีพหลักของตนเองไว้ได้ ทั้งนี้หากอาชีพของชุมชนเปลี่ยนเป็นการจัดการท่องเที่ยว จะเป็นการทำลายชีวิตและจิตวิญญาณดั้งเดิมของชุมชนอย่างชัดเจน

5.10 องค์กรชุมชนมีความเข้มแข็งพอที่จะจัดการกับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นได้ และพร้อมจะหยุดเมื่อเกินความสามารถในการจัดการ ซึ่งสิ่งเหล่านี้หากมองในแง่ความพร้อมของชุมชนและประสิทธิภาพในการบริหารจัดการท่องเที่ยวในมิติของชุมชนแล้ว การท่องเที่ยวโดยชุมชนจะเป็นไปได้ด้วยดีนั้น ยังต้องพิจารณาจากมิตินอกชุมชนที่เข้ามาเกี่ยวข้องด้วยได้แก่ การตลาด นโยบายรัฐที่เข้ามาสนับสนุน และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว เป็นต้น

การที่จะให้ชุมชนดำเนินการท่องเที่ยวตามหลักการดังกล่าวข้างต้น มีความจำเป็นที่จะต้องเตรียมความพร้อมและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว ในขณะเดียวกันก็ต้องรองรับคนในสังคมให้เห็นความแตกต่างของการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการท่องเที่ยวทั่วไป กระตุ้นให้คนในสังคมเห็นความสำคัญและเป็นนักท่องเที่ยวที่สนใจการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเจ้าของบ้านกับผู้มาเยือน นอกเหนือนี้ยังเป็นการเพิ่มการรับรู้และความเข้าใจในบทบาทของชุมชนท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและเป็นกำลังใจหรือสนับสนุนให้เกิดความตื่นเนื่องในการทำงานอนุรักษ์ทั้งด้านธรรมชาติและวัฒนธรรม

6. การประเมินความเป็นไปได้ของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

เนื่องจากการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนเป็นสิ่งที่ต้องเกี่ยวข้องกับคนภายนอก ดังนั้น ทักษะ ความชัดเจน การจัดการให้เหมาะสม จึงเป็นเรื่องที่ชุมชนเองยังมีความกังวลอยู่พอสมควร แม้ว่าจะมีปัจจัยที่เอื้อ และการสนับสนุนจากภายนอกพอสมควร แต่ชุมชนเองต้องสามารถคาดการณ์ และประเมินว่า วิถีทัศน์ วัฒนธรรม ของ การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น มีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงไร โดยการร่วมกันอภิปราย ระดมความคิดเห็นจากชุมชนให้กับทางงานสารสนเทศฯ ด้วยมติของชุมชนเอง ซึ่งมีองค์ประกอบการประเมินอยู่ 7 ประการด้วยกัน คือ

6.1 ผู้นำชุมชนและแกนนำชุมชน สามารถวิเคราะห์สถานการณ์ภายนอก และสภาพปัจจุบันชุมชนตลอดจนมองแนวทางแก้ไขปัญหาได้แบบชัดเจน และมองกิจกรรมการท่องเที่ยว

เป็นกิจกรรมหนึ่ง หรือกิจกรรมร่วมเชื่อมต่อทิศทางการแก้ไขปัญหาโดยภาพรวมของชุมชนได้แล้วจึงได้กำหนดเป็นวัตถุประสงค์เป้าหมายการทำกิจกรรมการท่องเที่ยว

6.2 การมีส่วนร่วมของชุมชนทั้งหมด เนื่องจากเป็นเรื่องที่ต้องเกี่ยวข้องกับสิทธิของชุมชน การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม บนบูรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมชุมชน ที่ชุมชนต้องมีการคิด ไตร่ตรองวินิจฉัย และร่วมตัดสินใจจะเปิดหน้าบ้านรองรับอย่างไร ควรเป็นรูปแบบใด โครงการที่เกี่ยวข้อง โครงการทบทัจดการอย่างไร และภายนอกท่องเที่ยวกลับแล้วมีการลดผลกระทบอย่างไร ด้วยวิธีการใด ตลอดจนการแบ่งปันผลประโยชน์ภายในชุมชน

6.3 ชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการจัดตั้งองค์กรภายในชุมชน เพื่อรับผิดชอบกิจกรรมนี้ หรือผลักดันให้องค์กรชุมชนอื่นที่พิจารณาแล้วว่า มีความพร้อมทำหน้าที่รับผิดชอบเป็นหน่วยงานหนึ่งขององค์กรนั้น ๆ แต่ทั้งนี้การดำเนินการขององค์กรต้องเป็นไปด้วยความโปร่งใส เพราะมีผลประโยชน์ที่เข้ามาเกี่ยวข้อง

6.4 การพิจารณาเอกสารลักษณะเฉพาะถิ่น หรือองค์ในชุมชนเพื่อจัดปรับเปลี่ยนกิจกรรมท่องเที่ยวให้สอดคล้องต่อชุมชน ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมให้น้อยที่สุด เท่าที่สามารถจะทำได้

6.5 ความพร้อมของผู้ที่สนใจจะเกี่ยวข้องกับกิจกรรมท่องเที่ยว จะมีบุบทาหลาภภัยมากขึ้น คือจะมีผู้ที่เกี่ยวข้องกับที่พัก อาหาร การคุ้มครองเด็ก นักท่องเที่ยว การสื่อความหมาย และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ต้องไม่ใช่ระบุตัวอยู่เฉพาะกลุ่มแก่นนำภายในชุมชนเท่านั้น ควรมีระบบกระจายที่ทั่วถึงและเป็นธรรม

6.6 การเสริมสร้างบรรยายการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ที่จะรองรับนักท่องเที่ยว เพื่อสามารถจัดปรับกระบวนการให้เหมาะสม ลดความเสี่ยง ลดความเสี่ยง แล้วร่วมแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการลดผลกระทบของการท่องเที่ยวในครั้งต่อไป

6.7 ประสบการณ์ทักษะในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ต้องบูรณาการความต้องการความเพลิดเพลิน ความตื่นเต้นและการเรียนรู้ ให้เป็นโปรแกรมและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมของแต่ละพื้นที่

7. การเตรียมความพร้อมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเป็นเสมือนงานพัฒนาชุมชนอย่างหนึ่ง เป็นสิ่งที่ดูเหมือนง่ายแต่ทำยาก ที่ว่ายากนั้นก็เพราะการท่องเที่ยวเป็นการพัฒนาที่ตอบสนองกระแสบริโภคนิยม การท่องเที่ยวทำให้ชุมชนหลุดออกจากฐานการผลิตเดิมในภาคการเกษตรสู่ธุรกิจด้านบริการ กำลังซื้อที่สูงกว่าของนักท่องเที่ยวจึงสามารถดำเนิน “สินค้า” และ “บริการ” ได้ตามความต้องการ ทำให้สภาพทางสังคม และวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยวมักถูกครอบจำกวัฒนธรรมภายนอกที่เข้ามาพร้อมกับ

นักท่องเที่ยว เป็นดาวส่องคมและมีความเสี่ยงอย่างยิ่งในการนำไปใช้ในการพัฒนา ก่อนที่จะเปิด
หมู่บ้านต้อนรับนักท่องเที่ยว ชุมชนควรจะต้อง “รู้ตัว” เข้าใจและทราบดีก่อต่อการท่องเที่ยวว่า
ตลอดจนการสร้างภูมิคุ้มกัน โดยการเตรียมความพร้อมชุมชน ซึ่งผู้ดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยว
โดยชุมชนควรมีกระบวนการทำงาน ตามที่พจนานุสรี, 2546 : 189-190) ได้กล่าวไว้ว่าดังนี้

ขั้นที่ 1 ให้ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวให้ชุมชนในการพิจารณาทั้งด้านบวกและลบ
ของการท่องเที่ยว ซึ่งในขั้นตอนนี้อาจจะมีเฉพาะผู้นำหรือกลุ่มสนใจ

ขั้นที่ 2 สร้างการมีส่วนร่วม เป็นการดึงเอากลุ่มที่สนใจจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน
และกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน เช่น กลุ่มเยาวชน กลุ่มสตรี และผู้นำที่เป็นทางการและผู้นำทาง
ธรรมชาติมาพูดคุยเรื่องผลดี-ผลเสีย อีกครั้ง เพื่อให้เข้าเหล่านี้ได้ร่วมกันตัดสินใจเรื่องนี้ร่วมกัน

ขั้นที่ 3 ศึกษาชุมชนร่วมกับชาวบ้านโดยการทำงานร่วมกับชาวบ้านเพื่อศึกษา
ในหัวข้อดังนี้

1) การสำรวจทางกายภาพ

- (1) ทำแผนที่รอบนอก (แสดงแหล่งทรัพยากรธรรมชาติและที่ดินทำกิน)
- (2) แผนที่รอบในหมู่บ้าน (แสดงที่ตั้งของบ้านเรือน ทรัพยากรคนสร้าง
และทรัพยากรธรรมชาติ)
- 2) ศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชน ภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณีของชุมชน
- 3) ศึกษาความสัมพันธ์ของชุมชนกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และ
ทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยว

4) ศึกษากลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนซึ่งผลการศึกษานี้จะทำให้เห็นศักยภาพ
ข้อจำกัดของชุมชน และปัญหาของชุมชนร่วมกัน

ขั้นที่ 4 วิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน ทั้งในด้านศักยภาพ-ข้อจำกัด โอกาสและความเสี่ยง
ในขั้นตอนนี้จะทำให้ชุมชนได้มองเห็นได้ด้วยตนเอง และสามารถเขื่อมโยงเรื่องท่องเที่ยวกับการ
พัฒนาชุมชน ได้ การวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้จะทำให้เกิดการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา และ
อาจพบว่าเพื่อแก้ปัญหาให้ตรงจุด อาจจะไม่จำเป็นต้องใช้เรื่องการท่องเที่ยวเด็กเป็นได้

ขั้นที่ 5 ร่วมกันพัฒนาศักยภาพและแก้ไขจุดอ่อน อาทิ

- 1) รวบรวมองค์ความรู้ ซึ่งแต่ละชุมชนจะแตกต่างกันออกไป มีเอกลักษณ์
เฉพาะชุมชน เช่น บางชุมชนเด่นด้านการพัฒนาชุมชน บางชุมชนเด่นระบบการจัดการนิเวศที่ใช้
ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้เหมาะสม เป็นต้น ซึ่งชุมชนต้องร่วมกันดึงเอกลักษณ์ ให้เห็นร่วมกันก่อนนำสู่
การเผยแพร่ออกไป

2) ปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวให้เหมาะสม สอดคล้อง ปลดปล่อย ไม่ทำลาย
ระบบนิเวศเดิมมากนัก เช่น การปรับทางเดินในป่าฯ เป็นต้น

3) ปรับปรุงบ้านพักและความสะอาดภายในชุมชนให้เป็นมาตรฐานของ
ชุมชนแต่ละแห่งที่ตกลงร่วมกัน โดยมีคณะกรรมการของชุมชน ตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ

4) ฝึกอบรมบุคลากรด้านการท่องเที่ยวในชุมชน เช่น นักสื่อความหมาย
การสร้างเวทีเรียนรู้กับนักท่องเที่ยว เป็นต้น ซึ่งในขั้นตอนนี้จะเห็นความสามารถของชุมชน ในการ
รองรับการท่องเที่ยวทั้งความพร้อมจำานวนบุคลากร และขีดความสามารถในการรองรับทั้งพื้นที่ทาง
ธรรมชาติ และรูปแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน

ขั้นที่ 6 วางแผนการบริหารจัดการ ในขั้นตอนนี้จะเป็นการจัดตั้งองค์กร
ขึ้นมาทำงาน หรืออาจใช้องค์การที่ชุมชนมีอยู่เดิมแต่เพิ่มเติมบทบาทหน้าที่ มีการกำหนดวัตถุประสงค์
ให้ชัดเจน กำหนดครุภูมิของ การท่องเที่ยว โปรแกรมและราคา การจัดสรรผลประโยชน์ สร้างบ้าน
และชุมชน และมาตรการในการป้องกันผลกระทบ โดยอาจจะเป็นการสร้างกฎ-กติกา เพื่อเป็น
แนวทางปฏิบัติทั้งชาวบ้านและนักท่องเที่ยว

**ขั้นที่ 7 ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้รับรู้และช่วยให้ข้อมูลแก่
ผู้ที่สนใจ**

ขั้นที่ 8 ทดลองดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว ในขั้นตอนนี้อาจมีการจัดท่องเที่ยว
นำร่อง เพื่อทดสอบความพร้อมของชุมชน โดยการเชิญบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกที่มีประสบการณ์
หรือเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยชุมชนเข้าร่วมกิจกรรม ให้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ
เพื่อเป็นทิศทางต่อไปในอนาคต

ขั้นที่ 9 ประเมินผล ในขั้นตอนประเมินผล อาจแยกออกมาเป็น 2 ส่วน คือ การ
ประเมินผลและสรุปบทเรียนหลังเสร็จกิจกรรมทุกรอบ และการประเมินผลเป็นช่วง ๆ ทุก ๆ 3-6
เดือน เป็นต้น ซึ่งการประเมินผลจะช่วยให้เกิดการทบทวนตนเอง และแก้ไขข้อบกพร่อง

ขั้นที่ 10 พัฒนาองค์กร

1) การฝึกอบรม เช่น การบริหารจัดการ การสร้างการมีส่วนร่วม การสื่อ
ความหมาย เป็นต้น

2) การศึกษาดูงาน สำหรับแกนนำองค์กรชุมชนเพื่อจัดการท่องเที่ยว
เพื่อเสริมโอลิมปิกทัศน์ พัฒนาทักษะการบริหาร การจัดการในชุมชนอื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้าย ๆ กัน
เพื่อเป็นตัวอย่างนำไปประยุกต์ หรือเป็นบทเรียนที่ชุมชนต้องพึงระวังผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นได้
และวางแผนมาตรการป้องกันไว้แต่เริ่มแรก

กระบวนการทั้ง 10 ขั้นตอนแล้ว จะเห็นการทำงานพัฒนาปกติ แต่สิ่งที่ยากก็คือเรื่องท่องเที่ยวเป็นเรื่องที่ชาวบ้านไม่คุ้นเคยมาก่อน และไม่นั่นใจว่าตนเองจะทำได้ แต่ละคำตามในแต่ละขั้นตอนในกระบวนการเตรียมชุมชน จะต้องเป็นการปลุกระดมสำนึกรักของท้องถิ่น ให้คนห้องถิ่นอย่างรู้จักตนเอง และเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง การท่องเที่ยวก็จะเกิดความชัดเจนมากขึ้นว่าเป็นการเข้ามาเพื่อแผลเปลี่ยนเรียนรู้เป็นหัวใจสำคัญของการท่องเที่ยว

แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1. การเป็นเจ้าบ้านที่ดี (Accommodation) หมายถึง สถานที่ที่จัดไว้เพื่อให้คนเดินทางหรือท่องเที่ยวได้เข้าพักพร้อมการบริการอาหารและเครื่องดื่ม ซึ่งปัจจุบันธุรกิจที่พักได้พัฒนาเรื่อยมาโดยมีรูปแบบการจัดบริการต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวอย่างสูงสุด มีการบริหารจัดงานในระบบเครือข่ายทั้งในรูปของเครือข่ายท้องถิ่นและเครือข่ายระหว่างประเทศซึ่งทั้งนี้การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบต่าง ๆ ยังเป็นแรงผลักให้มีการแข่งขันกันสูงขึ้นทั้งระบบมาตรฐาน การบริการที่สูงขึ้น และการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมควบคู่กับการบริหารจัดการที่เอื้อประโยชน์ต่อ นักท่องเที่ยว ระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยและความยั่งยืนของการท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น

2. การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) (เส้นทางคมนาคม) หมายถึง สภาพการคมนาคมไปสู่แหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ มีความสะดวกสบาย เหมาะต่อการเดินทางท่องเที่ยวมากน้อยเพียงใด โดยพิจารณาจากระยะทางจากจุดศูนย์กลางการท่องเที่ยวมาสู่แหล่งท่องเที่ยว เช่น ระยะทางจากตัวเมืองซึ่งเป็นจุดศูนย์กลางการท่องเที่ยวของพื้นที่นั้นเป็นต้น พิจารณาจากลักษณะการเดินทางว่าเป็นอย่างไร เช่น โดยรถยนต์ เรือ หรือทางเดินเท้า สภาพของเส้นทางเอื้ออำนวยต่อการเดินทางมากน้อยเพียงใด มีสภาพเป็นถนนคอนกรีต ลาดยาง ลูกรัง หรือถนนดิน ถ้าเป็นแม่น้ำลำคลอง ต้องใช้เรือหรือแพ มีสิ่งกีดขวางหรือไม่ และถ้าเป็นทางเท้า สภาพทางเดินดีหรือไม่ระยะทางเดินเหมาะสมกับนักท่องเที่ยวเพียงใด การจัดทำทางสะดวกหรือยาก และค่าว่าจ้างแพลงหรือลูก เป็นต้น ดังนั้น ตัวแปรที่ใช้ในการประเมินสภาพการเข้าถึง อาจพิจารณาได้จากความสะดวก อุปสรรคหรือสิ่งกีดขวางการเดินทาง ลักษณะการเดินทางและสภาพถนน

3. สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) หมายถึง ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่สามารถดึงให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปท่องเที่ยวได้ เช่น สิ่งดึงดูดใจประเภทแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่ ทะเล ภูเขา น้ำตก ฯลฯ สิ่งดึงดูดใจประเภทวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ได้แก่ ประเพณีสงกรานต์ เป็นต้น ซึ่งสิ่งดึงดูดใจนี้รวมถึง สิ่งดึงดูดใจที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงหรือมีความโคลนน์ และเป็นที่สนใจกว่าแหล่งอื่น ๆ เช่น ทะเลหมอก ทะเลแหวก บ่ออน้ำพุร้อน เป็นต้น

4. สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) หมายถึง สิ่งบริการขึ้นพื้นฐานต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อ การท่องเที่ยวและระบบสาธารณูปการ ซึ่งมีอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ ที่นักท่องเที่ยวสามารถจะ ใช้ได้อย่างสะดวกสบายมากน้อยเพียงใด เช่น ที่พักแรม สถานบริการอื่น ๆ ระบบไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ สถานรักษาพยาบาล สถานีตำรวจ หรือระบบรักษาความปลอดภัย เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จะ พิจารณาทั้งปริมาณและคุณภาพความถูกต้องไป และถ้าหากในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวนั้นไม่มีสิ่ง อำนวยความสะดวกอย่างครบถ้วน ก็จะพิจารณาถึงความสะดวกและความใกล้ไกลที่จะไปอาศัยใช้ บริการสิ่งอำนวยความสะดวก อาจพิจารณาได้จากระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ การให้ บริการบ้านพักสถานบริการต่าง ๆ ระบบสื่อความหมาย และระบบการจัดการ

5. กิจกรรมต่าง ๆ ด้านการท่องเที่ยว (Activity) หมายถึง ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวที่ ถูกสร้างขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและดึงดูดให้เกิดการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น นอกเหนือจากการไปเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวท่ามกลาง โดยรูปแบบของกิจกรรมต่าง ๆ จะแตกต่างกัน ตามประเภทของแต่ละแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ กิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น การเดินป่า การนั่งช้าง การลุนก ฯลฯ กิจกรรมการท่องเที่ยวทางทะเล เช่น การดำน้ำ การตกปลา เป็นต้น ทั้งนี้ เน้นการพัฒนาและการบริหารจัดการเชิงพหุภาคีในประเด็นดังกล่าวข้างต้น ให้มีประสิทธิภาพและ ได้มาตรฐานด้วยองค์ความรู้เชิงสาขาวิชาการทั้งด้านการบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์ การตลาด สังคมศาสตร์ สิ่งแวดล้อม จิตวิทยา สถาปัตยกรรมและประวัติศาสตร์ เป็นต้น เพื่อพัฒนาองค์ประกอบ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้มีศักยภาพสูงสุด อันนำไปสู่การสร้างรายได้ให้กับประเทศบนฐาน การพัฒนาอย่างยั่งยืน (ปิยวรรณ คงประเสริฐ, 2551 : 10-11)

สรุปได้ว่าแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในปัจจุบันจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบที่ สำคัญคือ การเป็นเจ้าบ้านที่ดี การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว สิ่งดึงดูดใจ สิ่งอำนวยความสะดวก และ กิจกรรมต่าง ๆ ด้านการท่องเที่ยว ซึ่งจะขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งไม่ได้ ถ้าแหล่งท่องเที่ยวทุกที่ให้ความ สำคัญกับองค์ประกอบเหล่านี้ก็จะเป็นแนวทางที่จะทำให้แหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ ประสบความสำเร็จ ได้อย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น

แนวคิดเกี่ยวกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

เดือนเด่น นิคมบริรักษ์ (2542) กล่าวว่า คำว่า Stakeholders : ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้มีการ กล่าวถึงและให้ความสำคัญในส่วนของการบริหารจัดการสมัยใหม่ ทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน รวมทั้งด้านการบริหารงานวิจัยธุรกิจเอกชนให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียปรากฏอยู่ในที่ต่าง ๆ เช่น ISO 9000 : 2000 มุ่งเน้นการให้ความสำคัญต่อการเสริมสร้างความเชื่อมั่น ความพึงพอใจต่อลูกค้า

และการปฏิบัติงานที่สามารถตอบสนองเข้ากันได้เป็นอย่างดีกับระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม ในขณะเดียวกันก็คำนึงถึงความพึงพอใจ ความต้องการและความคาดหวัง ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ด้วยผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีบทบาทและมีความสำคัญ pragmatically เห็นตั้งแต่เป็นวิสัยทัศน์ เช่น วิสัยทัศน์ของ ปตท. เปียน ไว้ว่า.. “เป็นบริษัทพลังงานของไทย ที่ประกอบธุรกิจกําชธรรมชาติและ น้ำมันครบทั้งหมด และธุรกิจปิโตรเคมีที่เน้นการใช้กําชธรรมชาติเป็นหลัก รวมทั้งธุรกิจต่อเนื่อง นุ่งไปสู่องค์กรแห่งความเป็นเลิศ และเป็นผู้นำในภูมิภาค ด้วยความรับผิดชอบ เป็นธรรมและให้ พลประโยชน์ตอบแทนที่เหมาะสมต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย” ตามความหมายของ บรรษัทภินิหารที่ดี (Corporate governance) หรือธรรมาภินิหารภาคเอกชน หรือธรรนรัฐในรัฐวิสาหกิจ เน้นชัดเจนถึงผู้มี ส่วนได้ส่วนเสีย ว่าหมายถึง การควบคุม บริหารและจัดการที่มีความรับผิดชอบ โปร่งใส และเป็นธรรม โดยผู้ที่มีอำนาจบริหาร และมีอำนาจในการตัดสินใจในบรรษัทภินิหารที่ดี จะต้องมีความรับผิดชอบ ต่อหน้าที่ และผลของการกระทำการต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับบริษัท (Stakeholders) ทุกราย อย่างเสมอภาค อันได้แก่ ผู้ถือหุ้น เจ้าหนี้ พนักงาน ลูกค้า รัฐตลอดจนประชาชนทั่วไป และด้วย หลักการการบริหารการจัดการทั้ง 3 ประการสามารถช่วยให้มั่นใจได้ว่า บริษัทที่ปฏิบัติตามหลักการ ดังกล่าว จะให้ผลตอบแทนที่มีอัตราสูงและยั่งยืนแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับบริษัท ในส่วนของการวิจัย กีมีการกล่าวถึง ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น ทิศทางการวิจัยแห่งชาติ เกณฑ์การพิจารณาให้ทุนสนับสนุน Research Development Initiatives ของ SSHRC แคนาดา ระบุว่า จะได้รับการพิจารณาจาก “ผลกระทบ นวัตกรรม ผลกระทบที่จะเกิดขึ้น แก่สังคมศาสตร์และนิยมศาสตร์การถ่ายทอดผลงานวิจัย ผู้มี ส่วนได้ส่วนเสียทิศทางการวิจัยแห่งชาติ การถ่ายทอดผลงานวิจัยผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย”

ตารางที่ 2.1 แสดงบทบาทของผู้มีส่วนได้-ส่วนเสียจากการท่องเที่ยว

องค์กร	ลักษณะของการมีส่วนได้ - ส่วนเสีย	ลักษณะการเข้ามามีส่วนร่วม
ชุมชน	เป็นผู้ดำเนินการท่องเที่ยว และเป็นเจ้าของกิจกรรม	กำหนดทิศทาง และตัดสินใจ
อุทยานแห่งชาติ	เป็นผู้รับผิดชอบ/ดูแล ทรัพยากรธรรมชาติที่ ชุมชนใช้ประโยชน์	วางแผนการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนและออกแบบ- กติกาในการดูแลร่วมกับชุมชน

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

องค์กร	ลักษณะของการมีส่วนได้ - ส่วนเสีย	ลักษณะการเข้ามามีส่วนร่วม
ผู้ประกอบการ	ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยว	<ol style="list-style-type: none"> ใช้บริการของห้องถิน เช่น มัคคุเทศก์ yanพาหนะ ให้คำปรึกษาด้านการตลาด พฤติกรรมนักท่องเที่ยว ธุรกิจชุมชน ให้ความเคารพในศิริการและธรรมเนียมเนื่ยนปฏิบัติของชุมชน อธิบายให้นักท่องเที่ยวเข้าใจแนวคิด CBT และการปฏิบัติตัวที่เหมาะสม
องค์การพัฒนาเอกชน	ประสานงานการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว	<ol style="list-style-type: none"> ตัวกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือกันของภาคีที่เกี่ยวข้อง จัดเวทีแลกเปลี่ยน ฝึกอบรม ศึกษาดูงาน ประสานเชิงนโยบายให้สื่งและปัญหาของชุมชนได้รับฟังและแก้ไข
รัฐ	สนับสนุนการพัฒนาขึ้นพื้นฐานเพื่อสร้างคุณภาพชีวิตให้กับชาวบ้าน	<ol style="list-style-type: none"> ให้คำปรึกษาสนับสนุนงบประมาณ ให้ความมั่นใจในสิทธิของชุมชนในการอยู่อาศัยและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ให้อำนาจชุมชนในการออกแบบศิริการและจัดการท่องเที่ยว

การประยุกต์การบริหารจัดการผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง หมายถึง ผู้บริหารหรือผู้จัดการบริษัท เป็นผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบหรือหรือกำหนดทิศทาง ซึ่งได้แก่ เป้าหมาย นโยบาย และกลยุทธ์ต่าง ๆ และผู้บริหารเป็นผู้ที่มีภาระหน้าที่ในระบบทวารที่จะบริหารองค์การให้บรรลุความสำเร็จ แต่ในการดำเนินงานขององค์การต่าง ๆ นั้น จะต้องประกอบไปด้วยกลุ่มนบุคคลที่มีส่วนสำคัญต่อการกำหนดทิศทางขององค์การ โดยกลุ่มเหล่านี้จะเกี่ยวข้องกับองค์การไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง ซึ่งบุคคลหรือกลุ่มนบุคคลเหล่านี้มีความต้องการหรือความคาดหวังจากองค์การธุรกิจที่แตกต่างกันออกไป และการกระทำ หรือความเคลื่อนไหวของกลุ่มนบุคคลเหล่านี้สามารถทำให้เกิดทั้งประโยชน์ หรือโทษต่อองค์การได้ การกำหนดกลยุทธ์และทิศทางขององค์การจึงต้องสนใจความต้องการของบุคคล

เหล่านี้ด้วยการจัดการผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องภายในเป็นสิ่งสำคัญ ที่ผู้บริหารต้องค้นหาและตอบสนองความพึงพอใจของบุคคลหรือกลุ่ม แล้วหาวิธีปฏิบัติที่เหมาะสมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร โดยหน้าที่ของผู้บริหารในการบริหารจัดการผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง คือ การอธิบายการพยายามทำความเข้าใจการวิเคราะห์และนำไปสู่การบริหาร

สรุปคือ ผู้ที่ทำหน้าที่ในการบริหารจัดการองค์การนั้นจะต้องมีความรับผิดชอบต่อ ข้อกำหนดทุกอย่างที่องค์การสร้างขึ้น ได้แก่ เป้าหมาย นโยบาย และกลยุทธ์ และต้องพยายามติดตามว่าองค์การสามารถดำเนินงานตามข้อกำหนดเหล่านี้ได้หรือไม่ ดังนั้นผู้ที่ทำหน้าที่ในการบริหารจัดการจึงต้องมีความรับผิดชอบในระยะยาว นอกจากนี้สิ่งที่ผู้บริหารควรได้ความสนใจคือ การให้ความสำคัญผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับองค์การด้วย ดังนั้นการบริหารจัดการผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจึงได้เริ่มเข้ามามีความสำคัญเนื่องจากองค์การต้องคืนพบให้ได้ว่ากลุ่มลูกค้าหลายเหล่านี้มีความพึงพอใจต่อองค์การหรือไม่อย่างไร เพื่อองค์กรจะได้ทราบว่าการดำเนินงานขององค์การนั้นบรรลุวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด

แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค

เป็นการวิเคราะห์เพื่อกำหนดกลยุทธ์ขององค์กร โดยกำหนดระยะเวลาหรือช่วงเวลาในการดำเนินการเพื่อนำมาวิเคราะห์สถานการณ์ โดยดูจากจุดแข็งและจุดอ่อนขององค์การ และดูจากโอกาสและอุปสรรค (ความเสี่ยง) จากภายนอกองค์กร แล้วนำมาวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์ และกำหนดเวลาในการดำเนินงาน รวมทั้งใช้ประกอบการกำหนดกลยุทธ์ขององค์กรเพื่อนำความสำเร็จสู่กิจการหรือธุรกิจขององค์กร ดังนั้น SWOT Analysis จึงใช้ประเมินสภาพแวดล้อม และสถานภาพขององค์กร โดยเน้นศักยภาพและความพร้อมที่องค์กรมีอยู่ และพยายามหลีกเลี่ยงอุปสรรคหรือความเสี่ยงจากสภาพแวดล้อมภายนอก รวมทั้งแก้ไขจุดอ่อน (จุดด้อย) ขององค์กรด้วยเนื่องจากปัจจัยเหล่านี้มีโอกาสที่จะก่อให้เกิดทั้งคุณและโทษต่อองค์กร ซึ่งหากนำจุดแข็งและโอกาสที่มีอยู่มาใช้จะก่อประโยชน์ได้ทวีคูณ ในขณะที่จุดอ่อนขององค์กรและอุปสรรคหรือความเสี่ยงจากภายนอกอาจก่อความหรือสร้างความเสียหายให้แก่องค์กร ได้มากาลเว่นเดียวกัน

SWOT เป็นตัวย่อที่มีความหมายดังนี้

S คือ Strength หมายถึงจุดแข็ง

W คือ Weakness หมายถึงจุดอ่อน

O คือ Opportunity หมายถึง โอกาสภายนอก

T คือ Threats หมายถึงอุปสรรคภายนอก หรือความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น

การวิเคราะห์เพื่อจัดวางแผนยุทธ์ โดยการทำ SWOT Analysis นี้ จะดำเนินการได้โดยนำปัจจัยหรือสภาวะแวดล้อมภายในและภายนอกขององค์กรหรือปัจจัยที่มีผลกระทบต่องค์กรมาพิจารณาว่าจะนำมาใช้เพื่อความสำเร็จขององค์กร ได้อย่างไร ตัวอย่างของการวิเคราะห์ได้แก่

1. วิเคราะห์และประเมินจากศักยภาพและทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ในองค์กร เพื่อประเมินให้ทราบถึงจุดแข็งและจุดอ่อนที่องค์กรมีอยู่ ทำให้ทราบถึงกำลังความสามารถที่มีอยู่ อันจะช่วยให้การดำเนินงานต่าง ๆ หรือกิจกรรมต่าง ๆ ดำเนินต่อไปได้ อาทิ ประเมินคุณว่าองค์กรสามารถใช้ข้อได้เปรียบหรือจุดแข็งของทรัพยากรที่องค์กรมีอยู่ เช่น เป็นผลิตภัณฑ์ยาที่มีคุณภาพดีเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค หรือผู้มีอำนาจในการตัดสินใจเลือกซื้อ อาทิ แพทย์ เภสัชกร หรือจุดแข็งกรณีที่มีงานฝ่ายขายมีความสามารถสูงและมีความร่วมมือในการทำงานอย่างประสานกันได้ดี หรือโรงงานฝ่ายผลิตมีอุปกรณ์เป็นเครื่องมือเครื่องจักรที่สามารถเพิ่มกำลังการผลิตได้อีกอย่างทันท่วงที่ที่เมื่อเกิดความจำเป็น หรือความสามารถขององค์กรในการสร้างความได้เปรียบในด้านการเงินและด้านอื่น ๆ เหนือคู่แข่งขัน ฯลฯ ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้องค์กรสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์และประสิทธิภาพอย่างเต็มที่หรือสูงสุด ได้อย่างไร หรือถ้าองค์กรมีจุดอ่อนภายในจะไร้บ่าัง และจะแก้ไขหรือลดความเสี่ยงของธุรกิจหรือประสิทธิภาพงานขององค์กรที่อาจเกิดจากจุดอ่อนเหล่านี้อย่างไร เช่น ผลิตภัณฑ์ยังต้องการการพัฒนาในด้านต่าง ๆ หรือราคาขายของผลิตภัณฑ์สูงกว่าคู่แข่งขัน หรือไม่มีการผลิตออกขายในขนาดบรรจุขนาดเดิม หรือมีจำนวนขนาดบรรจุให้เลือกมากขึ้น เพื่อสนับสนุนความต้องการของผู้บริโภครายบุคคล ฯลฯ

2. วิเคราะห์และประเมินจากสภาวะแวดล้อมภายนอกที่เปลี่ยนแปลง อันทำให้เกิดปัญหาอุปสรรคด้านต่าง ๆ อาทิ อุปสรรคในการมุ่งการผลิตเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรม การแข่งขันทั้งในด้านผลิตภัณฑ์โดยตรงและผลิตภัณฑ์ทดแทน (substitutes) การแข่งขันด้านราคา การนำผลิตภัณฑ์ใหม่เข้าสู่ตลาด หรืออุปสรรคด้านเงินลงทุน เงินหมุนเวียน การเปลี่ยนแปลงทางตราสินค้า (Trade marks) ผลกระทบจากลิขิตรหัส (patents) ความเข้มแข็งด้านโฆษณา ส่งเสริมการจัดจำหน่ายจากคู่แข่งขัน การปรับเปลี่ยนนโยบายของรัฐ ฯลฯ ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้ผู้บริหารและผู้รับผิดชอบองค์กรต้องตรวจสอบปัจจัยทางด้านต่าง ๆ เช่น ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาทำการวิเคราะห์ประเมินให้เห็นโอกาส (opportunity) และข้อจำกัดหรือความเสี่ยง (threats) ที่จะเกิดขึ้นกับองค์กร ตัวอย่างเช่น ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี หากองค์กรนำมาใช้จะเป็นการเพิ่มโอกาสในการทำให้การผลิตยามีประสิทธิภาพสูงขึ้น เป็นต้น

ในการดำเนินการใด ๆ ก็ตาม สิ่งสำคัญที่องค์กรไม่ควรละเลยหรือควรดำเนินถึงคือด้านเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคม (social value) โดยต้องคำนึงถึงประโยชน์ที่จะให้แก่สังคม และผู้บริโภคหรือลูกค้าขององค์กรควบคู่ไปกับผลกำไรหรือประโยชน์ที่องค์กรจะได้รับด้วย

นอกจากนี้ การวิเคราะห์ SWOT ในขั้นตอนของการบริหารเชิงกลยุทธ์นั้น ควรมีการวิเคราะห์ความอ่อนแอก็ (vulnerability analysis) โดยให้วิเคราะห์ว่าปัจจัยสำคัญพื้นฐานที่สนับสนุนการบริหารเชิงกลยุทธ์ซึ่งมีความสำคัญและจำเป็นต่อการดำเนินกิจการขององค์กร หากขาดหายไปหรือเป็นจุดอ่อนขององค์กรหรือมีแนวโน้มที่จะสร้างความเสียเบรียบให้เกิดแก่องค์กร หากเกิดขึ้นแล้วจะมีผลเสียรุนแรงที่กระทบต่อการบริหารงานอย่างไร ซึ่งในที่สุดอาจนำไปสู่การล้มเลิกกิจการขององค์กรไปได้ ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ ได้แก่

1. ผลกำไร ผลประโยชน์ และความต้องการหรือการให้เกิดการตอบสนองตามนโยบายขององค์กร
2. ทรัพย์สินและทรัพยากรขององค์กร ประกอบด้วย 4 M คือ คน (Man) เงินทุน (Money) วัสดุอุปกรณ์/วัตถุคิด (Material) การบริหารจัดการ (Management)
3. เทคโนโลยี หรือความทันสมัยด้านวิชาการ ด้านการผลิตที่มีประสิทธิภาพขององค์กร
4. ทักษะในการปฏิบัติงานของบุคลากร การร่วมมือกันทำงาน (นี team work)
5. การจัดระบบงานขององค์กรและระเบียบในการปฏิบัติงานภายในองค์กร
6. ภาพพจน์ของบริษัท ความน่าเชื่อถือของสินค้า เครื่องหมายการค้า
7. แนวโน้มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ การเพิ่มจำนวนประชากร แนวโน้มของการอพยพพื้นฐานของประชากร อุบัติการณ์เกิดโรค
8. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับผู้บริโภค อาทิ เพศ อายุ การศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจ ดักษณ์นิสัยในการบริโภค
9. อุปสรรคด้านต่าง ๆ ของสภาวะแวดล้อมภายนอก อาทิ พ.ร.บ.ฯ กฎหมาย ลิขสิทธิ์ และกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง การไม่สนับสนุนหรือข้อห้ามต่าง ๆ จากรัฐ (บัญญัติ วินุลสันติ, 2547)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จังรักย์ อินทนนท์ (2545) ทำการศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยว : กรณีศึกษา บ้านโป่งร้อน ตำบลใหม่พัฒนา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง” ผลของ การศึกษาพบว่า

1. ประชาชนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 41-50 ปี มีระดับการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษาและมีอาชีพรับใช้

2. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวในด้านการเสนอความคิดการวางแผนและการตัดสินใจ การปฎิบัติการ การแบ่งปันผลประโยชน์เกิดจากการดำเนินงานโดยรวมอยู่ในระดับน้อย

3. ความต้องการการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวในด้านการเสนอความคิด การวางแผนและการตัดสินใจ การปฎิบัติการ การแบ่งปันผลประโยชน์เกิดจากการดำเนินงาน การติดตามและการประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง

4. เพศ อายุ และระดับการศึกษามีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยว แต่อาจไม่มีผลต่อความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยว

5. แนวทางที่เหมาะสมในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวของประชาชนคือ การกำหนดมาตรฐานและการชี้วัดการประเมินในระดับบุคคล ชุมชน และสภาพแวดล้อม ทั้งนี้เพื่อความเป็นระบบหรือมาตรฐานในการบริหารจัดการ การแบ่งบทบาทหน้าที่ การจัดสรรผลตอบแทนที่เหมาะสม และโปร่งใสตรวจสอบได้ และเพื่ออนุรักษ์สภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้อยู่อย่างยั่งยืนชั่วสุกชั่วหวาน

ถือว่า “การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนบ้านหัวบิน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่” การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคนและองค์กรในชุมชน ศึกษาอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาชนเผ่า พัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนและพัฒนาศักยภาพของชุมชนในด้านการจัดการและการประสานงานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ใช้การวิจัยปฎิบัติการอย่างมีส่วนร่วม เก็บข้อมูลทุกดิยภูมิจากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ ข้อมูลปฐมนิเทศจากการสัมภาษณ์ การจัดเวทีชุมชน การทดลองจัดการท่องเที่ยวบีใหม่เมือง ผลการวิจัยทำให้ทราบถึงประวัติศาสตร์ของชนเผ่าเมือง โดยสังเขป ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ประชากร การศึกษา ระบบการผลิต ปฏิทินการผลิต วิถีชีวิตทั่วไปและความรู้ความเข้าใจของคนในชุมชนต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับด้านการศึกษาภูมิปัญญาชนเผ่านี้นั้น ได้ทำการศึกษานิทาน คุณตีเรียนบทเพลง สุภาษิตและพืชสมุนไพรที่สำคัญของชาวเผ่าเมือง ในด้านพัฒนาองค์กร ได้จัดตั้งและพัฒนาองค์กรในชุมชนขึ้นทั้ง 4 กลุ่ม คือ กลุ่มศูนย์วัฒนธรรมพื้นบ้านและบ้านพักพื้นถิ่นกลุ่มส่วนพุทธศาสนา ชุมชนกลุ่มผลิตหัตถกรรมจากเครื่องเงินและกลุ่มผลิตหัตถกรรมจากวัสดุธรรมชาติ

อภิรดี ไวยเทพ (2549) ได้ศึกษาระดับชาติ เกี่ยวกับ “การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตป่าอนุรักษ์: กรณีศึกษาชุมชนบ้านป่าเหมี้ยง อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง” จากการศึกษาพบว่า ชุมชนบ้านป่าเหมี้ยง มีศักยภาพด้านลั่งแวงด้อมที่สามารถประกอบไปด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว ซึ่งได้แก่ ระบบบันนิเวศที่อุดมสมบูรณ์และมีความหลากหลายทางธรรมชาตินอกจากนี้ ชุมชนบ้านป่าเหมี้ยง ยังมีวัฒนธรรมที่นำเสนอจากการตั้งถิ่นฐานของชุมชนที่อาศัยน้ำที่รากหญ้า

ส่งผลให้มีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับป้าไม้มีการใช้พื้นที่ป่าเพื่อการปลูกต้นเหมี้ยงและนำมาผ่านขั้นตอนการทำเหมี้ยงเพื่อจำหน่าย ก่อเกิดเป็นรายได้ให้กับชุมชน ซึ่งการทำเหมี้ยงถือเป็นภูมิปัญญาในการดำเนินชีวิตของชุมชนแห่งนี้ อีกทั้งยังแสดงถึงการปรับตัวในการอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างลงตัว เกิดการเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับป่า นำมาซึ่งประโยชน์ในการใช้พื้นที่เพื่อการดำเนินชีวิต แต่ต่อมามีป้าไม้มีของชุมชนบ้านป่าเหมี้ยง ถูกประกาศให้เป็นเขตป่าอนุรักษ์มีอุทายนแห่งชาติ แจ็ชอนเข้ามาเป็นผู้ดูแล มีภาระเบียบเที่ยวบ้านในชุมชนต้องปฏิบัติตาม ทำให้การใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่าไม้มีของชาวบ้านกลายเป็นสิ่งผิดกฎหมายส่งผลให้เกิดความขัดแย้งในการใช้พื้นที่ระหว่างชุมชนบ้านป่าเหมี้ยงกับอุทายนแห่งชาติแจ็ชอน ต่อมากลุ่มบ้านทั้งสองฝ่ายเริ่มคดีคดัยไปในทางที่ดีขึ้น เมื่อทั้งสองฝ่ายสามารถใช้ประโยชน์ร่วมกันจากเขตป่าอนุรักษ์ โดยนำการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเข้ามาเป็นตัวประสานเพื่อให้ชุมชนได้รายได้จากการท่องเที่ยวและสร้างความสัมพันธ์อันดีให้กับอุทายนในการอนุรักษ์พื้นที่แห่งนี้ เกิดความร่วมมือระหว่างชุมชนบ้านป่าเหมี้ยงและอุทายนแห่งชาติแจ็ชอนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการท่องเที่ยว มีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวจากหลากหลายด้าน การท่องเที่ยวของชุมชนที่ประกอบไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์พسانกับประเพณีวัฒนธรรมและภูมิปัญญาการทำเหมี้ยงแล้วชุมชนยังได้มีการจัดกิจกรรม เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับวิถีชีวิตของชุมชน โดยการเข้าพักกับชาวบ้านในรูปแบบบ้านพัก荷蘭式ห้องน้ำที่ได้รีบูตวิถีชีวิตของชุมชนอย่างแท้จริง

เวช หาพันนาและคณะ (2550) ได้ศึกษาเรื่อง “การวิจัยพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและการแบบทุกฝ่ายมีส่วนร่วม” ผลการวิจัยสรุปได้ว่าด้านยุทธศาสตร์ จังหวัดอุบลราชธานี เกี่ยวกับการท่องเที่ยวมีการกำหนดยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ แผนงานและโครงการ ไว้อย่างชัดเจน โดยมีผู้รับผิดชอบในกิจกรรมต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้น ส่วนจังหวัดมุกดาหารไม่มียุทธศาสตร์ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยตรง แต่มีกำหนดไว้ในกลยุทธ์ ซึ่งกำหนดไว้เป็นกรอบแคบ ๆ และเป็นส่วนย่อยเท่านั้น ส่วนเครือข่ายนักวิจัยนี้ได้สร้างเครือข่ายกับวิทยาลัยการอาชีพนวัฒราชชนนีมุกดาหาร นักศึกษาปริญญาโท สาขาวุฒิศาสตร์การพัฒนา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นข้าราชการในหน่วยงานจังหวัด มุกดาหาร ที่มีตำแหน่งเป็นผู้บริหารระดับกลางเป็นผู้ประกอบการ เช่นพัฒนาการจังหวัดมุกดาหาร รองหัวหน้าอุทายนภูเขาทิบและนักการเมืองท้องถิ่น

ศักดิ์ศรี นันตะสุข สมนึก ขวัญเมือง และ อาวุธ ປะเมโต (2550) ได้ศึกษาเรื่อง “โครงการพัฒนาศักยภาพของคนในท้องถิ่นในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้” ผลการวิจัยพบว่า คนในท้องถิ่นมีศักยภาพด้านบุคลิกภาพระดับมาก ส่วนศักยภาพด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านการบริหารจัดการ และด้านการพัฒนาองค์ความรู้ด้านปานกลาง มีความต้องการ

พัฒนาศักยภาพด้านบุคลิกภาพ ด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านการบริหารจัดการ และด้านการพัฒนาองค์กร ระดับมาก ระดับศักยภาพกับระดับความต้องการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของคนในท้องถิ่น ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบุคลิกภาพ ด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านบริหารจัดการ และด้านการพัฒนาองค์กร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แนวทางยุทธศาสตร์พัฒนาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานได้สู่ความยั่งยืน โดยเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ การปรับทัศนคติเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน การสร้างความมั่นใจในการดำรงชีวิตของคนในท้องถิ่น การศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับประเพณี วัฒนธรรม แบบแผนการปฏิบัติต่าง ๆ ของคนในพื้นที่ การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ส่งเสริมให้มีนักวิจัยอยู่ในพื้นที่ เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

พนิตา สิงห์ครา (2544) ได้ศึกษาเรื่อง “ศักยภาพของชุมชนการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโภณสเตย์ บ้านหัวยี้ ตำบลปูลิ่ง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน” พบว่า การท่องเที่ยวแบบโภณสเตย์ คือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่นักท่องเที่ยวจะพักแรมในชุมชนเดjmีอนเป็นสมาชิกในครอบครัวเพื่อเรียนรู้วิถีชีวิต และเปลี่ยนประสบการณ์ เรียนรู้วัฒนธรรมชุมชน ชุมชน ได้ดำเนินธุรกิจท่องเที่ยวมากกว่า 4 ปี สามารถสร้างรายได้ให้สมาชิก 200-600 บาทต่อเดือน ผู้ประกอบการทั้งหมดต่างก็กำหนดอัตราค่าใช้จ่ายในมาตรฐานเดียวกันทั้งสิ้น ซึ่งเป็นที่พอใจของชุมชน เพราะทรัพยากร วัฒนธรรม และวิถีชีวิตถูกรักษาไว้ภายในวิถีการจัดการท่องเที่ยว เนื่องจากชุมชนมีการแบ่งโครงสร้างขององค์กร และมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบกันอย่างดี อีกทั้งการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นการสร้างความมีส่วนร่วมในการจัดการ และทุกฝ่ายได้รับประโยชน์อุทิชชั่น ได้แก่ โอกาส เผยแพร่ชื่อชุมชนนี้ แล้วดูแลชุมชน สถาปัตยกรรมล้อมภายในชุมชนไม่เสีย และสมาชิกในชุมชน มีรายได้เพิ่มจากการท่องเที่ยวด้วย นอกจากนี้ผู้นำชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถดึง และชักชวนให้ สมาชิกร่วมกันทำงานให้สำเร็จสามารถสร้างงาน สร้างรายได้ รักษาความเป็นธรรมชาติลดอุบัติเหตุ ภัยแล้งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโภณสเตย์อย่างสมบูรณ์ได้ เนื่องจากมีปัจจัยดึงดูดที่สำคัญของสถาปัตยกรรมล้อม วัฒนธรรม และประเพณีของตนเอง ตลอดจนวิถีชีวิตที่แสดงออกถึงความเป็นชนเผ่ากะเหรี่ยงอย่างชัดเจนที่ทุกคนช่วยอนุรักษ์แบบแผนให้ยั่งยืน และมั่นคงมานานถึงปัจจุบันนี้ และคนในชุมชนยังตระหนักรู้ถึงความสำคัญต่อการอนุรักษ์รักษาสถาปัตยกรรมล้อมดูแลชุมชนนี้ ประเพณีของตนเองให้คงอยู่ และปรับปรุงแบบให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปตามบุคคลที่ไม่ให้สิ่งมีค่าเหล่านี้สูญเสียไป

สมศักดิ์ เทชะอราวัณท์ (2544) ได้ศึกษาเรื่อง “การจัดการธุรกิจบ้านพักแบบชุมชนมีส่วนร่วม : กรณีศึกษา บ้านแม่กำปอง กับอำเภอแม่่อน จังหวัดเชียงใหม่” พบว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของหมู่บ้านแม่กำปอง มีศักยภาพ และความพร้อมอยู่ในระดับดี ทั้งในด้านสิ่งคึ่งดูดใจด้านสิ่ง อำนวยความสะดวก และความสามารถในการเข้าถึง เนื่องจากเป็นหมู่บ้านเกษตรกรรมมีเอกลักษณ์ ของตัวเองด้านการผลิต และแปรรูปเมือง และเป็นหมู่บ้านที่อยู่ท่ามกลางธรรมชาติที่สวยงามบน ภูเขาสูง แต่มีข้อจำกัดในด้านกายภาพที่ไม่สามารถรองรับนักเที่ยวเที่ยวจำนวนมากได้ เนื่องจาก หมู่บ้านแม่กำปองมีจำนวนบ้านพักแบบโรมสเต็บจำนวนน้อยต่ำกว่าศักยภาพ และความพร้อม ใน การจัดตั้งธุรกิจบ้านพักแบบชุมชนมีส่วนร่วมในด้านการดำเนินงานการมีส่วนร่วมของชุมชน สิ่งอำนวยความสะดวก การให้บริการ ความปลอดภัย และการตลาด อยู่ในระดับที่สามารถ ให้บริการนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี เนื่องจากหมู่บ้านแม่กำปองได้รับความร่วมมือจากหน่วยงาน หลาย ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการประชาสัมพันธ์หมู่บ้านแม่กำปองให้เป็นที่รู้จัก ไม่ว่าจะเป็นการ ท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) กระทรวงสาธารณสุข กรมการปกครอง กรมพัฒนาชุมชน และ กรมส่งเสริมสหกรณ์หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ บริษัททัวร์ และหน่วยงาน NGO ให้ชาวบ้านในชุมชนมี ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวบ้านพักแบบชุมชนมีส่วนร่วม

อรรถพ บุญจันทร์ (2544) ได้ศึกษาเรื่อง “แนวทางการพัฒนาบ้านพักแบบมีส่วนร่วม กับชุมชน : กรณีศึกษา อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่” พบว่า อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ มีศักยภาพในการพัฒนาธุรกิจบ้านพักแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน เนื่องจากมีปัจจัยสนับสนุนทั้งจาก ภายในและภายนอกชุมชน ประชาชนในชุมชนต้องการให้ชุมชนได้รับการพัฒนาธุรกิจบ้านพักแบบ มีส่วนร่วมในชุมชน เนื่องจากชุมชนบ้านยางหลวงมีสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวจากการที่เป็น ชุมชนที่เก่าแก่ เป็นแหล่งรวมภูมิปัญญาชาวบ้านประชานมีการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีที่ดีงาม ลึกล้ำ กับน้ำดื่มเครื่องครด เป็นชุมชนชนบทที่มีความเจริญมีการคุณภาพที่หลากหลาย และมีระบบ สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่ดี ยิ่งไปกว่านั้นประชาชนในชุมชนมีความเป็นมิตร มีอัชญาคัยดี สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยที่ทำให้นักท่องเที่ยวสนใจเข้ามาศึกษา และชื่นชมสิ่งดีงามต่าง ๆ ในชุมชน นอกจากนี้ ประชาชนในชุมชนยังมีความเห็นว่าบ้านพักแบบมีส่วนร่วมกับชุมชนจะส่งผลกระทบต่อ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของชุมชน อย่างไรก็ตามประชาชนยังขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับบ้านพักแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน รวมทั้งขาดความรู้ในด้านการจัดการ ดังนั้น แนวทางในการพัฒนาบ้านพักแบบมีส่วนร่วมกับชุมชนจำเป็นต้องมีการเตรียมพร้อมในด้านต่าง ๆ ให้กับชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความรู้ในด้านการจัดการ และมีการพัฒนาร่วมกันไปกับการ อนุรักษ์

สุวิมล วงศ์พิทักษ์ (2548) ศึกษาเรื่อง “การศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งธุรกิจที่พักแบบโอมสเตย์โดยชุมชนมีส่วนร่วม : กรณีศึกษาชุมชนบ้านปางมะโ'o ตำบลแม่นะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ศึกษารับบทุนของชุมชนบ้านปางมะโ'o ตำบลแม่นะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ใน การจัดตั้งธุรกิจที่พักแบบโอมสเตย์

2. เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งธุรกิจที่พักแบบโอมสเตย์โดยชุมชนมีส่วนร่วมเป็นผู้ประกอบการ

3. เพื่อศึกษาหาแนวทางที่เหมาะสมมากการจัดการจัดตั้งธุรกิจที่พักแบบโอมสเตย์โดยชุมชนมีส่วนร่วมมีความเป็นไปได้

ผู้วิจัยได้ศึกษาลักษณะของกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้ตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ โดยการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการจัดตั้งธุรกิจที่พักแบบโอมสเตย์ และความเป็นไปได้ในการจัดตั้งธุรกิจที่พักแบบโอมสเตย์ขึ้นในหมู่บ้านปางมะโ'o ตำบลแม่นะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

ภัทรชิรา พลงาม (2549) ได้ศึกษาเรื่อง “การวิจัยและพัฒนาฐานแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยกระบวนการนี้ส่วนร่วมของชุมชน : กรณีศึกษาอ่องเกินน้ำห้วยน้ำหมาน ตำบลหมาน อำเภอเมือง จังหวัดเลย” การวิจัยครั้งนี้ศึกษามีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษารับบทุนชุมชน และบริบทแหล่งท่องเที่ยว ศึกษาสภาพ และปัญหาการจัดการการท่องเที่ยว และเพื่อพัฒนาฐานแบบการจัดการท่องเที่ยวในท้องถิ่น โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ผลการวิจัยพบว่า

ด้านสภาพ และปัญหาการจัดการการท่องเที่ยว พบว่าสภาพในการให้บริการ คือ มีการล่องแพโดยใช้เรือหางยาวลากจูง และการขายอาหาร ส่วนปัญหาการจัดการการท่องเที่ยวมีปัญหาจากนักท่องเที่ยวจะพบปัญหาแม่ เօะอะอาลัวด และต้องการเล่นน้ำขับรถมาสู่ร้านนอกงานนั้นมีนักท่องเที่ยวบางคนพูดไม่ เพราะเอาแต่ใจตัวเองมาสั่งอาหารต้องการเร็วมากในขณะที่นานักท่องเที่ยวมากไม่ทันใจจะรอร้านมาก ปัญหาที่สำคัญมากที่สุด คือ นักท่องเที่ยวไม่เชื่อฟังผู้ให้บริการ บริหารล่องแพเกี่ยวกับพฤติกรรมการล่องแพ การลงเล่นน้ำ ไม่ปฏิบัติตัวตามคำแนะนำของผู้ให้บริการ ปัญหาจากผู้ประกอบการจะพบปัญหาในด้านการ ให้บริการบางคนขาดทักษะต่าง ๆ โดยเฉพาะทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ เมื่อมีนักท่องเที่ยวต่างชาติมาเที่ยวไม่สามารถสื่อสารได้เข้าใจ ทำให้นักท่องเที่ยวไม่ประทับใจ และไม่กลับมาเยือนอีกในโอกาสต่อไป และปัญหาจากการจัดการโดยเฉพาะการจัดการขยะในแหล่งท่องเที่ยวไม่มีการดำเนินการจัดเก็บขยะ เนื่องจากไม่มีหน่วยงานใด ๆ ให้บริการเก็บขยะ จึงเกิดปัญหาขยะ โดยยังไม่มีวิธีการจัดเก็บ หรือทำลายขยะ ผู้ประกอบการจึงแก้ปัญหาโดยนำขยะไปทิ้งในเมือง

ด้านผลการพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวในท้องถิ่น โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
มี 4 รูปแบบ คือ

1. ด้านพื้นที่ โดยการพัฒนาพื้นที่ป่ารอบ ๆ อ่างเก็บน้ำดำเนินการสร้างถนนคอนกรีต
ความกว้าง 2 เมตร ยาว 5 กิโลเมตร เพื่อใช้เป็นที่ให้นักท่องเที่ยวจอดรถรับอ่าง และพัฒนาจุด
ชมวิว เพื่อใช้เป็นที่พักผ่อน และชมทัศนียภาพ โดยรอบอ่าง รวมทั้งใช้เป็นที่ถ่ายรูปของนักท่องเที่ยว
รวมทั้งพื้นที่แหล่งน้ำต้องควบคุมคุณภาพของน้ำให้อยู่ในระดับมาตรฐาน ซึ่งต้องควบคุมปริมาณ
การเลี้ยงปลาในกระชังให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน ไม่เกิน 1% ของพื้นที่พิวน้ำ และปลูกดอกไม้
พืชสมุนไพร ในส่วนป่าบริเวณกลางอ่างน้ำ

2. ด้านสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรท่องเที่ยว โดยการจัดตั้งธนาคารขยะในชุมชน
โดยใช้สถานที่ในโรงเรียนบ้านหัวยกระดิ่ง และการกำหนดข้อบัญญัติใช้ระเบียบ และแนวปฏิบัติ
ในการล่อลงแพ

3. ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว มีดังนี้

3.1 กิจกรรมเพื่อสุขภาพ ประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ การจัดจราจรเดิน เพื่อ
สุขภาพรอบอ่างเก็บน้ำ และการนวดเพื่อสุขภาพ การอบสมุนไพรรวมทั้งการสปา และชาวนาบำบัด

3.2 กิจกรรมในเทศบาลประจำปี ประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ การจัด
เทศบาลกินปลา ในช่วงเดือนเมษายนของทุกปี และการประกวดแพสวยงาม

4. ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน จำแนกเป็นประเภทต่าง ๆ ได้แก่

4.1 การมีส่วนร่วมในการให้บริการนักท่องเที่ยว ได้แก่ บริการด้านอาหาร ล่องแพ
ลากแพ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการล่องแพโดยตรง

4.2 การมีส่วนร่วมในการผลิตวัตถุคุณที่ใช้ในการประกอบอาหาร ได้แก่ การเลี้ยงไก่
ปลา การปลูกพืชผักต่าง ๆ รวมทั้งผลไม้ตามฤดูกาล

4.3 การมีส่วนร่วมในการขายของที่ระลึก และผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร

4.4 การมีส่วนร่วมในกลุ่มธุรกิจแتنเนเพื่อรับ-ส่ง นักท่องเที่ยว จากบริเวณปาก
ทางเข้าหมู่บ้าน ไปยังแหล่งท่องเที่ยว

ซึ่งในทุกรูปแบบ ได้มีการนำสู่การปฏิบัติ และการประเมินผลในบางกิจกรรมงานวิจัย
ดังกล่าวข้างต้นเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยในการทำให้ข้อมูลงานวิจัยสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เช่น งานวิจัยของ
จังหวัดอินทนนท์ ได้ทำงานวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว ได้ข้อสรุปว่า
แนวทางที่เหมาะสมในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวของประชาชนคือ
การกำหนดมาตรฐานและการชี้วัดการประเมินในระดับบุคคล ชุมชน และสภาพแวดล้อมทั้งนี้
เพื่อความเป็นระบบ การแบ่งบทบาทหน้าที่ การจัดสรรผลตอบแทนที่เหมาะสม ลีซิก ฤทธิ์เนติกุล

และคณะ ทำการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่สามารถนำมาเป็นตัวอย่างได้ อภิรดี ไชยเทพ ทำงานวิจัยเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวนิเวศ ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดของงานวิจัยดังกล่าวมาเป็นตัวอย่างได้ เวช หาพันนา และคณะ ได้ทำงานวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายซึ่งงานวิจัยครั้งนี้ก็ต้องใช้ตัวอย่างในเรื่องของการมีส่วนร่วมของกรรมการ จัดการหมู่บ้าน งานวิจัยทั้งหมดนี้ส่วนมีประโยชน์ต่อการทำงานวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างยิ่ง จากแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ดังได้กล่าวมาข้างต้นนี้ ผู้วิจัยได้นำมาพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา วิจัยครั้งนี้ เพื่อกำหนดทิศทางการศึกษาให้ชัดเจนให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งขึ้น และ มีความเหมาะสมสมกับการปฏิบัติกับสภาพพื้นที่ดังจะเห็นในกรอบแนวคิดของการวิจัยในบทที่ 3 ต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “การศึกษาความเป็นไปได้ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยชุมชน มีส่วนร่วมของชุมชนบ้านเอียก หมู่ 5 ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่” มีการดำเนินการวิจัยโดยละเอียดดังนี้

รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) แล้วเขียนรายงานการวิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive analysis) และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Window ช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ เพื่อหาค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) หลังจากนั้นนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์เฉลี่ย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่อาศัยอยู่ในบ้านเอียก หมู่ 5 ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งในปี พุทธศักราช 2552 มีประชากรทั้งสิ้น 479 คน แยกเป็นชาย 254 คน และเป็นหญิง 225 คน และมีครัวเรือนทั้งสิ้น 313 ครัวเรือน (แผนที่ชุมชนบ้านเอียกปี, 2553)

กลุ่มตัวอย่าง

จำนวนกลุ่มตัวอย่างคือ 196 คน โดยคัดเลือกจากตัวแทนครัวเรือนที่มีความพร้อมในการให้ข้อมูล และเพียงตารางของ Tay Chiengchee ในระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Nonprobability sampling) ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental sampling) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้ได้จำนวนตามต้องการ โดยไม่มีหลักเกณฑ์

กลุ่มตัวอย่างจะเป็นไครก็ได้ที่สามารถให้ข้อมูลได้ (กัลยา วนิชย์บัญชา, 2542) เนื่องจากกลุ่มประชากรเป็นกลุ่มที่มีสภาพแวดล้อม ความเป็นอยู่และแนวคิดที่ใกล้เคียงกัน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์รับทั้งหมด แบบสอบถามความเป็นไปได้ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว และประเด็นคำถามในการประชุมกลุ่ม ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นดังตัวอย่างในภาคผนวก ก โดยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยใช้สอบถามกลุ่มตัวอย่าง แบบสอบถามประกอบด้วยชุดคำถามปลายปิดแบบเลือกตอบและปลายเปิด เก็บข้อมูลโดยผู้วิจัย นิโครสสร้างและองค์ประกอบดังนี้

1. ประเภทของเครื่องมือ

1.1 แบบสัมภาษณ์รับทั้งหมด

แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชุมชน ลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศในชุมชน ทรัพยากรป่าไม้ในชุมชน สิ่งสวายงามตามธรรมชาติในชุมชน ลักษณะทางวัฒนธรรมที่เด่นของชุมชน ด้านประชากร ด้านการประกอบอาชีพ ด้านการศึกษา ด้านเศรษฐกิจทั้งชุมชนด้านวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ภูมิปัญญาชาวบ้าน และการทำญี่ห์ หรืองานประเพณีในรอบหนึ่งปีของชุมชน เป็นลักษณะคำถามปลายเปิด

1.2 แบบสอบถามความเป็นไปได้ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม

ชุดคำถามแบบมาตราส่วนประมีนค่า 5 ระดับ โดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพและความพร้อมของชุมชนในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยให้คำตอบตามอัตราการประมาณค่า ซึ่งมีสเกล 5, 4, 3, 2 และ 1 ตามลำดับ แล้วนำมาหาค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การแปลความหมายของคะแนนที่ได้จากคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางด้านกายภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นลักษณะคำถามปลายเปิดให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็น

ตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน มีส่วนร่วมของชุมชนบ้านเอียก ลักษณะคำถามจะเป็นคำถามปลายปิดแบบเลือกตอบข้อที่ตรงกับความคิดเห็นของผู้ตอบมากที่สุด

1.3 ประเด็นคำถามในการประชุมกลุ่ม

เพื่อวิเคราะห์ SWOT ANALYSIS ซึ่งเป็นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกของชุมชนบ้านเอียก ซึ่งคำถามประกอบด้วย จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ของชุมชนบ้านเอียก เป็นลักษณะตามเพื่อให้ชาวบ้านที่เข้าร่วมประชุมแสดงความคิดเห็นร่วมกัน

2. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

2.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่อง ความเป็นไปได้ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม

2.2 กำหนดโครงสร้างของเครื่องมือให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ โดยเป็นแบบสัมภาษณ์บุริบทชุมชน แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์การประเมินแหล่งท่องเที่ยว เกี่ยวกับความเป็นไปได้ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยชุมชนมีส่วนร่วม ดังตัวอย่างในภาคผนวก ก

2.3 นำไปใช้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเพื่อความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา

2.4 นำเครื่องมือไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

2.5 ปรับปรุงเครื่องมือและจัดทำเป็นแบบสมบูรณ์ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจริงกับผู้ตอบแบบสอบถาม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) เกิดจากแบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง แบบสอบถาม และประเด็นในการประชุมกลุ่ม โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาระบบทชุมชนและศักยภาพชุมชน โดยการใช้แบบสัมภาษณ์บุริบทชุมชน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลด้านบุริบทชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาความเป็นไปได้ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยใช้แบบสอบถาม ความเป็นไปได้ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม สัมภาษณ์ชาวบ้านตามสภาพความเป็นจริง และใช้ประเด็นคำถามในการประชุมกลุ่มเพื่อสอบถามเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกของชุมชน

ขั้นตอนที่ 3 นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลไปวิเคราะห์ และแปลผลต่อไป

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ศึกษาจากตำรา เอกสาร บทความ ทฤษฎีหลักการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดขอบเขตของการวิจัยและสร้างเครื่องมือวิจัย ให้ครอบคลุมความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้ในประเด็นต่าง ๆ ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์จากเนื้อหาที่ได้เป็นการวิเคราะห์ผลด้วยสถิติพรรณนา เพื่อแสดงถึงคุณภาพทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และเพื่อหาความสัมพันธ์และเชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ เข้าด้วยกัน สามารถอธิบายตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. ศึกษาบริบทและศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวในเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วม โดยใช้แบบสัมภาษณ์และประเด็นในการประชุมกลุ่มที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อสำรวจข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับชุมชน เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และสภาพปัจจุบัน ปัญหาความต้องการ และศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาของชาวบ้าน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการสำรวจจากสภาพความเป็นจริงของชุมชน และการพرسอนโนวิเคราะห์

2. เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม โดยการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อวิเคราะห์และสรุปว่ามีชุมชนมีความเป็นไปได้ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้มากน้อยเพียงใด และนำเสนอโดยการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติเชิงบรรยาย (Descriptive Statistics) ประกอบด้วย ร้อยละ (%) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสารด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค (SWOT Analysis) ของชุมชนบ้านເລືກในความเป็นไปได้ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม

เกณฑ์การให้คะแนนแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลตามข้อมูลที่เก็บรวบรวม โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS FOR WINDOW ช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จากนั้นนำข้อมูลไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์

1. เกณฑ์การให้คะแนน

เกณฑ์การให้คะแนนแบบสอบถาม ในคำตอบที่มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าของ Likert (Rating Scale) 5 ระดับ เป็นการวัดระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม กำหนดน้ำหนักคะแนนการตอบตามวิธีการคำนวนน้ำหนักเฉลี่ย (Arbitrary Weighted Method) โดยสร้างแบบวัดระดับการยอมรับ ดังนี้

ระดับความคิดเห็นด้วยอย่างยิ่ง	มีค่าคะแนนเท่ากับ	5	คะแนน
ระดับความคิดเห็นด้วย	มีค่าคะแนนเท่ากับ	4	คะแนน
ระดับความคิดเห็นไม่ทราบ/ไม่แน่ใจ	มีค่าคะแนนเท่ากับ	3	คะแนน
ระดับความคิดเห็นไม่เห็นด้วย	มีค่าคะแนนเท่ากับ	2	คะแนน
ระดับความคิดเห็นไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	มีค่าคะแนนเท่ากับ	1	คะแนน

การกำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ย เพื่อทำการวิเคราะห์ผลแบ่งเป็น 5

ระดับที่กำหนดไว้ดังนี้ (บุญชุม ศรีสะอาด, 2547)

ค่าเฉลี่ย	4.50-5.00	หมายความว่า ระดับความคิดเห็นมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.50-4.49	หมายความว่า ระดับความคิดเห็นมาก
ค่าเฉลี่ย	2.50-3.49	หมายความว่า ระดับความคิดเห็นปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.50-2.49	หมายความว่า ระดับความคิดเห็นน้อย
ค่าเฉลี่ย	1.00-1.49	หมายความว่า ระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด

1.1 ค่าสัมติร้อยละ (Percentage)

ค่าสัมติร้อยละ (Percentage) มีสูตรดังนี้

$$P = \frac{f}{n} \times 100$$

เมื่อ P แทน ค่าร้อยละ
 f แทน จำนวนหรือความถี่ที่ต้องการหาค่าร้อยละ
 n แทน จำนวนข้อมูลทั้งหมด

1.2 ค่าเฉลี่ย (\bar{x})

การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย โดยหาการะดับของความคิดเห็นของชาวบ้าน ซึ่งใช้สถิติการหาค่าเฉลี่ย (\bar{x}) (บุญชุม ศรีสะอาด, 2545 : 105) ดังนี้

$$\bar{x} = \frac{\sum X}{n}$$

เมื่อ \bar{x} แทน ค่าเฉลี่ย^{ทั้งหมด}
 $\sum x$ แทน ผลรวมทั้งหมดของคะแนน
 n แทน จำนวนข้อมูลทั้งหมด

1.3 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

การวิเคราะห์ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยหาค่าระดับของความคิดเห็นของชาวบ้าน

ซึ่งใช้สูตร (S.D.) (บุญชุม ศรีสะอาด, 2545 : 107) ดังนี้

$$S.D. = \sqrt{\frac{n \sum x^2 - (\sum x)^2}{n(n-1)}}$$

เมื่อ S.D. แทน ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน^{ทั้งหมด}
 $\sum x^2$ แทน ผลรวมของคะแนนยกกำลัง^{สอง}
 $(\sum x)^2$ แทน กำลังสองของคะแนนผลรวม^{ทั้งหมด}
 n แทน จำนวนข้อมูลทั้งหมด

ภาพที่ 3.1 การศึกษาระบบทชุมชนเบื้องต้นจากผู้นำชุมชนและศึกษาจากแผนพัฒนาชุมชน

ภาพที่ 3.2 นายก อบต. สมควร ประสิงห์ ร่วมให้ข้อมูล

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาเรื่อง “การศึกษาความเป็นไปได้ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านเอียก หมู่ 5 ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่” มีการดำเนินการวิจัยโดยบัญชีวัตถุประสงค์เป็นหลัก ดังนี้

ตอนที่ 1 บริบทและศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านเอียก ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

เริ่มต้นที่ผู้วิจัยเข้าไปชุมชนเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยรวมทั้งสำรวจชุมชนและสัมภาษณ์ชาวบ้านเกี่ยวกับความรู้เรื่องการท่องเที่ยว เมื่อต้นชุมชนค่อนข้างมีความพร้อมในเรื่องแหล่งท่องเที่ยว

1.1 บริบทชุมชน

บริบทชุมชนของชุมชนบ้านเอียก จากการสำรวจจากสภาพความเป็นจริงของชุมชนและการสัมภาษณ์ชาวบ้านในชุมชนบ้านเอียก ประกอบด้วยประเด็นต่าง ๆ ได้แก่

1.1.1 ประวัติของชุมชน

ชุมชนบ้านเอียก ตั้งอยู่ในตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ได้จัดตั้งขึ้นเมื่อก่อน ปี พุทธศักราช 2400 มีพื้นที่ทั้งหมดพื้นที่การปกคล้องทั้งหมด 17,000 ไร่ บางส่วนเป็นป่าสงวนแห่งชาติ ป่าอุ�ทยาน ดอยสูเทพ-ปุยและป่าสงวนเลิมนพระเกียรติ บางส่วนเป็นพื้นที่ทำนาปลูกข้าว ทำสวนผลไม้ ไวน์ยังดัน เป็นที่อยู่อาศัยประมาณ 100 ไร่ เดิมชุมชนบ้านเอียก มีบรรพบุรุษที่มีหลายชนเผ่าอยู่ร่วมกัน เช่น ชาวเขา ผ่าลัวะ กระเหรียง ขม และชนเผ่าพื้นเมือง จากการบอกเล่าของผู้อาวุโสในชุมชนเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาทราบว่า การก่อตั้งชุมชน มีมานานกว่า 400 ปี แล้วโดยมีการก่อตั้งชุมชนอยู่ ตามพื้นที่ต่าง ๆ เป็นกลุ่ม ๆ ซึ่งต่อมาได้กล่าวเป็นชุมชนบ้านเอียกในเขตพื้นที่ตำบลสันป่ายาง สำหรับชื่อหมู่บ้าน คำว่า “บ้านเอียก” มาจากบริเวณทำเลที่ตั้งชุมชนใน

สมัยก่อน มีต้นไน “อียก” ในบริเวณดังกล่าวเป็นจำนวนมาก จึงเป็นที่มาของชื่อเรียกของชุมชนในเวลาต่อมา

ในด้านการเดินทางเข้าถึงชุมชน ตำบลสันป่ายางมีถนนสายบ้านໄร-เหมืองผ่า เป็นถนนสายหลักของตำบล ปัจจุบันมีเส้นทางเข้า ออกระหว่างตำบล กับทางหลวงหมายเลข 107 โซนรา (เชียงใหม่-ฝาง) ได้ 4 เส้นทาง ได้แก่

1. เส้นทางหลวงแผ่นดินที่ 107 กิโลเมตรที่ 20 เลี้ยวซ้ายเข้าถนนวัดเจดีย์สถาน ตำบลริมเหนือ อำเภอแม่ริม-บ้านห้วยราย ตำบลห้วยราย-บ้านนาหึก-บ้านสะลวง ตำบลสะลุง-บ้านกาดหาว-เข้าสู่ตำบลสันป่าตึ่ง เลี้ยวซ้ายเข้าซอยข้างวัดสันป่าตึ่ง อีก 9 กิโลเมตร รวมระยะทาง 51 กิโลเมตร

2. เส้นทางหลวงแผ่นดินที่ 107 กิโลเมตรที่ 29 เลี้ยวซ้ายเข้าถนน ราช.ชม. 4026 (ปากทางสะลุง) ตำบลขี้เหล็ก อำเภอแม่ริม-บ้านสะลุง ตำบลสะลุง-บ้านกาดหาว-เข้าสู่ ตำบลสันป่าตึ่ง เลี้ยวซ้ายเข้าซอยข้างวัดสันป่าตึ่ง อีก 9 กิโลเมตร รวมระยะทาง 50 กิโลเมตร

3. เส้นทางหลวงแผ่นดินที่ 107 กิโลเมตรที่ 32 เลี้ยวซ้ายเข้าถนนวัดรำเปิง ตำบล ขี้เหล็ก อำเภอแม่แตง-วัดแม่ประจำ-เข้าสู่เขตตำบลสันป่ายาง บ้านสันป่ายาง-บ้านสันป่าตึ่ง เลี้ยวขวา เข้าซอยข้างวัดสันป่าตึ่ง อีก 9 กิโลเมตร รวมระยะทาง 51 กิโลเมตร

4. เส้นทางหลวงแผ่นดินที่ 107 กิโลเมตรที่ 43 เลี้ยวซ้ายเข้าถนนปาย จังหวัด แม่ฮ่องสอน ถึงกิโลเมตรที่ 9 เลี้ยวซ้ายปากทางบ้านห้วยบง ตำบลสันเปิง ไปจนถึงวัดท่าขามเลี้ยวซ้ายเข้าถนนบ้านท่าขาม-บ้านตันลาน-บ้านดอนเจียง-บ้านหนองบัวหลวง-เข้าสู่เขตตำบลสันป่ายาง บ้านหนองบัว-บ้านสันป่ายาง-บ้านสันป่าตึ่ง เลี้ยวซ้ายเข้าซอยข้างวัดสันป่าตึ่ง อีก 9 กิโลเมตร รวมระยะทาง 68.6 กิโลเมตร

ภาพที่ 4.1 สภาพบ้านเรือนของชาวบ้านอีyk

1.1.2 ลักษณะภูมิประเทศของชุมชน

ชุมชนบ้านอีyk หมู่ 5 ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ มีสภาพภูมิประเทศเป็นแบบที่รับลุ่มน้ำแบบเขิงขา มีภูเขาล้อมรอบ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าไม้อุดมสมบูรณ์ ไปด้วยต้นไม้นานาพันธุ์และมีแม่น้ำแม่ริมเป็นแม่น้ำสายหลัก ทำให้มีน้ำอุ่นโภคบริโภคตลอดทั้งปี มีพื้นที่บางส่วนตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติ สุเทพ-ปุย รวมพื้นที่อาณาเขตของหมู่บ้านทั้งหมด 27,942,840.6551 ตารางเมตร หรือ 27.9428 ตารางกิโลเมตร คิดเป็น 17,464 ไร่ 1 งาน 10.16 ตารางวา ใช้พื้นที่บางส่วนทำการเกษตร

1. ด้านทิศเหนือ มีอาณาเขตติดต่อกับเขตป่าอุทยานแห่งชาติสุเทพ-ปุย
2. ด้านทิศใต้มีอาณาเขตติดต่อกับ
 - 2.1 บ้านห้วยส้มสุก หมู่ 6 ตำบลสะลวง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่
 - 2.2 บ้านพระบาทสีร้อย ตำบลสะลวง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่
3. ด้านทิศตะวันออกมีอาณาเขตติดต่อกับ
 - 3.1 บ้านหนองบัวหลวง หมู่ 9 ตำบลสนเปิง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
 - 3.2 บ้านหนองบัว หมู่ที่ 1 ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
 - 3.3 บ้านสันป่าตึง หมู่ที่ 3 ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
 - 3.4 บ้านหนองก้าย หมู่ที่ 4 ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
4. ด้านทิศตะวันตก มีอาณาเขตติดต่อกับบ้านพาเด่น หมู่ 5 ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

ภาพที่ 4.2 ลักษณะภูมิประเทศของชุมชน

1.1.3 ลักษณะภูมิอากาศ

มีอากาศเย็นสบายตลอดทั้งปี และมีอากาศหนาวจัดในช่วงฤดูหนาวมีอุณหภูมิเฉลี่ยทั้งปี 25 องศาเซลเซียส อุณหภูมิเฉลี่ย 31 องศาเซลเซียส อุณหภูมิต่ำสุด 20 องศาเซลเซียส เพราะสภาพภูมิศาสตร์โดยรอบของชุมชนมีลักษณะเป็นที่ราบลุ่มแบบเชิงเขา พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขา ป่าไม้ จากระดับที่เป็นพื้นที่ราบลุ่มเชิงเขาส่วนผลให้ชุมชนบ้านเรือนตั้งตระหง่านไปด้วยป่าไม้ สำหรับแหล่งน้ำเพื่ออุปโภคและบริโภคชาวบ้านเลือกใช้การต่อ�้ำจากภูเขา เรียกว่า “ประปาภูเขา” โดยได้ต่อห่อเข้ามาเก็บกักที่ถังพักน้ำและต่อห่อผ่านห่อส่งน้ำไปให้ทุกครัวเรือน จากการสำรวจพบว่า ชาวบ้าน มีน้ำใช้อุปโภคตลอดทั้งปี ไม่ขาดแคลน

ภาพที่ 4.3 ลักษณะภูมิอากาศ

1.1.4 ทรัพยากรป่าไม้ในท้องถิ่น

ป่าไม้ จาสถานที่เป็นพื้นที่รกรากเชิงเขาส่งผลให้ชุมชนบ้านเอียกต้องรอบไปด้วยป่าไม้ ซึ่งเป็นลักษณะของป่าเบญจพรรณ โดยมีความหลากหลายทางชีวภาพทั้งทางด้านพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ ซึ่งพันธุ์พืชที่น่าสนใจมากมาย สำหรับสภาพป่าของชุมชนบ้านเอียก ประกอบด้วยป่าเมือง และป่าชุมชน และป่าอุทยานแห่งชาติสุเทพ-ปุย ที่ชาวบ้านอนุรักษ์เพื่อความสมดุลของระบบ生態系 และการใช้ประโยชน์ของคนภายในชุมชน

ในบริเวณพื้นที่ป่าอุทยานแห่งชาติสุเทพ-ปุย ที่อยู่ในอาณาเขตของชุมชนบ้านเอียก ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ มีทรัพยากรธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ และมีความหลากหลายทางชีวภาพอย่างมาก เป็นแหล่งต้นน้ำแม่ริม เป็นแหล่งพืชอาหาร และสมุนไพร หลากหลายของชุมชนที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ให้ลูกหลานได้สืบทอดต่อไป อีกทั้งชุมชนบ้านเอียก ยังเป็นชุมชนที่มีการจัดการอย่างเป็นองค์รวม คือ การจัดการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่าง ดิน น้ำ ป่าไม้ และเกษตรกรรม ให้เกื้อหนุนตอกันอย่างมีคุณภาพ จากภูมิปัญญาชาวบ้านของคนในชุมชน ในการพึ่งพาตนเอง และมีการคุ้มครองธรรมชาติ อนุรักษ์และรักษาใช้ประโยชน์จากป่าอย่างยั่งยืน รวมทั้งสามารถดูแลระบบ生態系 ได้เป็นอย่างดี รวมไปถึงมีวิถีการดำเนินชีวิตด้วยภูมิปัญญาพื้นบ้าน ความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี โบราณ ที่ยังคงรักษาไว้ และปฏิบัติสืบทอกันมายาวนาน และถึง สำคัญยิ่ง คือสามารถใช้ประโยชน์จากชุมชนนี้ ในการพัฒนาทรัพยากร่วมด้วยชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความยั่งยืน ในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นในการอนุรักษ์ วัฒนธรรมอันดีงามที่ถือเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนให้ลูกหลานได้สืบทอดต่อไป และเผยแพร่ สู่สังคม เพื่อเกิดประโยชน์ในการเรียนรู้ให้กับผู้ที่สนใจ ประกอบกับชุมชนมีทรัพยากรท่องเที่ยวที่มี ศักยภาพเพียงพอที่จะเปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ รวมไปถึงโอกาสของชุมชนที่ได้รับการ

เป็นครัวเรือน อย่างทั่วไปของรัฐบาล และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ให้การสนับสนุนส่งเสริม ให้เกิดการท่องเที่ยวในชุมชนเสมอมา เพียงแต่สามารถใช้ชุมชนยังขาดความรู้ ความเข้าใจ ในแนวทาง การพัฒนา และรูปแบบวิธีการในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ให้มีความยั่งยืนอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถอ่อประโภชน์แบบบูรณาการในทุกฝ่ายที่มีส่วน ได้เสีย โดยเกิดผลกระทบกับธรรมชาติ น้อยที่สุด และก่อให้เกิดการสร้างรายได้ให้กับชุมชนบนฐานการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

ภายในหมู่บ้านยังมีสมุนไพรต่าง ๆ มากมาย ตามที่ได้สอบถามและศึกษาจากการ สอบถามและศึกษาเพิ่มเติม พบสมุนไพร ดังนี้

ชื่อ ข่า สรรพคุณ เป็นยาแก้ท้องขึ้น ท้องอืดເื່ວ ขบลง แก้อาหารเป็นพิษ เป็นยา แก้ลมพิษ เป็นยารักษาภักดี้อน โรคผิวหนัง ติดเชื้อแบคทีเรีย เชื้อร้า

ชื่อ ขมิ้น สรรพคุณ เป็นยาภายใน-แก้ท้องอืด-แก้ท้องร่วง-แก้โรคกระเพาะ

ชื่อ ดีปี สรรพคุณ แก้ตัวร้อน แก้ท้องร่วง ขบลงในลำไส้ ขับเสมหะ แก้ปวดฟัน ปวดท้อง แก้ถูกเสียดแน่นท้อง ขบลงในลำไส้ให้ผายและเรอ แก้ลม บำรุงชาตุไฟ แก้หืด ไอ

ชื่อ มะรุน สรรพคุณ ฝัก ปรง เป็นอาหารรับประทาน เปลือกหินมีรั้อน รับประทาน เป็นยาขบลงในลำไส้ ทำให้ผายหรือเรอ แก้อักเสบแพทายดามชันบท ใช้เปลือกมะรุนสด ๆ ตำบุบพอ แตก ๆ อมไว้ข้างแก้ม แล้วรับประทานสุราจะไม่รู้สึกเมาเลย

ชื่อ บอะระเพ็ด สรรพคุณ راك แก้ไข้พิษ ไข้ขับสัน ดับพิษร้อน ถอนพิษไข้ เจริญ อาหาร เป็นยาอาชญาตันะ ใบแก้ไข้ แก้ไข้พิษ แก้ไข้ก้าพ แก้ไข้ขับสัน ขับพยาธิ แก้ปวดฟี เป็นยา อาชญาตันะ

ชื่อ โคลีนรูรั้ล สรรพคุณ แก้ปัสสาวะ และบำรุงความกำหนด มีรั้อนร่อย จีด จีน เล็กน้อย รับประทานทำให้เกิดกษัยแต่มีกำลัง ทึ้งต้นตีนรับประทานต่างน้ำ แก้ไข้ขับสันหรือ ไข้มาเลเรียดี ใช้ต้นรับประทานแก้ไอ

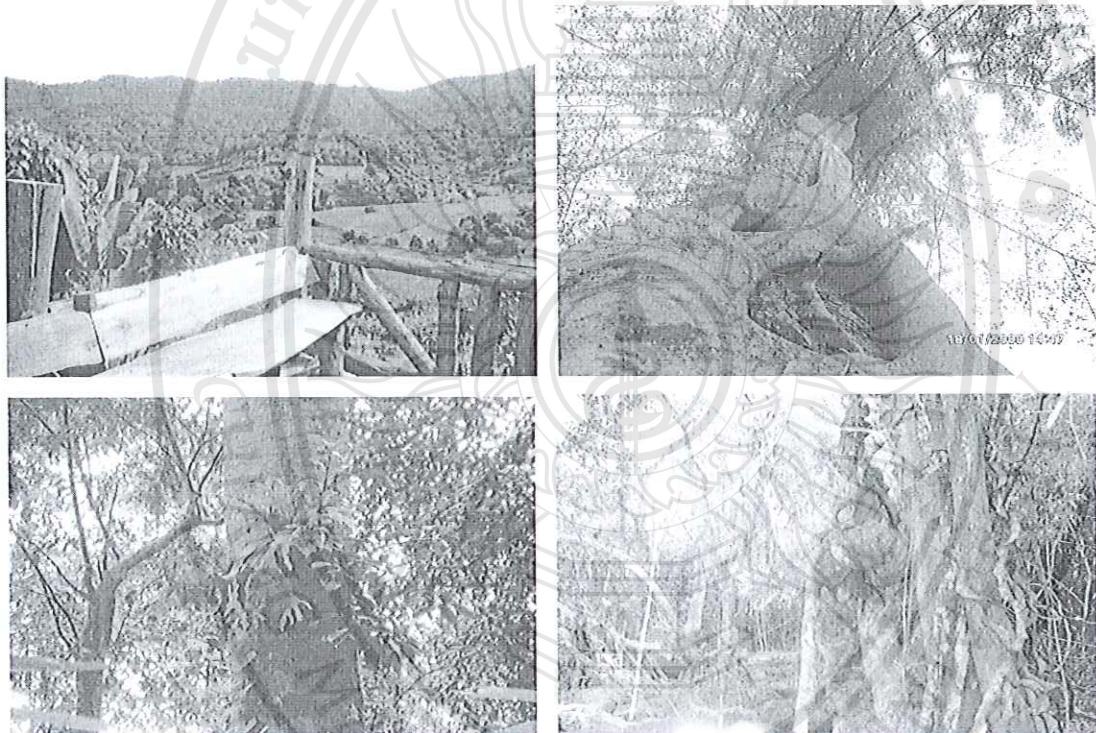
ชื่อ หญ้าหนวดแมว สรรพคุณ راك ขับปัสสาวะ ทึ้งต้น แก้โรคไต ขับปัสสาวะ รักษาระบบ ใบรักษาโรคไต ปวดข้อ ปวดหลัง ไข้ข้ออักเสบ ลดความดันโลหิต รักษา โรคเบาหวาน

ชื่อ ขี้เหล็ก สรรพคุณ ดอก รักษาระบบ ลดความดันโลหิต พอกฟัน ทำให้หลับสบาย รักษาหืด รักษาโรคโลหิตพิการ รักษารังแค ขับพยาธิ راك รักษาไข้ รักษาโรคเหน็บชา แก้ฟกช้ำ แก้ไข้บารุงชาตุ ไข้ผิดสำแดง

ชื่อ ว่านหางจระเข้ สรรพคุณ ใบรสเย็น คำผสมสูตร พอกฟัน ทึ้งต้นรสเย็น น้ำร้อน จากใบล้างด้วยน้ำสะอาด ผ่านบาง ๆ รักษาแพลสติกภายนอก น้ำร้อนลวก ไฟไหม้ ทำให้แพลเป็นจางลง ดับพิษร้อน ทาผิวป้องกันและรักษาอาการ ใหม่จากแสงแดด ทาผิวรักษาสิวฝ้า และขัดรอยแพลเป็น

1.1.5 สิ่งสวยงานตามธรรมชาติในท้องถิ่น

สิ่งสวยงานตามธรรมชาติที่พบในท้องถิ่นนี้ จากการสำรวจและสอบถามพนบว่า ในหมู่บ้านมีอาการที่บริสุทธิ์ ดันไม่ที่ร่มรื่น ดินและน้ำที่อุดมสมบูรณ์ มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจในหมู่บ้าน น้ำตกตากผาแม่ มีต้นกำเนิดจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ถือเป็นน้ำตกที่มีความสวยงามอีกแห่งหนึ่ง จากรอดดอยไหหลวงหลังมากันเป็นระดับหลายชั้น น้ำมีความใสสะอาด ท่ามกลางความร่มรื่นของป่าไม้ที่ปกคลุมไปทั่วบริเวณ อากาศสดชื่น เย็นสบายเหมือนแก่การท่องเที่ยว และผาผึ้ง เป็นหน้าผาที่มีความสูงชัน ตั้งตระหง่านอยู่บนภูเขา เป็นสถานที่ที่ผู้คนนิยมมาทำรังบบริเวณนี้ทุกๆ ปี ที่น่าสนใจคือภูมิปัญญาพื้นบ้านของชุมชนที่นำมานำใช้ในการตีผึ้ง ถือเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น

ภาพที่ 4.4 สิ่งสวยงานตามธรรมชาติ

1.1.6 ลักษณะทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นของชุมชน

มีความเชื่อต่าง ๆ ที่บังปฏิบัติกันอยู่ได้แก่ พธีเลี้ยงผีปู่ย่า พธีเลี้ยงผีเจ้าที่ พธีเลี้ยงผีบ้าน ผีเรือน ในด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน ลักษณะทางวัฒนธรรมของชุมชนบ้านเอียก เป็นวัฒนธรรมแบบล้านนา บนบธรรมเนียมวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง นอกจากนี้วิถีชีวิตของชาวบ้านเอียก ยังมีจุดเด่นคือ เป็นชุมชนที่มีการใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการดำเนินวิถีทางชีวิตอยู่

ร่วมกับธรรมชาติ โดยการจัดการอย่างเป็นองค์รวม กล่าวคือสามารถบริหารจัดการ และใช้ประโยชน์จากดิน น้ำ ป่าไม้ และสัตว์ป่า ได้อย่างชัญฉลาด และเกิดความสมดุล เกื้อกูลซึ่งกันและกัน

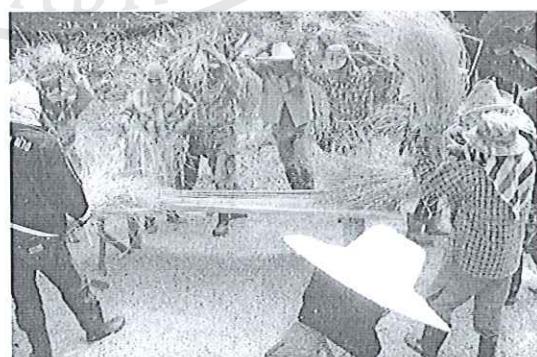
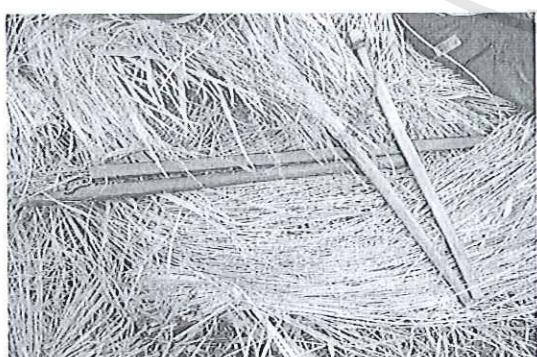
ด้านบนธรรมเนียมประเพณี มีการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาส่วนใหญ่จะเข้าร่วมอย่างพร้อมเพรียงกัน ลักษณะของกิจกรรม ที่เป็นประเพณีของสังคมและชุมชนที่ต้องเข้าร่วม คือ การทำบุญที่วัด ใช้วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน โดยผู้สูงอายุมีบทบาทมากในการให้คำแนะนำ ปรึกษา ประเพณีที่ปรากฏในห้องถินและปฏิบัติต่อ กันมา มีได้ขาด ได้แก่ ประเพณีวันสงกรานต์ วันเข้าพรรษา งานทอดกฐิน งานปอยเดือนก้า การมีส่วนร่วม พ布ฯ ประชากร ได้มีการรวมตัวจัดตั้ง กลุ่มต่าง ๆ ขึ้นเพื่อความสะดวกในการทำกิจกรรม และเป็นการให้ประชากรรู้จักทำงานร่วมกัน ช่วยเหลือเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน เรียกว่า ประเพณีเอามือ (ลงแขก) และวัดคือแหล่งที่ให้ความรู้ พื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมมากที่สุด และบังคงอนุรักษ์ไว้ซึ่งภูมิปัญญาห้องถิน คือชุมชนมี ความรู้ด้านจัดการ สนับนี้ไฟ ประเพณีพื้นเมือง พิธีการทางศาสนา การเลี้ยงผีเสื้อบ้าน การเป่าคาถา (แหก) และการทำตำรายา ยาต้ม ยาหม้อ ในด้านวิถีชีวิตของคนในชุมชนบ้านเอียกมีลักษณะแบบ ชุมชนชนบท เป็นสังคมเกษตรที่มีความผูกพันกับธรรมชาติ มีการดำรงชีวิต โดยการอาศัยและพึ่งพา ธรรมชาติเป็นหลัก ในการประกอบอาชีพ ใช้ภูมิปัญญา ที่สืบทอดต่อกันมา เช่น อุปกรณ์เก็บน้ำผึ้ง และวิธีการเก็บน้ำผึ้ง ซึ่งสามารถสะสมท่อน ให้เห็นถึงวิถีชีวิตและการดำรงชีวิตของชุมชนที่ยังคงดำรง ไว้ซึ่งวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม ได้เป็นอย่างดี

1.1.7 ด้านประชากร

บ้านเอียกมีจำนวนประชากรรวมทั้งสิ้น 479 คน แยกเป็นชาย 254 คน และเป็นหญิง 225 คน และมีครัวเรือนทั้งสิ้น 313 ครัวเรือน (แผนที่ชุมชนบ้านเอียก, 2553)

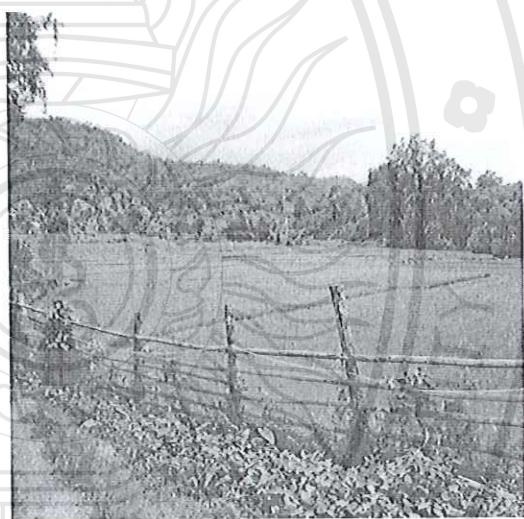
1.1.8 ด้านการประกอบอาชีพ

อาชีพ การทำนา ถือเป็นกิจกรรมที่สำคัญที่สุดของทุกครอบครัว ทั้งข้าวนาปี และข้าวไร่ เป็นต้น หลังจากเก็บเกี่ยวข้าวแล้ว ชาวบ้านก็จะปลูกพืชอื่น ๆ ด้วย เช่น ข้าวโพด ถั่วเหลือง โดยทั้งนี้ ก็จะปลูกข้าวเป็นหลักผลผลิตที่ได้จะใช้เพื่อการบริโภคเป็นส่วนใหญ่และที่เหลือก็จะขายให้เพื่อน บ้านบริเวณชุมชนใกล้เคียง

ภาพที่ 4.5 การตีข้าวของชาวนา (การลงแบกเกี่ยวข้าว)

ภาพที่ 4.6 แปลงนาของชาวบ้าน

การปลูกไม้ผลและพืชเศรษฐกิจ ชาวบ้านเอียกเริ่มมีการปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น การปลูกแตงกวากลุ่มน้ำ การปลูกแก้วมังกร การปลูกเงาะ การปลูกกาแฟ ในลักษณะการทดลอง เพื่อเป็นการส่งเสริมอาชีพ โดยได้รับการสนับสนุนเมล็ดพันธุ์จากโครงการหลวง และนอกจากนี้ โครงการวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ได้ส่งเสริมให้ชาวบ้านปลูกพืชผักสวนครัวบริเวณ หลังบ้านเป็นการปลูกไว้กินภายในครัวเรือนและแบ่งปันกันในชุมชน โดยได้มีการอบรมเมล็ดพันธุ์ พืชต่างๆ เช่น ผักกาด ผักบุ้ง เป็นต้น

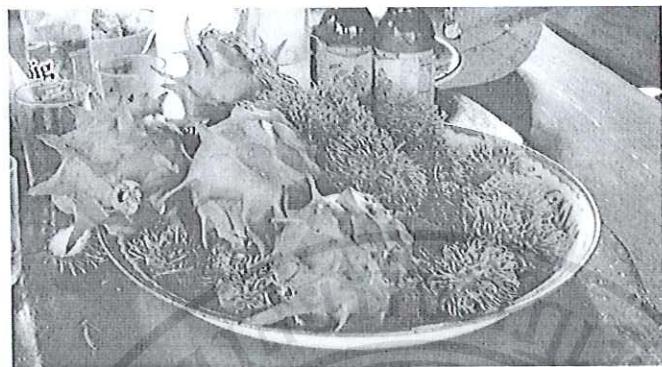
ภาพที่ 4.7 แปลงปลูกเจาะ

ภาพที่ 4.8 แปลงปลูกแก้วมังกร

ภาพที่ 4.9 แปลงปลูกส้มเกียวหวาน

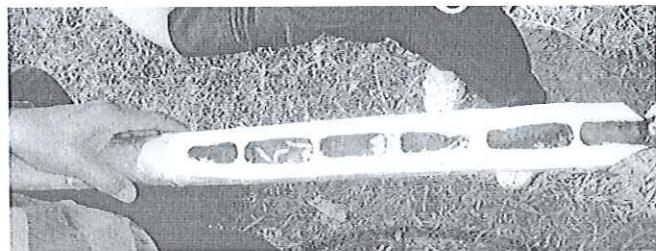
ภาพที่ 4.10 ตัวอย่างผลไม้ที่ชาวบ้านปลูก

ภาพที่ 4.11 แปลงทดลองการปลูกผักสวนครัว ที่ได้รับจากโครงการวิจัยจาก
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ที่บ้านผู้ใหญ่บ้าน

การรับจ้างแรงงานเป็นการรับจ้างแบบเฉพาะกิจและตามฤดูกาล
การค้าขาย ในชุมชนบ้านอีกมีร้านขายของชำเล็ก ๆ จำนวน 3 ร้าน ขายของชำพาก
สินค้าอุปโภคบริโภคที่จำเป็น โดยขายให้กับคนภายในชุมชนเป็นหลัก

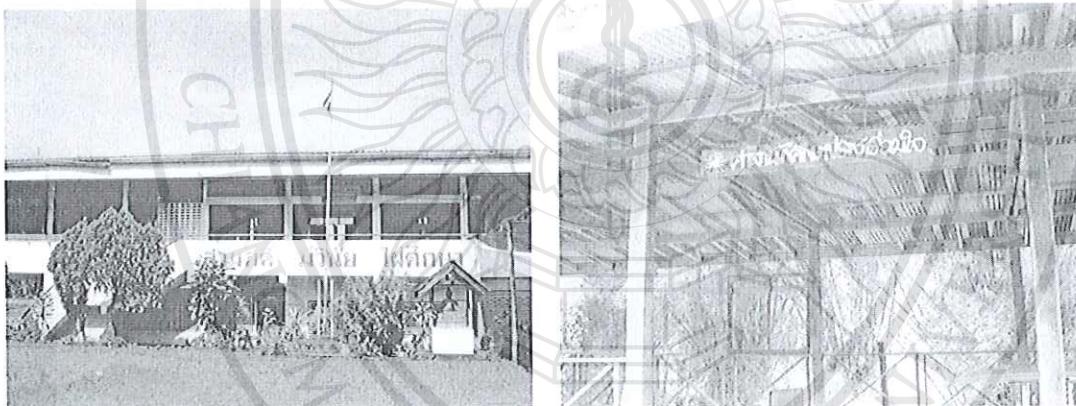
การทำประโยชน์จากป่า ชาวบ้านชุมชนบ้านอีกมีการพึ่งพาอาศัยและการใช้ประโยชน์
จากป่ามาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จากที่ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจชุมชนและสอบถาม พบว่า ชาวบ้าน
ยังมีการเก็บและขายของป่ามาเป็นอาชีพในการหาของมาเพื่อขาย เช่น น้ำผึ้ง หน่อไม้ รถด่วน ผักและ
เห็ดหلامชนิด โดยเฉพาะน้ำผึ้งเป็นที่นิยมมากเนื่องจากเป็นน้ำผึ้งป่าแท้ แต่อย่างไรก็ตามชาวบ้านก็มี
การร่วมมือกันบริหารจัดการและรักษาป่า เช่น การกำหนดระยะเวลาในการเก็บหน่อไม้ และน้ำผึ้ง
เป็นต้น

ภาพที่ 4.12 หนอนรถด่วนที่อยู่ในระบบออกไม่ไฝ

1.1.9 ด้านการศึกษา

ในหมู่บ้านอีกไม่มีโรงเรียนในชุมชน เนื่องจากจำนวนนักเรียนมีน้อยกว่าเกณฑ์ที่จึงขับไปเรียนยังโรงเรียนสันป่ายางซึ่งเป็นโรงเรียนประจำตำบล แต่มีศูนย์เด็กเล็กที่ได้รับการสนับสนุนจากการบริหารส่วนตำบล ชาวบ้านส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับ ป.4-ป.6 จำนวน 111 คน รองลงมาคือ ต่ำกว่า ป.4 คน และไม่เกียกเข้าเรียนจำนวน 21 คน ตามลำดับ ส่วนการศึกษาสูงสุดคือปริญญาตรี จำนวน 4 คน (พัฒนาชุมชน อำเภอแม่แตง)

ภาพที่ 4.13 โรงเรียนบ้านอีกที่ปัจจุบันมีแต่ศูนย์เด็กเล็ก

1.1.10 ด้านเศรษฐกิจทั้งชุมชน

เนื่องจากสภาพพื้นที่ของชุมชนบ้านอีกยังเป็นชุมชนชนบท โครงสร้างทางเศรษฐกิจขึ้นอยู่กับอาชีพหลักของชุมชนคือ เกษตรกรรม เช่น ข้าว ถั่วเหลือง ผลไม้ ข้าวโพด ผลิตผลขึ้นอยู่กับการผันแปรทางธรรมชาติ เช่น เรื่องความอุดมสมบูรณ์ของดิน รายได้เฉลี่ยของประชากร 21,000 บาทต่อครัวเรือนต่อปี รายได้ส่วนใหญ่มาจากการเกษตรกรรมมีการประกอบอาชีพมีกกลุ่มอาชีพซึ่งเป็นผลจากโครงการพัฒนาอาชีพชุมชน โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งกลุ่มอาชีพเหล่านี้จะ

ได้เข้ามีส่วนร่วมในการสนับสนุนการท่องเที่ยวของชุมชน และจะช่วยกระจายผลประโยชน์ของ การท่องเที่ยวชุมชนสู่ชาวบ้านทั้งชุมชน กลุ่มที่สำคัญ ได้แก่ กลุ่มสมุนไพร กลุ่มเย็นปีก ถักร้อย ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากผ้าฝ้าย กลุ่มคนตระพื้นเมือง และกลุ่มนวัฒนธรรมไทย

กิจกรรมการประกอบอาชีพมีดังนี้

1. ข้าวนาก มีพื้นที่เพาะปลูกประมาณ 500 ไร่ ปลูกเพื่อบริโภคภายในประเทศ ได้ผลผลิต ประมาณ 50 ถังต่อไร่
2. ปลูกผลไม้ เนื่องจากสภาพภูมิอากาศ ค่อนข้างเย็น และดินมีสภาพดีเหมาะสมแก่ การปลูกผลไม้ เช่น แคร์มัลกร เงาะ ส้ม แต่ยังไม่มีการปลูกกันมากนัก
3. ถั่วเหลือง แยกเป็นนีพื้นที่ปลูกประมาณ 150 ไร่ ได้ผลผลิตประมาณ 300 กก. ต่อไร่ ส่วนในฤดูแล้ง จะมีพื้นที่ปลูกประมาณ 210 ไร่ ได้ผลผลิตประมาณ 375 กก. ต่อไร่ ผลผลิต ดังกล่าวจะมีพื้นที่สำหรับซื้อถึงในหมู่บ้าน

ภาพที่ 4.14 แปลงปลูกถั่วเหลือง

4. ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มีพื้นที่ปลูกประมาณ 30 ไร่ มีพื้นที่สำหรับซื้อ และมีการ ผลิตสินค้าในชุมชนเพื่อจำหน่ายหน่อไม้ต้ม และน้ำผึ้งเดือนห้าจากผ้าผึ้ง

ภาพที่ 4.15 แปลงปลูกข้าวโพด

1.1.11 ด้านวัฒนธรรม

มีวัด 1 แห่ง ซึ่งวัดบ้านเอียก มีพระที่เป็นเจ้าอาวาส 1 รูป ภายนอกใช้ถือสารกันในหมู่คือภายนอกเมืองของภาคเหนือ

ภาพที่ 4.16 วัดบ้านเอียก

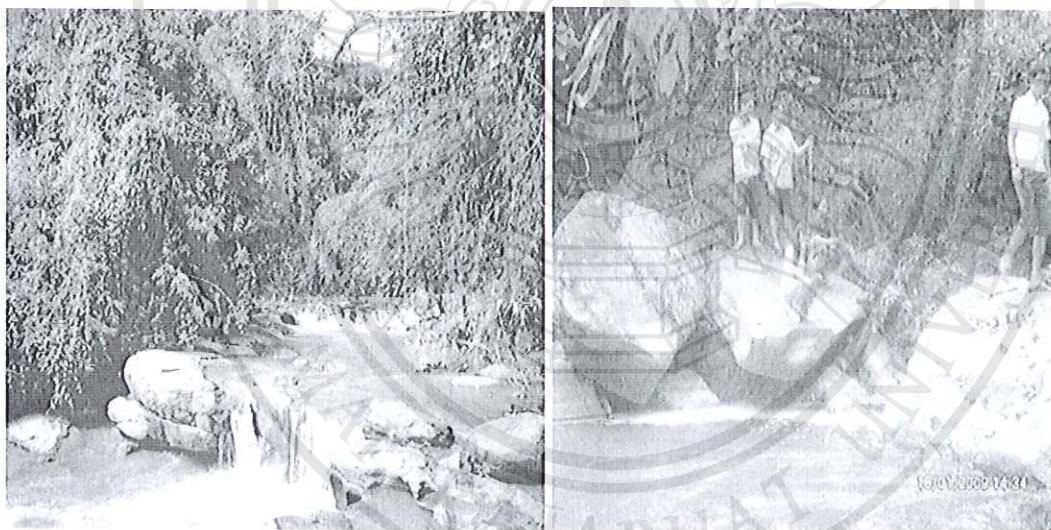
1.1.12 แหล่งท่องเที่ยวในหมู่บ้านหรือใกล้เคียงไม่เกิน 3 กิโลเมตร คือ

1.1.12.1 น้ำตกตากหลวง น้ำตกตากหลวงมีต้นกำเนิดจากแหล่งน้ำธรรมชาติในเขตบ้านหนองก้าย หมู่ 4 ถือเป็นน้ำตกที่มีความสวยงามอีกแห่งหนึ่ง จากยอดดอยไหหลดหลั่นลงมาทันเป็นระดับหลายชั้น น้ำมีความใสสะอาด ท่ามกลางความร่มรื่นของป่าไม้ที่ปกคลุมไปทั่วบริเวณ อากาศสดชื่น เย็นสบายเหมาะสมแก่การท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ

ภาพที่ 4.17 น้ำตกตัดห้วย

1.1.12.2 น้ำตกตัดผาแม่น้ำ มีดันกำเนิดจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ในเขตบ้านอีบก หมู่ 5 ถือเป็นน้ำตกที่มีความสวยงามอีกแห่งหนึ่ง จากยอดดอยไหลดดอนลังมากันเป็นระดับหลายชั้น น้ำมีความใสสะอาด ทำมกลางความร่มรื่นของป่าไม้ที่ปกคลุมไปทั่วบริเวณ อากาศสดชื่น เย็นสบาย เหมาะสมแก่การท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนหย่อนใจได้ตลอดทั้งปี

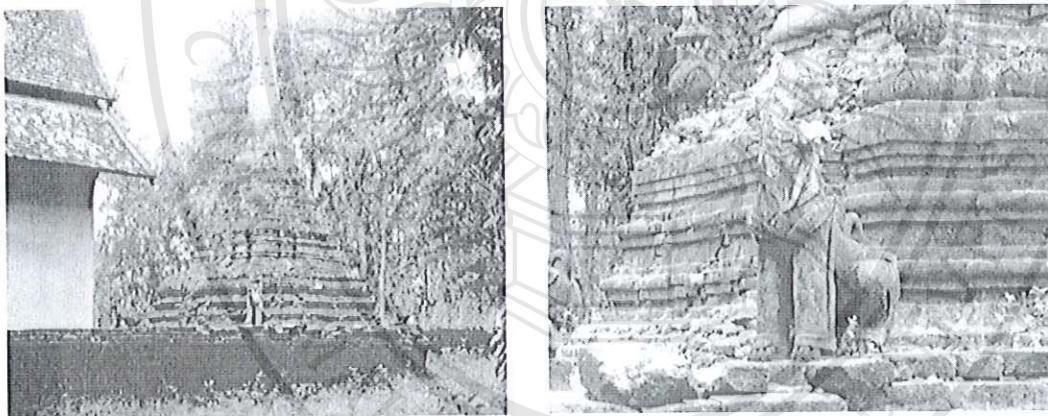
ภาพที่ 4.18 น้ำตกตัดผาแม่น้ำ

1.1.12.3 ผาผึ้ง เป็นหน้าผาที่มีความสูงชัน ตั้งตระหง่านอยู่บนภูเขา เป็นสถานที่ท่องนิยมมาทำรังบบริเวณนี้ทุก ๆ ปี ที่น่าสนใจคือภูมิปัญญาพื้นบ้านของชุมชนที่นำมาใช้ในการตีผึ้ง ถือเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ซึ่งหาดูได้ไม่ง่ายนักในปัจจุบัน

ภาพที่ 4.19 ผาดง

1.1.12.4 วัดม่อนผาดง ศาสนสถานที่มีอายุกว่า 400 ปี เป็นวัดเก่าแก่ที่สร้างขึ้นตั้งแต่ในยุคการตั้งถิ่นฐานของชุมชน ลักษณะของการก่อสร้างใช้สถาปัตยกรรมล้านนา เป็นสถานที่ผู้คนในตำบลให้ความเคารพสักการบูชา มีศิลปะและสถาปัตยกรรมที่น่าสนใจควรค่าแก่การอนุรักษ์

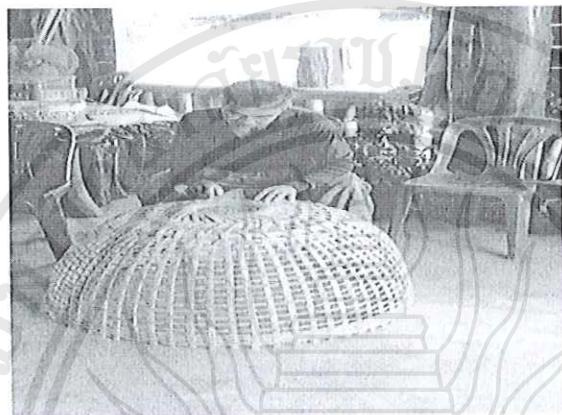

ภาพที่ 4.20 วัดม่อนผาดง

1.1.13 ภูมิปัญญาชาวบ้าน

1.1.13.1 การจักston มีลุงคำ ชิโระ อายุ 60 ปี มีประสบการณ์กว่า 5 ปี และมีลุงปัน สิงห์ฟร อายุ 65 ปี มีประสบการณ์ 6 ปี

1.1.13.2 การแพทย์แผนไทย มีแม่อุ้ยเปี๊ง ตืบแก้ว อายุ 78 ปี มีภูมิปัญญาด้านการเป้าคาด(แหก) มากกว่า 50 ปี และมีแม่อุ้ยปา สิงห์ทร อายุ 82 ปี มีภูมิปัญญาด้านการทำตราต้ม ยาต้มชาหม้อ ทำมาประมาณ 60 ปี

ภาพที่ 4.21 ถุงไก่ (ภูมิปัญญาชาวบ้านเรื่องการจักสาน)

ภาพที่ 4.22 ครกตำข้าวของคนพื้นเมือง

ตารางที่ 4.1 ปฏิทินก่อเที่ยวในรอบ 1 ปี

กิจกรรม	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
ร่วมประเพณี ตามช้าใหม่	↔											
ร่วมประเพณี ปีใหม่เมือง				↔								
บายศรีสุ่บวัญ ผีเจ้าบ้าน ผีป่า						↔						
ร่วมประเพณี ปีเป็ง										↔		
ชมธรรมชาติ ที่น้ำตกตาดหมาย และน้ำตกตาด หลวง												→
ศึกษาธรรมชาติ ที่ผาดึ้ง				↔								
เรียนรู้ภูมิปัญญา ชาวบ้าน				↔								→
เที่ยวชมสวน ผลไม้				↔								→
นวดแผนไทย				↔								→
ทำป้ายชื่อภาพ				↔								→
เรียนรู้เรื่อง สมุนไพรใน หมู่บ้าน				↔								→
เดินชมธรรมชาติ ตามเส้นทาง ศึกษาธรรมชาติ				↔								→

1.2 ศักยภาพของชุมชน

1.2.1 ศักยภาพของชุมชนในด้านความพร้อมในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม

ความพร้อมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวพอจะสรุปได้ดังนี้ โดยพิจารณาศักยภาพและความพร้อมของชุมชนตามแต่ละองค์ประกอบ คือ

1.2.1.1 ด้านสภาพแวดล้อมด้านกายภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว

ในปัจจุบันเส้นทางที่เข้าสู่หมู่บ้านมีทั้งคอนกรีต ลูกรัง ถนนดินแดง ชาวบ้านมีความเห็นว่า้มีการปรับปรุงเรื่องของถนนให้ดีกว่าเดิม หากว่าชุมชนถูกยกเป็นแหล่งท่องเที่ยว เพราะว่าการเดินทางเข้าสู่ชุมชนมีความยากลำบากทำให้นักท่องเที่ยวอยากร้าวไปเที่ยว และควรเพิ่มป้ายบอกทาง และป้ายชื่อแหล่งท่องเที่ยวให้ชัดเจนและสวยงาม ส่วนเรื่องของสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ไฟฟ้า ประปา สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี มีป้ายหาร่องของสัญญาณโทรศัพท์ ส่วนใหญ่ชาวบ้านจะทำอาหารรับประทานเองจึงทำให้มีการทำให้มีร้านอาหารเพียง 1 ร้าน แต่เรื่องของน้ำในหมู่บ้านยังขาดการจัดการ ในเรื่องของจะหักวันนี้ต้องใช้การเผาเพียงอย่างเดียว

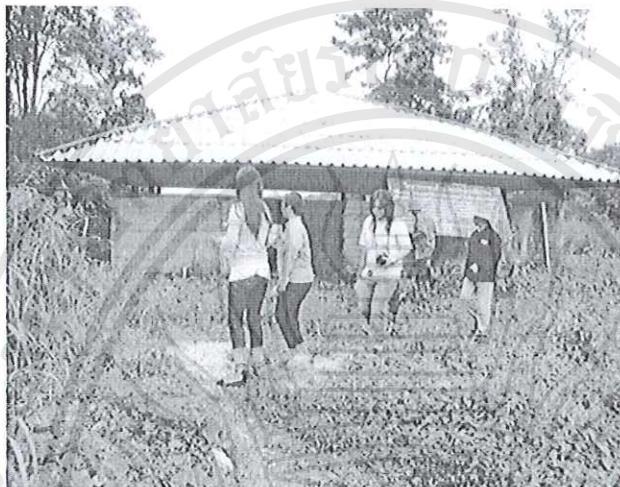
1.2.1.2 ความพร้อมและการมีส่วนร่วมของชุมชน

ชาวบ้านมีความเห็นว่า ชาวบ้านมีศิริภาพที่ดี มีความเป็นอยู่ที่เป็นชาวพื้นเมืองแท้ ๆ ชาวบ้านจะช่วยกันประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในหมู่บ้าน เช่น เป็นเจ้าบ้านที่ดีเพื่อให้นักท่องเที่ยกลับมาอีกหรือว่าบ่นอกต่อ โดยรวมแล้วชาวบ้านอยากรู้มีแหล่งท่องเที่ยวเกิดขึ้น เพราะจะทำให้ความเป็นอยู่ดีขึ้น ได้ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวของหมู่บ้านให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น และพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งนั่นก็หมายถึงผลดีของการที่หมู่บ้านได้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว แต่ผลเสียนั้นชาวบ้านเป็นห่วงเรื่อง ของปัจจุบันชุมชนยังต้องปรับปรุงเรื่องแหล่งท่องเที่ยวที่มีให้น่าเที่ยงยั่ง และการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ชาวบ้านอยากรู้ หน่วยงานของรัฐเข้ามาร่วมเหลือบประมาณด้านการประชาสัมพันธ์ผ่านทางช่องทางต่าง ๆ หากว่านักท่องเที่ยวขอให้ช่วยเหลือเรื่องต่าง ๆ ชาวบ้านก็ยินดีที่จะให้ความร่วมมือ แต่หากนักท่องเที่ยวไม่เคารพกฎหมายของหมู่บ้านก็จะช่วยตักเตือนด้วยคำพูดที่สุภาพ

1.2.1.3 ความรู้ความเข้าใจของชาวบ้านเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม

จากการที่สอนตามผู้นำชุมชนและชาวบ้าน จึงได้ยกตัวอย่างของการตอบคำถามของชาวบ้านดังนี้ ผู้ใหญ่บ้านพูดว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหมายถึงการท่องเที่ยวตามธรรมชาติ เดินไปตามป่า ลุ่มแม่น้ำ น้ำตก ฯลฯ หมายถึงการเดินเที่ยวตามบ้าน และนายของอาช พูดว่า หมายถึงการรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งแสดงว่าบ้านที่ยังไม่มีความรุมานັກ ชาวบ้านบางคนยัง

ไม่รู้ว่าหมายความ และเข้าใจเท่าที่ควร เมื่อเกิดการท่องเที่ยวขึ้นก็ชาวบ้านก็จะต้องมีความพร้อมต้องเตรียมตัวและปรับตัวเพื่อรับรองรับนักท่องเที่ยว ปัจจัยที่จะทำให้การท่องเที่ยวประสบความสำเร็จคือ การร่วมมือร่วมใจของชาวบ้านที่จะทำให้บ้านอุยกุลพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น

ภาพที่ 4.23 ที่เก็บน้ำสำหรับใช้อุปโภคบริโภคภายในหมู่บ้าน

1.2.2 ความพร้อมและศักยภาพด้านบุคลากรในการมีส่วนร่วมการจัดการท่องเที่ยว
ชาวบ้านที่มีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน และชาวบ้าน ในการมีชุมชนบ้านอุยกุล ซึ่งที่มีความพร้อมและมีความกระตือรือร้นในการมีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรม และแสดงความคิดเห็น มีความร่วมมือในการดำเนินงานอย่างเต็มที่ นอกจากนี้ชาวบ้านยังมีความชำนาญและมีความรู้ในเรื่องราวต่าง ๆ ของชุมชนเป็นอย่างดี

1.2.3 ความพร้อมและศักยภาพด้านแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

ชุมชนมีความพร้อมที่จะสามารถพัฒนาให้เป็นชุมชนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้เนื่องจากมีความพร้อมในด้านศักยภาพด้านทุนทางดั้งเดิม คือมีสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นจุดเด่นของชุมชนและถือได้ว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาเที่ยวชม ได้ตลอดทั้งปี อีกทั้งชุมชนยังมีสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีความสวยงามและมีความเป็นเอกลักษณ์ จึงสามารถกล่าวได้ว่าสถานที่ท่องเที่ยว ถือ เป็นจุดเด่นของชุมชน เช่น พาตี้ และน้ำตกตادผาแม่ เป็นต้น สถานที่ที่สามารถท่องเที่ยวพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวในหมู่บ้านคือ แอ่งน้ำ และแม่น้ำสายเล็ก ๆ ที่จะพัฒนาเป็นการล่องแพ และนอกจากนี้ชุมชนยังตั้งอยู่ไม่ไกลจากตัวเมืองเชียงใหม่มากนัก แต่การเดินทางเข้าถึงชุมชนนั้นยังมีอุปสรรคเรื่องของถนนพระบรมราชย์จากลำบาก โดยเฉพาะในช่วงฤดูฝน ชาวบ้านจึงพยายามให้มีการปรับปรุงสภาพถนนเข้าสู่ชุมชนเป็นประจำทุกปี

ตอนที่ 2 เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม

ได้ใช้แบบสอบถาม เพื่อประเมิน ได้ว่าชุมชนมีความพร้อมและความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด ที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม และต้องแก้ไขพัฒนา ปรับปรุงในส่วนใดบ้าง

2.1 การสำรวจแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง

2.1.1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ลักษณะข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 196 คน เป็นข้อมูลเกี่ยวกับ เพศ อายุ สถานภาพ รายได้ การศึกษา อัชีพ ข้อมูลที่รวมรวมได้มานี้ นำมารวเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ในรูปการกระจายร้อยละ ผลการวิเคราะห์ดังแสดงในตาราง ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.2 ตารางแจกแจงความถี่จำแนกตามเพศของผู้ให้ข้อมูล

เพศ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
หญิง	110	56.12
ชาย	86	43.88
รวม	196	100.00

จากตารางที่ 4.2 เพศของผู้ให้ข้อมูล พบร่วมเป็นนักท่องเที่ยว เพศหญิง ร้อยละ 56.12 รองลงมาคือ เพศชาย ร้อยละ 43.88

ตารางที่ 4.3 ตารางแจกแจงความถี่จำแนกตามช่วงอายุของผู้ให้ข้อมูล

ช่วงอายุ(ปี)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
15 - 20	18	9.18
21 - 30	47	23.99
31 - 40	28	14.28
41 - 50	57	29.08
51 ปี ขึ้นไป	46	23.47
รวม	196	100.00

จากตารางที่ 4.3 ข้อมูลในด้านอายุ พบร่วมกับผู้ให้ข้อมูล ในช่วงกลุ่มอายุ 41-50 ปี มีมากที่สุด ร้อยละ 29.08 รองลงมาคือช่วงอายุ 21-30 ปี ร้อยละ 23.98 ช่วงอายุ 51 ปีขึ้นไป ร้อยละ 23.47 ช่วงอายุ 31-40 ปี ร้อยละ 14.28 และช่วงอายุ 15-20 ปี ร้อยละ 9.18 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.4 ตารางแจกแจงความถี่จำแนกตามสถานภาพสมรสของผู้ให้ข้อมูล

สถานภาพ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
สมรส	113	57.65
โสด	47	23.99
อื่น ๆ	21	10.71
หย่าร้าง	15	7.65
รวม	196	100.00

จากตารางที่ 4.4 ข้อมูลในด้านสถานภาพ พบร่วมกับสถานภาพสมรส มีมากที่สุด ร้อยละ 57.65 รองลงมาคือ สถานภาพโสด ร้อยละ 23.99 สถานภาพอื่น ๆ เช่น แยกกันอยู่ ม่าย ร้อยละ 10.71 และ สถานภาพอย่าร้าง ร้อยละ 7.65 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.5 ตารางแจกแจงความถี่จำแนกตามรายได้ของผู้ให้ข้อมูล

รายได้	จำนวน(คน)	ร้อยละ
น้อยกว่า 1,000	28	14.29
1,001 - 2,000	17	8.67
2,001 - 3,000	82	41.83
3,001 - 4,000	46	23.47
4,001 - 5,000	20	10.21
มากกว่า 5,001	3	1.53
รวม	196	100.00

จากตารางที่ 4.5 ข้อมูลด้านรายได้ พบร่วมกับผู้ให้ข้อมูล มีรายได้ส่วนใหญ่ 2,001-3,000 บาท มากที่สุด ร้อยละ 41.83 รองลงมา มีรายได้ 3,001-4,000 บาท ร้อยละ 23.47 น้อยกว่า 1,000 บาท

ร้อยละ 14.29 4,001-5,000 บาท ร้อยละ 10.2 1,001-2,000 บาท ร้อยละ 8.67 และมากกว่า 5,001 บาท
ร้อยละ 1.53 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.6 ตารางแจกแจงความถี่จำแนกตามระดับการศึกษาของผู้ให้ข้อมูล

ช่วงระดับการศึกษา	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ไม่ได้เรียนหนังสือ	30	15.32
ประถมศึกษาปีที่ 1-3	23	11.73
ประถมศึกษาปีที่ 4-6	69	35.21
มัธยมศึกษาปีที่ 1-3	53	27.04
มัธยมศึกษาปีที่ 4-6	20	10.20
สูงกว่ามัธยมศึกษา	1	0.50
รวม	196	100.00

จากตารางที่ 4.6 ในด้านการศึกษาพบว่า ผู้ให้ข้อมูลที่มีการศึกษาระดับ ป.4-6 มีมากที่สุด ร้อยละ 35.21 รองลงมา คือ ระดับ ม.1-3 ร้อยละ 27.04 ไม่ได้เรียนหนังสือ ร้อยละ 15.32 ระดับ ป.1-3 ร้อยละ 11.73 ระดับ ม.4-6 ร้อยละ 10.20 และระดับสูงกว่ามัธยมศึกษา ร้อยละ .50

ตารางที่ 4.7 ตารางแจกแจงความถี่จำแนกตามอาชีพของผู้ให้ข้อมูล

อาชีพ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
เกษตรกรรม	100	51.03
อื่น ๆ	44	22.45
รับจ้าง	39	19.89
ประกอบธุรกิจส่วนตัว	12	6.13
รับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ	1	0.50
รวม	196	100.00

จากตารางที่ 4.7 ในด้านอาชีพพบว่า มีผู้ให้ข้อมูลมีอาชีพเกษตรกรรมมากที่สุด ร้อยละ 51.03 รองลงมา คืออื่น ๆ เช่น กำลังศึกษา หรือไม่มีงานทำ ร้อยละ 22.45 รับจ้าง ร้อยละ 19.89 ประกอบธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 6.13 และรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 0.50 ตามลำดับ

2.1.2 ข้อมูลเรื่องศักยภาพและความพร้อมของชุมชนในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยชุมชนมีส่วนร่วม ผลการวิเคราะห์ดังนี้

ตารางที่ 4.8 ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านความพร้อมในด้านสาธารณูปโภค และสิ่งอำนวยความสะดวก

ด้านความพร้อมในด้านสาธารณูปโภค และสิ่งอำนวยความสะดวก	จำนวนผู้ตอบ					\bar{X}	S.D.	ระดับความพร้อม
	5	4	3	2	1			
1. มีร้านขายของชำหลายร้านที่จะให้บริการแก่นักท่องเที่ยว	0	7	0	163	26	1.94	0.52	ระดับน้อย
2. มีร้านอาหารไว้คอยให้บริการแก่นักท่องเที่ยวหรือคนต่างดินอย่างเพียงพอ	0	5	0	180	11	1.99	0.40	ระดับน้อย
3. การเดินทางเข้ามาบ้านที่น้ำท่วมเป็นไปอย่างสะดวก	0	27	0	103	66	1.94	0.94	ระดับน้อย
4. จากปากทางเข้าหมู่บ้านมีบริการรถโดยสารเข้ามาบ้างตัวหมู่บ้านได้อย่างสะดวก	0	0	5	172	19	1.93	0.34	ระดับน้อย
5. yan พาหนะ เช่น รถตู้ รถมอเตอร์ไซด์ สามารถเข้าถึงตัวหมู่บ้านได้อย่างสะดวก	11	59	0	83	43	2.55	1.28	ระดับปานกลาง
6. ในหมู่บ้านของข้าพเจ้ามีไฟฟ้าใช้ตลอดทั้งปี	73	93	0	30	0	4.07	0.99	ระดับมาก
7. น้ำประปาในหมู่บ้านมีเพียงพอตลอดทั้งปี	60	87	0	0	8	3.77	1.21	ระดับมาก
8. ในหมู่บ้านมีโทรศัพท์สาธารณะไว้ให้บริการและมีสภาพดีพร้อมใช้งาน	0	0	0	190	6	1.97	0.17	ระดับน้อย
9. ในกรณีเกิดการเจ็บป่วยขึ้นในหมู่บ้าน สามารถส่งผู้ป่วยเข้ารับการรักษาได้ในสถานพยาบาลใกล้เคียง เช่น สถานอนามัย โรงพยาบาล	0	24	0	100	72	1.88	0.92	ระดับน้อย
10. ในหมู่บ้านมีบ้านพักหลายแห่งที่สามารถรองรับคนต่างดินได้อย่างสะดวกสบาย	2	5	17	133	39	1.97	0.69	ระดับน้อย
ภาพรวม	N=196					2.40	0.94	ระดับน้อย

จากตารางที่ 4.8 โดยภาพรวมด้านความพร้อมในด้านสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวก ต่างๆ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.40 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.94 และมีความพึงพอใจในระดับน้อย

1.3 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางด้านกายภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม เป็นลักษณะคำ답นป้ายปิดและเปิด พอจะสรุปจากที่กลุ่มตัวอย่างตอบจากแบบสอบถามได้ดังนี้

ตารางที่ 4.9 การได้ยินหรือรู้จัก “การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม”

การได้ยินหรือรู้จัก	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เคยได้ยินหรือรู้จัก	165	84.18
ไม่เคยได้ยินหรือรู้จัก	31	15.82
รวม	196	100.00

จากตารางที่ 4.9 พบร่วมกันให้ข้อมูลส่วนมากเคยได้ยินหรือรู้จัก “การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม” ร้อยละ 84.18 และไม่เคยได้ยินหรือไม่เคยรู้จัก ร้อยละ 15.82

ตารางที่ 4.10 ความต้องการให้มีแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม

ความต้องการให้มีแหล่งท่องเที่ยว	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต้องการให้มี	175	89.29
ไม่ต้องการให้มี	21	10.71
รวม	196	100.00

จากตารางที่ 4.10 พบร่วมกันให้ข้อมูลส่วนมากต้องการให้มีแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วมในชุมชน ร้อยละ 89.28 และไม่อยากให้มี ร้อยละ 10.71

ตารางที่ 4.11 ความร่วมมือในการให้บริการท่องเที่ยว เมื่อชุมชนได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม

ยินดีให้ความร่วมมือ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ให้ความร่วมมือ	154	78.57
ไม่แน่ใจ	26	13.27
ไม่ให้ความร่วมมือ	16	8.16
รวม	196	100.00

จากตารางที่ 4.11 พนว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนมากยินดีให้ความร่วมมือ ร้อยละ 78.57 ไม่แน่ใจ ร้อยละ 13.27 และไม่ให้ความร่วมมือ ร้อยละ 8.16 ตามลำดับ

การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม

เมื่อถามความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความเข้าใจว่า การท่องเที่ยวที่คนในชุมชนต้องช่วยกัน ดูแลธรรมชาติ และช่วยกันต้อนรับนักท่องเที่ยวโดยการเป็นเจ้าบ้านที่ดี

ผลดีและผลเสียหากมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วมในชุมชน

ผลดีของการมีแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนคือ การสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน ทำให้ชุมชนมีการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ได้รับการช่วยเหลือจากรัฐบาลเพิ่มขึ้น และมีความเป็นอยู่ของคนในชุมชนดีขึ้น แต่ผลเสีย คือชาวบ้านบางคนยังกลัวผลกระทบเรื่องของยะที่ปัจจุบันยังไม่มีการจัดการที่ดี และเรื่องของการนำเอาวัฒนธรรมที่ไม่สมควรจากภายนอกเข้ามาในหมู่บ้าน อาจทำให้แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม

ความพร้อมให้บริการนักท่องเที่ยว

บางท่านเห็นว่า ต้องมีการพัฒนาปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวให้ง่ายต่อการเข้าถึงและสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้มากกว่าเดิม และปรับปรุงในเรื่องของสาธารณูปโภคบางอย่าง เช่น ห้องน้ำ

ผลกระทบเมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน

ด้านสิ่งแวดล้อม ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่า การเข้ามาของคนจำนวนมากย่อมส่งผลกระทบต่อชุมชนแน่นอน เช่น เรื่องของยะที่จะมีการเพิ่มจำนวนมากขึ้น ต้องมีวิธีการกำจัดยะที่ถูกสุขลักษณะ เรื่องของมลพิษ จากนักท่องเที่ยวที่สูบบุหรี่ เรื่องของน้ำที่จะใช้สำหรับอุปโภคและบริโภคกว่าจะมีเพียงพอไว้บริการนักท่องเที่ยวหรือไม่ และจะทำให้เกิดน้ำเสียในชุมชนหรือไม่

ด้านสังคมและวัฒนธรรม ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่า ทำให้ชาวบ้านได้เผยแพร่วัฒนธรรมของคนพื้นเมืองสู่นักท่องเที่ยวได้ให้นักท่องเที่ยวเห็นถึงความเป็นอยู่และสังคมแบบชนบทที่แท้จริงแต่ก็ยังคงไว้ ตัวนักท่องเที่ยวจะนำเอารัตนธรรมที่ไม่เหมาะสมเข้ามาสู่หมู่บ้าน

ด้านเศรษฐกิจ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่า เศรษฐกิจในชุมชนจะดีขึ้น เพราะมีเงินหมุนเวียนในชุมชนมากขึ้นแต่ผู้ตอบแบบสอบถามบางคนยังไม่แน่ใจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ส่วนใหญ่เห็นว่า ถ้าหากชุมชนเข้มแข็งช่วยกันอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมเอาไว้ก็จะไม่ส่งผลกระทบใดๆ

หากนักท่องเที่ยวขอร้องให้ท่านช่วยถ่ายทอดความรู้ เช่น การทำอาหารไทย สอนพูดภาษาแผนการปลูกข้าว การปลูกผักพื้นบ้าน ฯลฯ

จากการสอบถามถึง หากว่าคนท่องเที่ยวขอร้องให้ท่านช่วยถ่ายทอดความรู้ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ยินดีที่จะเผยแพร่ความรู้แก่นักท่องเที่ยวและจะทำให้ดีที่สุด

หากผู้มาเยือนไม่careพกภู ประเพณี วัฒนธรรมอันดีงาม

ถ้าหากว่าคนท่องเที่ยวไม่careพกภู ประเพณี วัฒนธรรม ของชุมชน ชาวบ้านก็จะคงตัดต่อและอธิบายเหตุผลแก่นักท่องเที่ยวด้วยคำพูดที่สุภาพ

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ข้อเสนอแนะผู้ตอบแบบสอบถามเสนอแนะว่า ก่อนอื่นควรพัฒนาปรับปรุงเรื่องของถนนทางเข้าหมู่บ้านและการจัดการขยายให้ดีก่อน ป้ายบอกทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์ การปรับปรุงเรื่องของห้องน้ำ หน่วยงานต่าง ๆ รวมไปถึงความรู้เรื่องการท่องเที่ยว และการจัดการการท่องเที่ยวกับชาวบ้านก่อนที่จะพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

1.4 ข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นลักษณะ คุณภาพปิด พอจะสรุปจากที่กลุ่มตัวอย่างจากแบบสอบถามได้ดังนี้

ตารางที่ 4.12 ความพึงพอใจของร้านอาหารต่อการบริการนักท่องเที่ยว

ร้านอาหาร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่พึงพอใจ	121	61.73
พึงพอใจ	75	38.27
รวม	196	100.00

จากตารางที่ 4.12 พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนมากเห็นว่าร้านอาหารยังไม่เพียงพอต่อการบริการนักท่องเที่ยว ร้อยละ 61.73 และคิดว่าเพียงพอ ร้อยละ 38.27

ตารางที่ 4.13 การปรับปรุงบ้านพักของตนเองให้ได้มาตรฐานเพื่อรับนักท่องเที่ยว

การปรับปรุงบ้านพัก	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ได้	130	66.33
ไม่ได้	66	33.67
รวม	196	100.00

จากตารางที่ 4.13 พบว่าผู้ให้ข้อมูลพร้อมที่จะปรับปรุงบ้านพักของตนเองให้ได้มาตรฐาน คิดเป็นร้อยละ 66.33 และไม่สะดวกที่จะปรับปรุง คิดเป็นร้อยละ 33.67

ตารางที่ 4.14 ช่องทางการจองห้องพักของนักท่องเที่ยว

ช่องทางการจองห้องพัก	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ผู้นำหมู่บ้าน	165	84.18
โทรศัพท์	97	49.49
องค์กรบริหารส่วนตำบลสันป่ายาง	62	31.63
อินเตอร์เน็ต	25	12.76

จากตารางที่ 4.14 พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนมากเห็นว่าช่องทางการจองห้องพักของนักท่องเที่ยว คือ ผู้นำหมู่บ้าน ร้อยละ 84.18 รองลงมาคือ โทรศัพท์ ร้อยละ 49.49 อบต.ตำบลสันป่ายาง ร้อยละ 31.63 และอินเตอร์เน็ต ร้อยละ 12.76 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.15 ระบบการจัดการขยายอย่างถูกสุขลักษณะ

การจัดการขยาย	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่มี/ไม่ใช่	108	55.11
มี/ใช่	88	44.89
รวม	196	100.00

จากตารางที่ 4.15 พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนมากคิดว่าชุมชนยังไม่มีการจัดการเรื่องของยะอย่างถูกสุขลักษณะ ร้อยละ 55.11 รองลงมาคือ คิดว่าชุมชนมีการจัดการของ ร้อยละ 44.89

ตารางที่ 4.16 แหล่งท่องเที่ยวจะเกิดความเสื่อมโทรม ถ้าชุมชนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว

เกิดความเสื่อมโทรม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ใช่	159	81.12
ไม่ใช่	37	18.88
รวม	196	100.00

จากตารางที่ 4.16 ผู้ให้ข้อมูลส่วนมากคิดว่าจะทำให้แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเสื่อมโทรม ร้อยละ 81.12 และคิดว่าจะไม่ทำให้แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเกิดความเสื่อมโทรม ร้อยละ 18.88

ตารางที่ 4.17 การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รถบันต์	192	97.96
รถจักรยานยนต์	116	59.18
เดินเท้า	28	14.29
รถจักรยาน	13	6.63

จากตารางที่ 4.17 พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนมากคิดว่า การเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงโดยรถบันต์ ร้อยละ 97.96 รองลงมาคือ รถจักรยานยนต์ ร้อยละ 59.18 เดินเท้า ร้อยละ 14.29 และรถจักรยาน ร้อยละ 6.63 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.18 ยานพาหนะที่เข้าไปปั่นชุมชนได้

ยานพาหนะ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รถส่วนตัว	180	91.84
รถรับจ้าง	60	30.61

จากตารางที่ 4.18 พบร่วมกับผู้ให้ข้อมูลส่วนมากคิดว่า yan พาหนะที่เข้าสู่ชุมชนได้คือรถส่วนตัว ร้อยละ 91.84 รองลงมาคือ รถรับจ้าง ร้อยละ 30.61

ตารางที่ 4.19 ลักษณะของถนนทางเข้าชุมชน

ลักษณะของถนน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ถนนลูกรังหรือดินกรวด	149	70.02
ถนนคอนกรีต	114	58.16
ถนนดิน	81	41.33
ถนนลาดยาง	18	9.18

จากตารางที่ 4.19 ผู้ให้ข้อมูลส่วนมากคิดว่าถนนทางเข้าชุมชน เป็นถนนลูกรัง ร้อยละ 70.02 รองลงมาคือ ถนนคอนกรีต ร้อยละ 58.16 ถนนดิน ร้อยละ 41.33 และถนนลาดยาง ร้อยละ 9.18 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.20 ลักษณะพิเศษของชุมชนบ้านเมือง

ลักษณะพิเศษ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มีหลุมมาก	105	53.57
มีหลุมปานกลาง	67	34.18
มีหลุมเล็กน้อย	24	12.25
รวม	196	100.00

จากตารางที่ 4.20 พบร่วมกับผู้ส่วนมากคิดว่าลักษณะพิเศษของชุมชนมีหลุมมาก ร้อยละ 53.57 รองลงมาคือ มีหลุมปานกลาง ร้อยละ 34.18 และมีหลุมเล็กน้อย ร้อยละ 12.25 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.21 การลงทะเบกเกี่ยวข้าวที่มีในชุมชน จะทำให้นักท่องเที่ยวประทับใจมากที่สุด

การลงทะเบกเกี่ยวข้าว	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ใช่	177	90.31
ไม่ใช่	19	9.69
รวม	196	100.00

จากตารางที่ 4.21 พบร่วมกันให้ข้อมูลส่วนมากเห็นด้วยว่าการลงทะเบกเกี่ยวข้าวที่มีในชุมชน บ้านอี้กจะทำให้นักท่องเที่ยวประทับใจมากที่สุด ร้อยละ 90.31 และไม่เห็นด้วย ร้อยละ 9.69

ตารางที่ 4.22 สิ่งที่จะดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวกลับมาท่องเที่ยว

สิ่งดึงดูดใจ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มีแหล่งท่องเที่ยวที่ไม่เหมือนที่อื่น	97	94.49
ความเป็นอยู่แบบพื้นเมืองฯ	74	37.76
มีแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามตามธรรมชาติ	57	29.08
ชุมชนยังคงขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม	30	15.31

จากตารางที่ 4.22 พบร่วมกันให้ข้อมูลส่วนมากคิดว่า สิ่งที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวคือ มีแหล่งท่องเที่ยวที่ไม่เหมือนที่อื่น ร้อยละ 94.49 รองลงมาคือ ความเป็นอยู่แบบพื้นเมืองฯ ร้อยละ 37.76 มีแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามตามธรรมชาติ ร้อยละ 29.08 และชุมชนยังคงขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม ร้อยละ 15.31 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.23 แหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติของชุมชนที่โดดเด่นและเป็นที่น่าสนใจกว่าแหล่งอื่น

แหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่น	จำนวน (คน)	ร้อยละ
พาดง	117	59.69
เส้นทางศึกษาธรรมชาติ	59	30.11
น้ำตกตาดผาแม้า	20	10.20
รวม	196	100.00

จากตารางที่ 4.23 พนว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนมากคิดว่าแหล่งท่องเที่ยวที่โดยเด่น คือ หาดสีง ร้อยละ 59.69 เส้นทางศึกษาธรรมชาติ ร้อยละ 30.11 และน้ำตกตามพาม้า ร้อยละ 10.20 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.24 อาคารไว้บริการนักท่องเที่ยว

อาคารไว้บริการนักท่องเที่ยว	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ที่นั่งพัก ศาลา หรืออื่นๆ	132	67.35
ศูนย์ประชาสัมพันธ์/บริการข้อมูล	51	26.02
จุดรับแจ้งเหตุ	50	25.51
สถานพยาบาล	9	4.59

จากตารางที่ 4.24 พนว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนมากคิดว่า ที่นั่งพักศาลา ร้อยละ 67.35 รองลงมา คือ ศูนย์ประชาสัมพันธ์/บริการข้อมูล ร้อยละ 26.02 จุดรับแจ้งเหตุ ร้อยละ 25.51 และสถานพยาบาล ร้อยละ 4.59 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.25 ระบบสื่อความหมาย

ระบบสื่อความหมาย	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มัคคุเทศก์	190	96.94
ทางเดินศึกษาธรรมชาติ	124	63.27
เจ้าหน้าที่บริการข้อมูล	28	14.29
สื่อสิ่งพิมพ์ประชาสัมพันธ์	12	6.12

จากตารางที่ 4.25 พนว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก คิดว่ามัคคุเทศก์ ร้อยละ 96.94 รองลงมาคือ ทางเดินศึกษาธรรมชาติ ร้อยละ 63.27 เจ้าหน้าที่บริการข้อมูล ร้อยละ 14.29 และสื่อสิ่งพิมพ์ ประชาสัมพันธ์ ร้อยละ 6.12 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.26 สิ่งอำนวยความสะดวกด้านสาธารณูปโภคที่ต้องปรับปรุงเพื่อรับนักท่องเที่ยว

สิ่งอำนวยความสะดวก	จำนวน (คน)	ร้อยละ
โทรศัพท์	128	65.30
ที่พัก	43	21.90
ระบบไฟฟ้า	20	10.20
ระบบน้ำประปา	5	2.60
รวม	196	100.00

จากตารางที่ 4.26 พบว่าผู้ให้ข้อมูลสาธารณูปโภคด้านสัญญาณ โทรศัพท์ที่ยังต้องปรับปรุงมากที่สุด ร้อยละ 65.30 ที่พัก ร้อยละ 21.90 ระบบไฟฟ้า ร้อยละ 10.20 และระบบประปา ร้อยละ 2.60 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.27 ห้องน้ำถูกสุขอนามัยและเพียงพอสำหรับรองรับนักท่องเที่ยว

ห้องน้ำ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่เพียงพอ	139	70.92
เพียงพอ	57	29.08
รวม	196	100.00

จากตารางที่ 4.27 พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนมากเห็นว่าห้องน้ำที่ถูกสุขอนามัยยังไม่เพียงพอ ร้อยละ 70.9 และคิดว่าเพียงพอ ร้อยละ 29.1

ตารางที่ 4.28 ระบบดูแลรักษาความปลอดภัย

ระบบดูแลรักษาความปลอดภัย	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ความปลอดภัยจากสัตว์	124	63.27
ความปลอดภัยจากโจรผู้ร้าย	123	62.76
ป้ายเตือนภัย/เขตเตี่ยงภัย	84	24.86
แผนที่/ป้ายบอกสถานที่	36	18.37

จากตารางที่ 4.28 พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนมากคิดว่า ความปลอดภัยจากสัตว์ ร้อยละ 63.27 รองลงมาคือ ความปลอดภัยจากโจรผู้ร้าย ร้อยละ 62.76 ป้ายเตือนภัย/เขตเสี่ยงภัย ร้อยละ 24.86 และ แผนที่/ป้ายบอกสถานที่ ร้อยละ 18.37 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.29 กิจกรรมด้านการท่องเที่ยวที่จะทำให้นักท่องเที่ยวประทับใจมากที่สุด

กิจกรรมด้านการท่องเที่ยว	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ให้นักท่องเที่ยวร่วมทำงานกับชาวบ้าน	59	30.10
เดินทางศึกษาธรรมชาติ	51	26.02
ล่องแพชมธรรมชาติ	50	25.51
ปืนหน้าพาทีพาสีง	21	10.71
ชมสวนผลไม้ของชาวบ้าน	15	7.65
รวม	196	100.00

จากตารางที่ 4.29 พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนมากคิดว่ากิจกรรมให้นักท่องเที่ยวร่วมทำงานกับชาวบ้าน ร้อยละ 30.10 รองลงมาคือ เดินทางศึกษาธรรมชาติ ร้อยละ 26.02 ล่องแพชมธรรมชาติ ร้อยละ 25.51 ปืนหน้าพาทีพาสีง ร้อยละ 10.71 และชมสวนผลไม้ของชาวบ้าน ร้อยละ 7.65 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.30 การได้มาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนบ้านอี้ยก

มาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยว	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ยังไม่ได้มาตรฐาน	174	88.78
ได้มาตรฐาน	22	11.22
รวม	196	100.00

จากตารางที่ 4.30 พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนมากเห็นว่ายังแหล่งท่องเที่ยวยังไม่ได้มาตรฐาน ร้อยละ 88.77 และได้มาตรฐาน ร้อยละ 11.22

2.3 ประเด็นคำ腔ในการประชุมกลุ่ม

จากการประชุมกลุ่มชาวบ้าน เรื่องความเป็นไปได้ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน มีส่วนร่วม โดยการแบ่งชาวบ้านออกเป็น 4 กลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มเลือกหัวหน้ากลุ่มขึ้นมากลุ่มละ 1 คน เพื่อเป็นตัวแทนในการออกแบบและเสนอต่อที่ประชุม ซึ่งหัวหน้ากลุ่มแต่ละกลุ่มทั้ง 4 กลุ่ม มีรายชื่อ ต่อไปนี้ คือ นายแสงวิสิฐ สิงห์ธรรม เป็นหัวหน้ากลุ่มที่ 1 นายอ่องอาจ กันธิมา เป็นหัวหน้ากลุ่มที่ 2 นายรัตน์ พัสดุศรี เป็นหัวหน้ากลุ่มที่ 3 และนายคำ ชิโร เป็นหัวหน้ากลุ่มที่ 4 หลังจากที่แต่ละกลุ่มได้ เลือกหัวหน้ากลุ่มแล้ว ผู้ว่าจังหวัดได้แจกกระดาษน้ำร้อน กลุ่มละ 1 แผ่นพร้อมกับปากกาหมึกสี น้ำเงินและ สีแดง กลุ่มละ 2 แท่ง เพื่อให้ชาวบ้านแต่ละกลุ่ม ร่วมกันแสดงความคิดเห็นและช่วยกันเขียนลงใน กระดาษ และให้หัวหน้ากลุ่มออกไปรายงาน โดยมีประธานซึ่งพอจะสรุปดังต่อไปนี้

2.3.1 จุดแข็ง

2.3.1.1 กลุ่มของ นายแสงวิสิฐ สิงห์ธรรม และนายอ่องอาจ กันธิมา ได้เสนอความคิดเห็น ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้ ชุมชนบ้านเอียกมีธรรมชาติและภูมิอากาศเป็นทั้งภูเขา น้ำตก ธรรมชาติ และยังมี ป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์กว่าหมู่บ้านอื่น ในตำบลเดียวกันเหมาะสมแก่การเที่ยวชม

2.3.1.2 ชาวบ้านชุมชนบ้านเอียก มีความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดย ชุมชนมีส่วนร่วม โดยรู้ได้จากการสอบถาม ลักษณะภูมิประเทศ และการตอบแบบสอบถามจากชาวบ้านในชุมชน รวมทั้งบางคนบังคับโดยใจไปคุยงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วม เช่น ที่การ ท่องเที่ยวเกษตรเชิงนิเวศ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ โครงการป่าอนุรักษ์บ้านโปง หมู่บ้านทุ่งยาง จังหวัดลำพูน และที่จังหวัดลำปางด้วย หลังจากการดูงานชาวบ้านก็จะเผยแพร่ความรู้ให้แก่คนใน ชุมชน

2.3.1.3 กลุ่มของ นายรัตน์ พัสดุศรี และนายอ่องอาจ กันธิมา ได้เสนอความคิดเห็น ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้ ชุมชนบ้านเอียกมีบรรยากาศอันสงบเงียบเป็นธรรมชาติ ช่วยให้รู้สึกสงบและ ผ่อนคลาย เหมาะแก่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวพักผ่อนจากความเหนื่อยล้าจากการทำงานที่ บ้านและสภาพอากาศที่เย็นสบายตลอดปี

2.3.1.4 กลุ่มของ นายแสงวิสิฐ สิงห์ธรรม และนายคำ ชิโร ได้เสนอความคิดเห็น ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้ ภายในหมู่บ้านมีสถานที่แหล่งท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดความสนใจ นักท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็น ผาสึ้ง น้ำตก วิวทิวทัศน์ที่สวยงามของป่าที่อุดมสมบูรณ์

2.3.1.5 กลุ่มของ นายคำ ชิโร นายรัตน์ พัสดุศรี และนายอ่องอาจ กันธิมา ได้เสนอ ความคิดเห็นซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้ มีวิถีชีวิตของคนในชุมชนที่ยังคงความเป็นคนเมืองโดยแท้ รวมถึงวัฒนธรรมประเพณีที่ยังคงรักษาไว้ให้แก่คนรุ่นหลังได้เรียนรู้

2.3.1.6 กลุ่มของ นายแสวง สิงห์ทร นายรัตน์ พัคศรี และนายองอาจ กันธิมา ได้เสนอความคิดเห็นซึ่งพожะสรุปได้ดังนี้ ชาวบ้านมีความเป็นมิตรกับผู้มาเยือนพร้อมที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว และพร้อมที่จะเผยแพร่ภูมิปัญญาที่นำภาคภูมิใจให้กับผู้มาเยือนมีอัชญาศักดิ์ มีความเอื้อเฟื้อเพื่อแผ่ ช่วยเหลือเกื้อกูลกันเป็นอย่างดี มีบรรยากาศของความอบอุ่นแบบพี่เบนน้อง ในความเป็นมิตรของชาวบ้าน ซึ่งหากในสังคมเมือง

2.3.2 จุดอ่อน

2.3.2.1 กลุ่มของ นายแสวง สิงห์ทร และนายองอาจ กันธิมา ได้เสนอความคิดเห็นซึ่งพожะสรุปได้ดังนี้ ชาวบ้านและผู้นำชุมชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในทักษะ ตลอดจนประสบการณ์ในการบริหารจัดการ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม

2.3.2.2 กลุ่มของ นายคำ ชิโระ นายรัตน์ พัคศรี และนายองอาจ กันธิมา ได้เสนอความคิดเห็นซึ่งพожะสรุปได้ดังนี้ ความหลากหลายด้านสารชาติภูมิพื้นฐานบางประการยังไม่พร้อม เช่น ระบบลัญญาด โทรศพที่ยังไม่ชัดเจน การระบายน้ำในหมู่บ้านยังไม่คีพอ

2.3.2.3 กลุ่มของ นายคำ ชิโระ และนายองอาจ กันธิมา ได้เสนอความคิดเห็นซึ่งพожะสรุปได้ดังนี้ ชุมชนบ้านอียิกัง ไม่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวและคนทั่วไปมากนัก อาจทำให้นักท่องเที่ยวไม่กล้าเดินทางเข้ามาในหมู่บ้าน อาจเนื่องจากความลำบากในการเข้าถึง และขาดการประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานต่างๆ

2.3.2.4 กลุ่มของ นายคำ ชิโระ และนายรัตน์ พัคศรี ได้เสนอความคิดเห็นซึ่งพожะสรุปได้ดังนี้ คนในชุมชนขาดวินัยในการทึ่ง吓 ขาดการกำจัดขยะที่ดีพอ

2.3.2.5 กลุ่มของ นายแสวง สิงห์ทร และนายองอาจ กันธิมา ได้เสนอความคิดเห็นซึ่งพожะสรุปได้ดังนี้ สภาพแวดล้อมภายในหมู่บ้านและโดยรอบยังไม่มีความพร้อมที่จะเป็นที่พักให้แก่นักท่องเที่ยว ต้องปรับปรุงเรื่องความเป็นระเบียบของบ้านพักก่อน

2.3.3 โอกาส

2.3.3.1 แผนการตลาดของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ประจำปี พุทธศักราช 2548 สนับสนุนให้มีการจัดการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นภายในชุมชน เป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนนี้ ส่วนร่วมในการตัดสินใจและบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ของตนเอง อีกทั้งเป็นการกระจายรายได้อย่างยุติธรรมจากการท่องเที่ยวให้กับชุมชน และผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวกลับคืนสู่ชุมชนโดยตรง

2.3.3.2 ผู้ใหญ่บ้านให้ความเห็น ซึ่งพожะสรุปได้ดังนี้ จากนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (พุทธศักราช 2540–2559) ของรัฐบาลที่

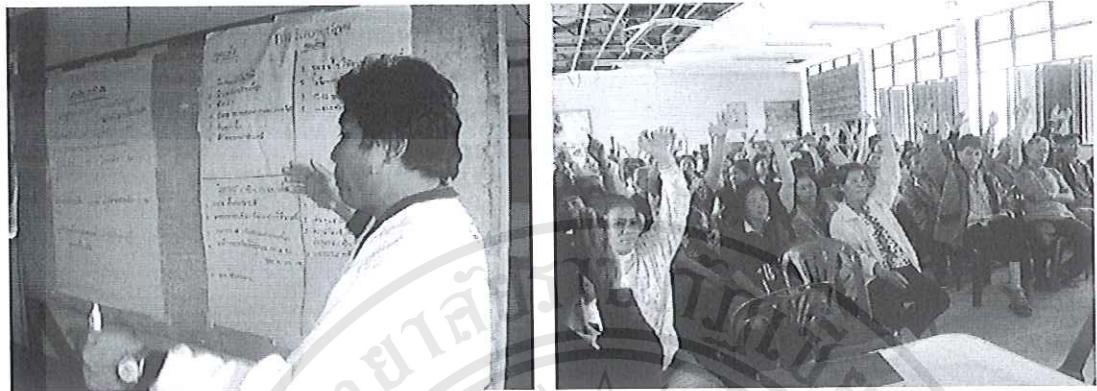
ต้องการให้มีการรักษาสภาพของทรัพยากรธรรมชาติ อันประกอบด้วย การใช้ที่ดิน เป้าไม้ น้ำ แร่ธาตุ พลังงาน และช่วยกันฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อเป็นพื้นฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืนในอนาคต รวมถึงมีการจัดแผนโครงสร้างระบบชุมชนในทุกระดับของประเทศให้คำรับไว้ซึ่งมีผลกระทบ วัฒนธรรม วิถีชีวิต และเอกลักษณ์ของท้องถิ่น เพื่อให้ชุมชนมีการบูรณาการทางสังคมและ สิ่งแวดล้อมที่ส่งบ สะอาด สวยงาม น่าประทับใจ เพื่อประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบ เป็นโอกาสให้ ชุมชนบ้านเอียกได้สนใจนโยบายของรัฐบาลดังกล่าว ก cioè การอนุรักษ์ป่าไม้ ทรัพยากรธรรมชาติที่ อุดมสมบูรณ์เพื่อใช้ประโยชน์จากสิ่งเหล่านี้ในการสร้างความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยว

2.3.4 อุปสรรค

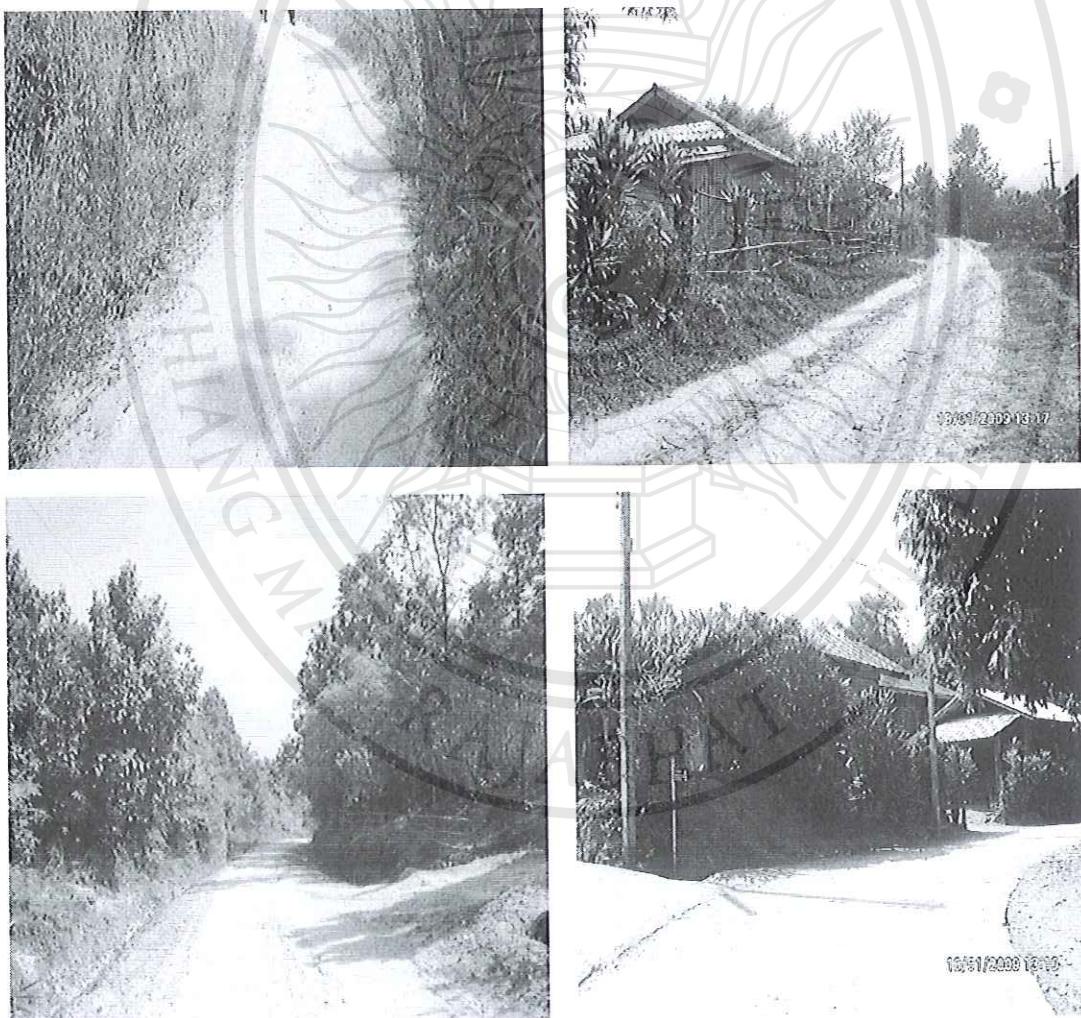
2.3.4.1 กลุ่มของนายสาว สิงห์ทร นายคำ ชิโระ และนายองอาจ กันชินา ได้เสนอ ความคิดเห็นซึ่งพ่อจะสรุปได้ดังนี้ ปัจจุบันหลายหมู่บ้านในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดใกล้เคียงมี แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดขึ้นหลายแห่ง อาจทำให้มีการแข่งขันในด้าน ราคา การบริการ การเข้าถึง แหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ

2.3.4.2 ผู้ใหญ่บ้านและสมาชิกองค์กรบริหารส่วนตำบลสันป่ายะง ให้ความเห็น ซึ่งพ่อจะสรุปได้ดังนี้คือ งบประมาณจากทางภาครัฐไม่ต่อเนื่องและได้น้อยไม่เพียงพอต่อการพัฒนา ด้านต่าง ๆ ในแต่ละครั้ง เช่น งบการพัฒนาทางเข้าบ้าน้ำตกตามมาตั้งแต่ถนนทางเข้าบ้านถึงน้ำตก ให้งบประมาณมาเพียง 3,000 บาท จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชน ในชุมชนบ้านเอียก หมู่ 5 ตำบลสันป่ายะง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ในความเป็นไปได้ในการ เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม ที่ได้ในบทที่ 4 ผู้วิจัยจะได้นำไปสรุปผลอภิปรายผลและ ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวในบทต่อไป

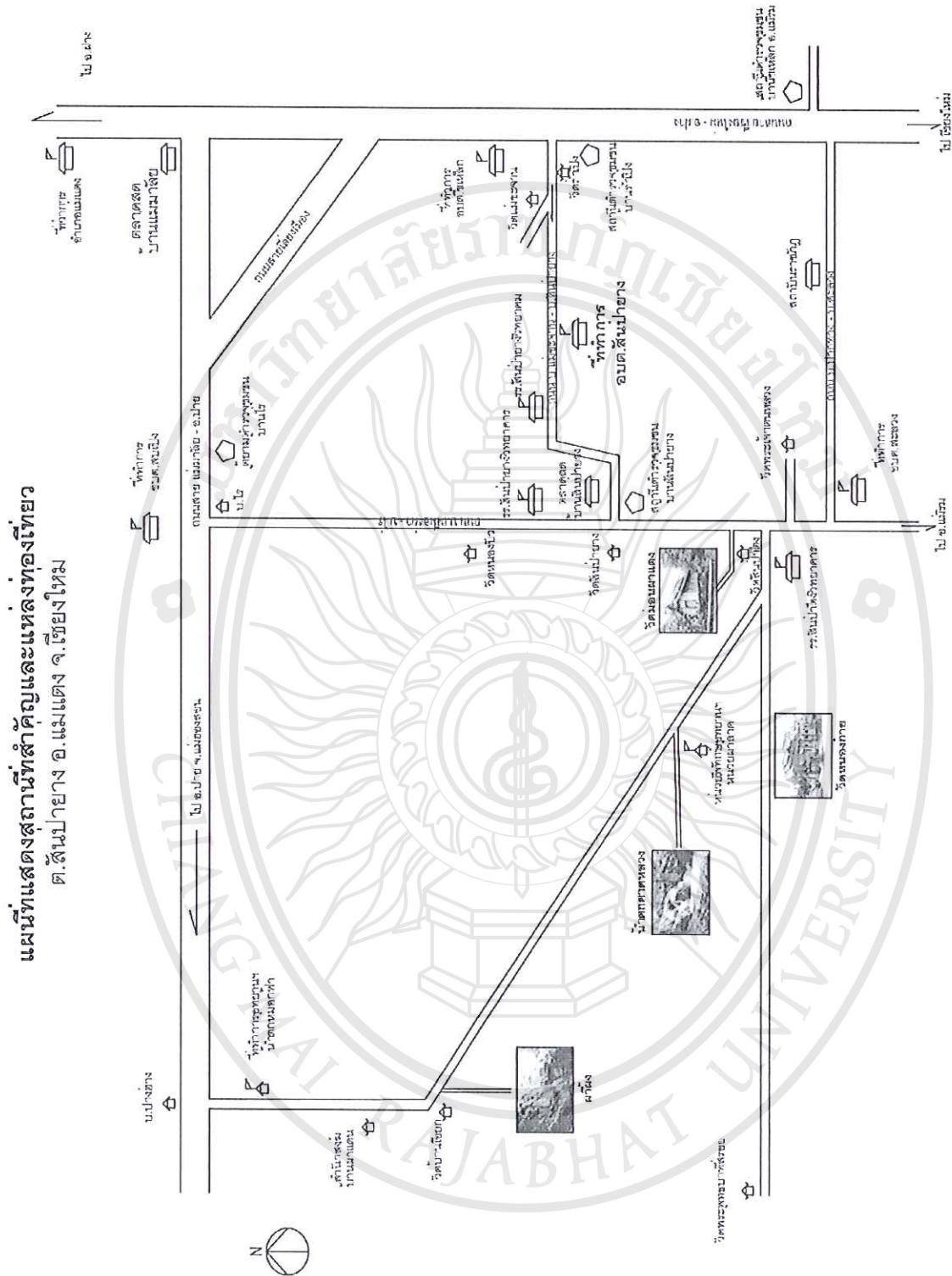

ภาพที่ 4.24 การประชุมกลุ่มหัวข้อเรื่อง วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของชุมชน

ภาพที่ 4.25 ถนนทางเข้าหมู่บ้าน

ภาพที่ 4.26 แผนที่แหล่งท่องเที่ยวของตำบลสันป่าယาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาความเป็นไปได้ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยชุมชนมีส่วนร่วม ของชุมชนบ้านเอียก หมู่ 5 ตำบลลันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่” มีการดำเนินการวิจัยโดยยึดวัตถุประสงค์เป็นหลัก คือ

1. เพื่อศึกษารูปแบบและศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบมีส่วนร่วม
2. เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยชุมชนมีส่วนร่วม

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสัมภาษณ์บริบทชุมชน และแบบสอบถามชาวครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในบ้านเอียก หมู่ 5 ตำบลลันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 196 คน โดยการสุ่มแบบนั่งอิฐ (Convenience Sampling) วิเคราะห์ข้อมูล และคำนวณค่าสถิติ โดยค่าสถิติเชิงบรรยาย (Descriptive Statistics) และวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนของ บริบทชุมชน ด้านความพร้อมของชุมชนในการศึกษาความเป็นไปได้ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยชุมชนมีส่วนร่วม ด้วยใช้แบบสอบถามและสำรวจสภาพความเป็นจริงของชุมชน และผลจากการศึกษาโดยสรุปรวมทั้งการอภิปรายผลมีดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1. บริบทและศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบมีส่วนร่วม

ชุมชนบ้านเอียก ตั้งอยู่ในตำบลลันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ได้จัดตั้งขึ้น เมื่อก่อน ปี พุทธศักราช 2400 มีสภาพที่ดี ตั้งอยู่บริเวณซ่องเขาบนพื้นที่สูง ซึ่งมีลักษณะพื้นที่ส่วนใหญ่ เป็นที่อุดเขาสูงสลับซับซ้อน ส่งผลให้มีสภาพอากาศเย็นสบายตลอดทั้งปี มีพื้นที่ทั้งหมดพื้นที่การ ปลูกครองทั้งหมด 17,000 ไร่ บางส่วนเป็นป่าสงวนแห่งชาติ ป่าอุ�ยาน ดอยสุเทพ-ปุย และป่าสงวน เกิดมีพระเกี้ยรติ บางส่วนเป็นพื้นที่ที่ทำนาปลูกข้าว ทำสวนผลไม้ ไม้ยืนต้น เป็นที่อยู่อาศัยประมาณ 100 ไร่ เดินชุมชนบ้านเอียก มีบริพนธุรุนที่มีหลากหลายผ่าอยู่ร่วมกัน เช่น ชาวเขา ผู้ลี้ภัย กระหรี่ยง หมู และชนเผ่าพื้นเมือง จากการบอกรเล่าของผู้อาวุโสในชุมชนเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาทราบว่า

การก่อตั้งชุมชน มีมานานกว่า 400 ปีแล้ว โดยมีการก่อตั้งชุมชนอยู่ ตามพื้นที่ต่าง ๆ เป็นกลุ่ม ๆ ซึ่งต่อมามาได้กลายเป็นชุมชนบ้านເอີກในเขตพื้นที่ตำบลสันป่าฯ สำหรับชื่อหมู่บ้าน คำว่า “บ้านເอີກ” มาจากบริเวณทำเลที่ตั้งชุมชนในสมัยก่อน มีต้นไม้ “ເອີກ” ในบริเวณดังกล่าวเป็นจำนวนมาก จึงเป็นที่มาของชื่อเรียกของชุมชนในเวลาต่อมา ในด้านการเดินทางเข้าถึงชุมชน ตำบลสันป่าฯ มีถนนสายบ้านໄຮ-เหมืองผ่า เป็นถนนสายหลักของตำบล ปัจจุบันมีเส้นทางเข้าออกระหว่างตำบล ถนนเชียงใหม่-ฝาง มีสภาพภูมิประเทศเป็นแบบที่ร่วนคลุ่มแบบเชิงเขา มีภูเขาล้อมรอบ พื้นที่ส่วนใหญ่ เป็นป่าไม้อุดมสมบูรณ์ไปด้วยต้นไม้นานาพันธุ์ และมีแม่น้ำแม่ริมน้ำแม่น้ำสายหลักทำให้มีน้ำ อุปโภคบริโภคตลอดทั้ง

ด้านทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชน เป้าไม่ จากสภาพที่เป็นพื้นที่ราบลุ่มเชิงเขาส่งผลให้ ชุมชนบ้านເอີກล้อมรอบไปด้วยป่าไม้ ซึ่งเป็นลักษณะของป่าเบญจพรรณ โดยมีความหลากหลาย ทางชีวภาพทั้งทางด้านพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ ซึ่งพันธุ์พืชที่น่าสนใจมากมาย สำหรับสภาพป่าของ ชุมชนบ้านເอີກ ประกอบด้วย ป่าเมี้ยง และป่าชุมชน และป่าอุ�ทานแห่งชาติสุเทพ-ปุย ที่ชาวบ้าน อนุรักษ์เพื่อความสมดุลของระบบนิเวศ และการใช้ประโยชน์ของคนภายในชุมชนในหมู่บ้านมี อาการที่บริสุทธิ์ ดีนไม่รื่นร้น ดินและน้ำที่อุดมสมบูรณ์ มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจในหมู่บ้าน มี น้ำตกตากผาน้ำ มีต้นกำเนิดจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ถือเป็นน้ำตกที่มีความสวยงามอีกแห่งหนึ่ง จากรอดดอยไหลดดคลหาดลั่นลงมา กันเป็นระดับหลายชั้น น้ำมีความใสสะอาด ทำ mak ความร่มรื่น ของป่าไม้ที่ปกคลุมไปทั่วบริเวณ อากาศสดชื่น เย็นสบายเหมาะสมแก่การท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนหย่อน ใจได้ตลอดทั้งปี และพัสดุ เป็นหน้าหาที่มีความสูงชัน ตั้งตระหง่านอยู่บนภูเขา เป็นสถานที่ที่ผู้ นิยมมาทำร่องบริเวณนี้ทุก ๆ ปี ที่น่าสนใจคือภูมิปัญญาพื้นบ้านของชุมชนที่นำมาใช้ในการตีผึ้ง ถือเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ซึ่งหาดูได้ไม่ยากนักในปัจจุบันด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน ลักษณะวัฒนธรรมของชุมชนบ้านເอີກ เป็นวัฒนธรรมแบบล้านนา ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ของคน พื้นบ้านภาคเหนือ โดยมีลักษณะการพูด การกิน ภาษา และขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมประเพณีที่ เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง นอกจากนี้วิถีชีวิตของชาวบ้านເอີກ ยังมีจุดเด่นคือ เป็นชุมชนที่มีการใช้ ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการดำเนินวิถีทางชีวิตอยู่ร่วมกับธรรมชาติน้ำบ้านເอີกมีจำนวนประชากรรวม ทั้งสิ้น 479 คน รายได้ส่วนใหญ่มาจากภาคเกษตรกรรม ในหมู่บ้านເอີกไม่มีโรงเรียนในชุมชน เนื่องจากจำนวนนักเรียนมีน้อยกว่าเกณฑ์จึงย้ายไปเรียนยัง โรงเรียนสันป่าฯ ซึ่งเป็นโรงเรียน ประจำตำบล

ด้านศักยภาพของชุมชนในด้านความพร้อมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ความพร้อม ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว คือyan พาหนะที่เข้าถึงหมู่บ้านคือรถยกตู้ส่วนตัวและรถจักรยานยนต์

ร้านอาหารที่มีไว้บริการนักท่องเที่ยว มีร้านกิจวิธีบิวเพียงร้านเดียวมีร้านขายของชำ 3 ร้านในหมู่บ้านมีไฟฟ้าใช้ตลอดทั้งปี ระบบประปาไม่เพียงพอตลอดทั้งปี

ด้านการสื่อสารค่อนข้างลำบากเนื่องจากไม่ค่อยมีสัญญาณโทรศัพท์ ซึ่งสภาพการใช้งานขึ้นอยู่กับสภาพอากาศและการติดต่อสื่อสารอีกทางหนึ่งคือการส่งจดหมายทางไปรษณีย์ ซึ่งมีการรับส่งที่ล่าช้า เนื่องจากชุมชนอยู่ไกลจากที่ทำการไปรษณีย์ ในปัจจุบันเส้นทางที่เข้าสู่หมู่บ้านมีทั้งคอนกรีต ถูกรัง ถนนดินแดง ชาวบ้านมีความเห็นว่าควรมีการปรับปรุงเรื่องของถนนให้ดีกว่านี้ ระบบสื่อความหมาย มีผู้ใหญ่บ้านที่คอยให้ข้อมูลเรื่องการท่องเที่ยว และมีคุณเทศก์ มีทางเดินศึกษาธรรมชาติในหมู่บ้าน มีไฟฟ้าและแหล่งน้ำดื่มเพียงพอ ในหมู่บ้านมีความปลดปล่อยจากโจรผู้ร้ายสัตว์ และภัยธรรมชาติ เพราะชาวบ้านช่วยกันดูแลหมู่บ้าน มีเสียงเตือนภัยสำหรับหมู่บ้านมีโครงการเฝ้าระวังและเตือนภัยพื้นที่เสี่ยงภัยน้ำท่วมฉับพลันและดินถล่ม สรุปการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง ต้องคล้องกับความเห็นของ เจนส์ แอล เครตัน (2544) กล่าวไว้ว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการซึ่งประชาชนมีความกังวลมีความต้องการและมีทัศนะที่จะมีส่วนร่วมกับทางภาครัฐในการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจร่วมกัน ซึ่งเป็นกระบวนการสื่อสารคือการมีการตัดสินใจทั้งภาครัฐและประชาชนร่วมกัน โดยมีเป้าหมายโดยรวม

การประเมินหักษิภาพของแหล่งท่องเที่ยวเบื้องต้นพอกจะสรุปได้ดังนี้ อย่างแรกคือเรื่องความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว สภาพการเข้าถึงน้ำหน้าบ้านอีกเข้าถึงได้โดยรถบันต์และรถจักรยานยนต์โดยรถส่วนตัว ถนนทางเข้าเป็นทั้ง คอนกรีต ถูกรัง และถนนดินการเข้าถึงภายในแหล่งท่องเที่ยวนั้นสามารถเข้าถึงได้ตลอดทั้งปี อุปสรรคสิ่งกีดขวางคือหลุ่มถนน หญ้าที่ขึ้นข้างทางและกิ่งไม้ สิ่งอำนวยความสะดวก ด้านสถานที่จอดรถมีพอเพียง ที่พักยังมีไม่เพียงพอ ห้องสุขาสามารถเข้าได้ตามบ้านของชาวบ้านแต่ก็ยังไม่ค่อยสะอาดเท่าที่ควร อาคารที่มีไว้สำหรับบริการการท่องเที่ยว มีเพียงคลา ร้านอาหารมีไม่เพียงพอเพราะมีเพียงร้านเดียว ร้านขายของที่ระลึกยังไม่มี

2. เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เคยได้ยินและรู้จักคำว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน ร้อยละ 84.2 อย่างให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม ร้อยละ 89.3 และอย่างให้มีแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วมต้องการให้ชุมชนเป็นที่รู้จักแก่คนทั่วไป ถ้าหากว่าชุมชนได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ตอบว่ายินดีที่จะให้ความร่วมมือ ร้อยละ 78.6 แต่ก็มีบางคนที่ยังไม่แน่ใจ เพราะกลัวเรื่องผลกระทบที่จะตามมา เช่นเรื่องของขยะ และนักท่องเที่ยวจะทำให้ป่าไม้เสื่อมโทรม

เมื่อถามความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ตอบว่า การท่องเที่ยวที่คนในชุมชนต้องช่วยกัน เมื่อมีแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนผู้ตอบแบบสอบถาม

คิดว่า ผลดีคือ ทำให้ชุมชนนิการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เพิ่มขึ้นและ ได้รับการช่วยเหลือจากรัฐบาล ความเป็นอยู่ของคนในชุมชนดีขึ้น แต่ผลเสีย ก็คือชาวบ้านบางคนยังกลัวผลกระทบเรื่องของขยายที่ปักจุนยังไม่มีการจัดการที่ดี และเรื่องของการนำอาวัตันธรรมที่ไม่สมควรจากภายนอกเข้ามาในหมู่บ้าน อาจทำให้แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม ในเรื่องของความพร้อมนั้น บางท่านเห็นว่า ต้องมีการพัฒนาปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวให้ง่ายต่อการเข้าถึงและสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้มากกว่าเดิม

เรื่องของสาธารณูปโภค การติดต่อสื่อสารที่ยากลำบากอยู่นี้ ออกจากไม่ค่อยมีสัญญาณโทรศัพท์ และเรื่องของถนนทางเข้าหมู่บ้านที่ยังเป็นอุปสรรคสำคัญ โดยเฉพาะในฤดูฝนต้องให้ทางองค์การบริหารส่วนตำบลเข้ามาให้ความช่วยเหลือ และที่สำคัญคือ ความพร้อมเรื่องการจัดการการท่องเที่ยว พัฒนาคนในชุมชนให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว โดยชุมชนมีส่วนร่วมให้มากขึ้น เพื่อให้ชาวบ้านทำตัวเป็นเจ้าบ้านที่ดี เมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนผลกระทบด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นมีดังนี้

ด้านเศรษฐกิจ เศรษฐกิจในชุมชนจะดีขึ้น เพราะมีเงินหมุนเวียนในชุมชนมากขึ้นแต่ผู้ตอบแบบสอบถามบางคนยังไม่แน่ใจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ส่วนใหญ่เห็นว่า ถ้าหากชุมชนเข้มแข็งช่วยกันอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมเอาไว้ก็จะไม่ส่งผลกระทบใด ๆ

ด้านลักษณะคลื่น ชุมชนบ้านเอียก ไม่มีคลื่น ผู้คนวันและเดือนรบกวน แหล่งท่องเที่ยวไม่มีความเสื่อมโทรมโดยธรรมชาติ ไม่ถูกบดบังทัศนียภาพโดยสิ่งก่อสร้าง และไม่มีการเปลี่ยนแปลงเป็นแหล่งอุตสาหกรรม แต่การเข้ามาของคนจำนวนมากย่อมส่งผลกระทบต่อชุมชนแน่นอน เช่น เรื่องของขยายที่จะมีการเพิ่มจำนวนมากขึ้น ต้องมีวิธีการกำจัดยะที่ถูกสุขลักษณะ เรื่องของมลพิษจากนักท่องเที่ยวที่สูบบุหรี่ เรื่องของน้ำที่จะใช้สำหรับอุปโภคและบริโภคจะมีเพียงพอไว้บริการนักท่องเที่ยวหรือไม่ และจะทำให้เกิดน้ำเสียในชุมชนหรือไม่ และเมื่อถามว่าหากนักท่องเที่ยวให้ช่วยถ่ายทอดความรู้เรื่อง การทำอาหารไทย สอนพุทธศาสนา สอนการปลูกข้าว และการปลูกผักพื้นบ้าน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ยินดีที่จะเผยแพร่ความรู้แก่นักท่องเที่ยวและจะทำให้ดีที่สุดถ้าหากว่านักท่องเที่ยวไม่เคารพกฎ ประเพณี วัฒนธรรม ของชุมชน ชาวบ้านก็จะคงตักเตือนและขอโทษแก่นักท่องเที่ยวด้วยคำพูดที่สุภาพ

ส่วนข้อเสนอแนะ ได้เสนอแนะว่า ก่อนอื่นควรพัฒนาปรับปรุงเรื่องของถนนทางเข้าหมู่บ้านและการจัดการขยายที่ดีก่อน ป้ายบอกทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์ การปรับปรุงเรื่องของห้องน้ำ หน่วยงานต่าง ๆ គร.maให้ความรู้เรื่องการท่องเที่ยว และการจัดการการท่องเที่ยวกับชาวบ้านก่อนที่จะพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

จากการวิเคราะห์ชุดแข็งและโอกาสในการศึกษาความเป็นไปได้ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยชุมชนมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านเอียก หมู่ 5 ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง

จังหวัดเชียงใหม่ พนบฯ ชุมชนบ้านเอียกมีจุดแข็งค้านความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ เนื่องจากคนในชุมชนช่วยกันดูแลรักษาเป็นอย่างดี ชาวบ้านในชุมชนมีอัชญาศัยที่ดี มีบรรยากาศของ ความอนุรุณแบบพื้นเมือง ซึ่งหายากในชุมชนเมือง และด้วยความมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมประเพณี แบบล้านนา คนในชุมชนพร้อมที่จะเผยแพร่ภูมิปัญญาที่น่าภาคภูมิใจให้กับนักท่องเที่ยวและบุคคล ทั่วไปที่สนใจ

ด้านโอกาสของชุมชนนี้ จากนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเรื่อง แผนการตลาดของการ ท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ประจำปี พุทธศักราช 2548 สนับสนุนให้มีการจัดการท่องเที่ยวให้ เกิดขึ้นภายในชุมชน เป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและบริหารจัดการ การท่องเที่ยวในพื้นที่ของตนเอง อีกทั้งเป็นการกระจายรายได้อย่างยุติธรรมจากการท่องเที่ยวให้กับ ชุมชน และผลประโยชน์จากการท่องเที่ยвлับคืนสู่ชุมชนโดยตรง

ส่วนจุดอ่อนและอุปสรรคของชุมชนบ้านเอียก บางเรื่องสามารถดำเนินมาแก้ไขได้ ด้วยความ ร่วมมือของคนในชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องช่วยกัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการขาดความรู้ ความเข้าใจในทักษะ ตลอดจนประสบการณ์ในการบริหารจัดการ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง ในการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม ซึ่งต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญเข้าไปให้ ความรู้ในเรื่องดังกล่าว เรื่องของความไม่พร้อมด้านของสาธารณูปโภค ที่ต้องให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เร่งเข้ามาแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น การที่ชุมชนยังไม่เป็นที่รู้จักมากนักก็จะต้องมีการประชาสัมพันธ์ ทางสื่อต่างๆ และให้เข้าถึงประชาชนทุกกลุ่มมากขึ้น ด้านที่พัฒนามีการรักษาความสะอาดภายใน ตัวบ้านและภายนอก มีการแบ่งสัดส่วนชัดเจน และมีระบบเรื่องของการจัดการขยะที่ดี

อภิปรายผล

การที่จะทำให้ชุมชนบ้านเอียกมีความเป็นไปได้ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนมี ส่วนร่วมนี้ ปัจจัยหลายประการ โดยได้นำหลักการและแนวคิดต่างๆ ที่ได้ศึกษาด้านความสนใจสนับสนุน ให้การศึกษาริ้งนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ดังจะได้อภิปรายรายละเอียดดังนี้

1. บริบทและศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบมีส่วนร่วม

บริบทและศักยภาพของชุมชนบ้านเอียกเป็นชุมชนที่มีสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่ อุดมสมบูรณ์ โดยพิจารณาจากทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีธรรมชาติ ที่สวยงามมีป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ แต่อย่างไรก็ตามจากการศึกษาพบว่าเนื่องจาก อาชีพหลักของ ชาวบ้านคือการทำนา แต่มีความต้องการให้เกิดการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนเนื่องจากต้องการ ส่งเสริมเพื่อทำอาชีพเสริม โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ไม่มีประสบการณ์หรือเข้ารับการอบรมเรื่อง

การบริหารงานกลุ่มหรือการจัดการบริหารงานบัญชีมา ก่อน แต่มีผู้นำชุมชนที่เคยรับการอบรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในกลุ่มได้ แต่อย่างไรก็ตามยังขาดความรู้เรื่องการวางแผนการท่องเที่ยวของชุมชน แหล่งท่องเที่ยวชุมชนยังไม่ได้รับการส่งเสริมหรือประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวอย่างแพร่หลาย ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนบ้านอีกมีลักษณะเด่นและมีคุณค่าที่สำคัญต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพัตรา กลับดี (2545 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ : ศึกษาเฉพาะกรณีการล่องเรือที่ตลาดริมน้ำตอนหัวยำ อำเภอสามพาราน จังหวัดนครปฐม พบว่าแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำที่อยู่ในสันทางบางแห่งยังไม่ได้รับการพัฒนาหรือประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงส่งผลให้แหล่งท่องเที่ยวของบ้านอีก ยังไม่สามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้เนื่องจากขาดปัจจัยพื้นฐานอีกหลายอย่าง และชาวบ้านก็ยังถูกเรื่องของผลกระทบที่จะตามมา ถ้าหากชุมชนได้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวขึ้นมา เช่นเรื่อง ของความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น ผลกระทบกับความเป็นอยู่ของชาวบ้าน ซึ่งสอดคล้องกับ รุ่งนภา จันทวีสมบูรณ์ (2546) ที่กล่าวถึงการเดินทางของนักท่องเที่ยวมาสู่แหล่งท่องเที่ยว ยอมส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในกิจกรรมการดำเนินเริชิตของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ทั้งในทางด้านสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น เป็นปัจจัยสำคัญ

การที่ชุมชนจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้นั้นจะต้องประกอบด้วยความพร้อมของปัจจัยหลาย ๆ อย่าง เช่น ความพร้อมของคนในชุมชน ความพร้อมของพื้นที่ ในเชิงการพัฒนาพื้นที่บ้านอีก จะต้องมีความพร้อมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวซึ่งสอดคล้องกับ วุฒิชัย กปิตาภรณ์ (2552) กล่าวว่า การที่จะจัดการการท่องเที่ยวนักท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วมให้เป็นที่พึงพอใจของนักท่องเที่ยวนี้ จะต้องเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีผลลัพธ์และมีความพร้อมของบุคลากรที่ให้ความรู้ มีสถานที่ที่เหมาะสมและมีผลผลิตที่มีคุณภาพและปริมาณเพียงพอ รวมทั้งเป็นสถานที่ที่สามารถเดินทางเข้าถึงและเยี่ยมชม ให้อย่างสะดวก และปลอดภัย ผลกระทบจากการทำการท่องเที่ยวโดยชุมชน

สิ่งที่สำคัญของการมีส่วนร่วมคือ พื้นฐานการมีส่วนร่วมซึ่งประกอบด้วย

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การประชุมระดมความคิดเพื่อเสนอปัญหาของชุมชนเพื่อขอรับงบประมาณสนับสนุนการประชุมประจำเดือนและการร่วมเขียนโครงการร่วมปรึกษาหารือในกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ของชุมชน ถือว่ามีส่วนร่วมมากที่สุดถึงแม้ว่างครั้งผู้ตอบแบบสอบถามอาจจะไม่ได้เข้าร่วมประชุมด้วยตนเองก็จะส่งสมาชิกในครัวเรือนไปเข้าร่วมประชุมและกลับมาเล่าสู่บุคคลในครัวเรือนได้รับทราบ

2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม ชาวบ้านในชุมชนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี มีแรงจูงใจและมีกำลังใจเพิ่มขึ้น เพราะเห็นเป็นผลดีว่าหากเกิดการการท่องเที่ยวขึ้นมาในชุมชน

ชาวบ้านในชุมชนจึงให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ จะเห็นได้จากการลงมือปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว ถึงแม่บ้านครึ่งผู้ต้องแบบสัมภาษณ์จะไม่ได้ไปร่วมกิจกรรมด้วยตนเอง แต่ก็จะมีการจัดการเลือกตัวแทนชาวบ้านของชุมชนดำเนินการ

3. การส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ จะมีการบริหารจัดการในรูปของกลุ่มนิหัวนำกลุ่มที่จะทำหน้าที่รับงานและแจกจ่ายงานให้กับสมาชิกตามลำดับในแต่ละเดือน โดยจะได้รับค่าบริการขั้นต้นตามที่โปรแกรมการท่องเที่ยวที่ได้จัดเตรียมไว้ แต่ในปัจจุบันในด้านผลตอบแทนจากการท่องเที่ยวของชุมชนยังไม่เป็นรูปธรรมมากนัก เนื่องจากยังคงต้องรอให้นักท่องเที่ยวมีปริมาณเพิ่มขึ้น และมีการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ชุมชนบ้านอียิ ได้มีการประชุมทุกเดือน ชาวบ้านที่ได้เข้าร่วมประชุมได้ร่วมแสดงถึงความต้องการ และมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนด้านการท่องเที่ยว ด้วย ในด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม ชาวบ้านในชุมชนมีความต้องการปรับปรุงชุมชนให้มีการเข้าถึงได้สะดวกมากขึ้น ด้านร่วมใช้ร่วมรับประโยชน์ชาวบ้านในชุมชนเห็นว่าควรมีการบริหารจัดการในรูปของกลุ่ม เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการให้มีการวางแผนการการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบและมีความเป็นธรรมาภิบาล

จากการเก็บข้อมูลความรู้ความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบร่วมผู้นำและชาวบ้าน ยังขาดความรู้ความเข้าใจ เรื่อง การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม และต้องมีความเสียสละเพื่อชุมชนมากกว่า นี่ซึ่ง สอดคล้องกับ นรินทร์รัช พัฒพงศา (2548 : 21) กล่าวว่า ชุมชนท้องถิ่นในชนบทส่วนใหญ่มักอยู่ในภาวะด้อยโอกาสในหลายเรื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องความรู้และทักษะในการพัฒนาและการจัดการ ยิ่งเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งเป็นงานบริการที่ต้องมีมาตรฐานขึ้นต่อไป เพราะมีการแข่งขันทางการตลาดแล้ว เป็นสิ่งที่ชุมชนท้องถิ่นไม่คุ้นเคย จึงเป็นสาเหตุทำให้เกิดความท้อแท้และไม่สามารถดำเนินการต่อไป ตามความตั้งใจ ให้ชาวบ้านมีความรู้ความเชี่ยวชาญในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นเพียงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แต่แท้จริงแล้ว การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปตามแหล่งธรรมชาติ ที่ยังคงความสวยงามของธรรมชาติและนักท่องเที่ยว ต้องมีส่วนร่วมในการรักษาความสวยงามของธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ ด้วย โดยมีการสร้างบรรยายกาศของการศึกษาเรียนรู้ ธรรมชาติแวดล้อม พร้อมให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม และได้รับประโยชน์เพื่อเพิ่มพูนคุณภาพชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับ กิตติวัฒน์ รัตนดิลก ณ ภูเก็ต (2541) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงเป็นการท่องเที่ยวที่ทุกฝ่ายมีส่วนเกี่ยวข้องรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมธรรมชาติ ทำให้คนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ และรักษาระบบนิเวศท้องถิ่น พัฒนาเศรษฐกิจ รวมถึงความสามารถและสร้างกำลังใจให้กับชุมชนชนบทได้พึ่งตนเองอีกด้วย และสอดคล้องกับ มิตรภาพ สามารถ (2543 : 23) มีความเห็นว่า การมีส่วนร่วมของ

ชุมชนท้องถิ่นต้องตระหนักรู้ถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีกิจกรรมในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์โดยไม่เบี่ยงเบนทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ ปรัชญา เวสารัตน์และคณะ (อ้างใน ชัยณรงค์ พราภรณ์วิชญ์, 2544) กล่าวว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาท้องถิ่นและชนบท ไม่มีบุคคลและประเทศใดที่พัฒนามาโดยปราศจากการร่วมมือของประชาชน นอกจักความร่วมมือของประชาชนในท้องถิ่นแล้ว หน่วยงานภาครัฐมีบทบาทที่สำคัญในการส่งเสริมทางด้านความร่วมมือทางด้านการท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ เจนส์ แมลด เกรตตัน (2544) กล่าวไว้ว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการซึ่งประชาชนมีความกังวลมีความต้องการและมีทัศนะที่จะมีส่วนร่วมกับทางภาครัฐในการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจร่วมกันสอดคล้องกับแนวคิดของพโลอยค์ โอลรานนท์ (2544) กล่าวว่า การดำเนินการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวมักจะถูกเตรียมการโดยหน่วยงานกลางของรัฐ เป็นการกำหนดนโยบายและดำเนินการวางแผนจากล่างกลางลงไปสู่ท้องถิ่น (Top-Down) ซึ่งตามหลักแล้วในการที่ชุมชนจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวประชาชนในพื้นที่จะมีส่วนร่วมในการดำเนินการต่าง ๆ เพราะถ้าขาดความร่วมมือจากคนในชุมชนทำให้การท่องเที่ยวในพื้นที่นั้นไม่ประสบความสำเร็จ

จากข้อมูลดังกล่าวสรุปได้ว่า ชุมชนบ้านอีกนั้นมีศักยภาพเรื่องของความสมบูรณ์ของธรรมชาติ อาจเนื่องมาจากยังไม่ได้ถูกมนต์เสน่ห์ท่องเที่ยวทำให้ยังไม่มีนักท่องเที่ยว อีกประการหนึ่งคือแหล่งท่องเที่ยวขึ้นไม่มีความพร้อม ทั้งในเรื่องการเข้าถึง การรองรับนักท่องเที่ยว การจัดการเรื่องคนและแหล่งท่องเที่ยว แต่ขณะเดียวกันชาวบ้านก็ยังอยากให้ชุมชนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว เพราะถ้าเกิดการท่องเที่ยวจะเกิดการพัฒนาไปพร้อม ๆ กัน โดยเฉพาะการพัฒนาจิตสำนึกของนักท่องเที่ยวให้มีความตระหนักรู้ในการรักษาสิ่งแวดล้อมและอยากริบทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญแก่การให้การศึกษาหรือการเรียนรู้

2. เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม

จากการศึกษาข้อมูล ความเป็นไปได้ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านอีก การศึกษารึนนี้มีการนำหลักการและแนวคิดต่าง ๆ ที่ได้ศึกษาค้นคว้ามาตั้งแต่ต้นเพื่อนำมาอีกนั้นในการสนับสนุนให้การศึกษาให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น โดยสามารถอภิปรายผลการศึกษาได้ดังนี้ ชุมชนบ้านอีกมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีอาณาเขตบริสุทธิ์ ด้านไม้ที่ร่มรื่น ดินและน้ำที่อุดมสมบูรณ์ มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจในหมู่บ้าน น้ำตกตากผาแม้ มีต้นกำเนิดจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ถือเป็นน้ำตกที่มีความสวยงามอีกแห่งหนึ่ง ท่ามกลางความร่มรื่นของป่าไม้ที่ปกคลุมไปทั่วบริเวณ อาณาเขตชื่น เย็นสบายเหมาะสมแก่การท่องเที่ยว สอดคล้องกับแนวคิดของนุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542 : 22) ที่กล่าวว่า การที่จะมีนักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมชมทรัพยากรท่องเที่ยว

ได ๆ ต้องขึ้นอยู่กับสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว การมีสิ่งอำนวยความสะดวก แต่จากสภาพความเป็นจริงแล้วการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนบ้านอีกบังไม่สะดวกถือเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว ในทำนองเดียวกัน (Collier and Haraway อ้างถึงในชูสิตธี ชูชาติ และคณะ, 2544 : 41) มีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่าแหล่งท่องเที่ยวต้องประกอบด้วย สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว การมีสิ่งอำนวยความสะดวกและการมีเส้นทางคมนาคมเข้าถึงได้สะดวก และแนวคิดของ เดือนเด่นนิคมบริรักษ์ (2542) กล่าวว่า บรรษัทภินิหาร ที่ดี (Corporate governance) ภาคเอกชนหรือธรรมรัฐในรัฐวิสาหกิจ เน้นชัดเจนถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ว่าหมายถึง การควบคุม บริหารและจัดการที่มีความรับผิดชอบ โปร่งใส และเป็นธรรม โดยผู้ที่มีอำนาจบริหาร และมีอำนาจในการตัดสินใจในบรรษัทภินิหาร ที่ดี จะต้องมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ และผลของการกระทำการของตนต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย สอดคล้องกับความเห็นของ ประชญากร ไชยศัก (2546) ชุมชนจะต้องเรียนรู้ร่วมกันให้ได้ เนื่องจากการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่มีความเป็นระบบ และพร้อมที่จะก่อให้เกิดความขัดแย้งจากผลประโยชน์ได้ตลอด ถ้าหากชุมชนเอาผลประโยชน์ ผลกำไรที่จะได้มาเป็นที่ตั้ง ชุมชนควรตระหนักร่วมกับการท่องเที่ยวที่ ๑ เกิดขึ้นในชุมชนนั้น เป็นผลทางอ้อมที่เกิดขึ้นจากผลของการอนุรักษ์แล้ว ลูกน้ำมาเปลี่ยนกิจกรรมเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชน

จากข้อมูลดังกล่าวจากแนวคิดดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การที่จะพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้นั้น สิ่งสำคัญ คือ ต้องมีการเดินทางเข้าถึงได้อย่างสะดวก ดังนั้นชุมชนบ้านอีก จึงควรที่จะปรับปรุงแก้ไขในส่วนของการเข้าถึงให้สะดวกสบายยิ่งขึ้น ในด้านความรู้ความเข้าใจ ชุมชนบังไม่มีความเข้าใจในความต้องการของชาวบ้านและคนในชุมชนจึงทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวไม่ประสบความสำเร็จ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. จากการเปิดเวทีชาวบ้านทำให้ทราบถึงปัญหาและความต้องการของชาวบ้านว่าชุมชนบ้านอีก ประสบปัญหา เรื่องของ ถนนเข้าสู่ชุมชน สัญญาณไฟรถพัง การจัดการเรื่องของบะงบประมาณที่ได้รับจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลสันปายาง เข้ามาไม่เพียงพอและไม่ต่อเนื่อง และไม่เป็นไปตามแผนแม่บทของชุมชน ดังนั้นชาวบ้าน จึงอยากให้มีหน่วยงานภาคเอกชนเข้ามายให้ความช่วยเหลือ และเข้ามาลงทุนด้านการท่องเที่ยวในชุมชน จะทำให้ชุมชนพัฒนาและกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้เร็วขึ้น

2. ด้านประโภชน์เชิงธุรกิจควรให้มีภาคเอกชนเข้ามาลงทุนเนื่องจากเป็นนักลงทุนที่มีศักยภาพดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ แต่ต้องให้นักลงทุนอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ชุมชนร่วมกันกำหนดขึ้นโดยไม่ทำให้ชุมชนเสียประโยชน์

3. ด้านความพร้อมของบุคลากร หน่วยงานของรัฐ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลสันป่าทาง ควรสนับสนุนเรื่องงบประมาณอย่างต่อเนื่อง และพากษาบ้านไปดูงานจากแหล่งท่องเที่ยวที่ประสบความสำเร็จด้านแหล่งท่องเที่ยว การจัดการแหล่งท่องเที่ยว และการทำโฆษณา ที่มีพื้นที่ใกล้เคียงกับชุมชนบ้านอีกด้วย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ควรเข้ามายield ให้ความรู้แก่ผู้นำชุมชน และเข้ารับการอบรมเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยว และความรู้เรื่องของการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ ที่จะสามารถนำไปปรับใช้กับชุมชนได้

4. ชาวบ้านชุมชนบ้านอีกด้วย เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ในทุกขั้นตอนตั้งแต่ การปรึกษาหารือถึงปัญหาต่าง ๆ ในชุมชน การประชุมพิจารณา กำหนดแนวทางแก้ไขปัญหา การดำเนินงานตามโครงการหรือกิจกรรมและการติดตามผล การดำเนินงานตลอดจนการคุ้มครองรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน เพราะหากประชาชนได้มีส่วนร่วมแล้วจะเกิดความรู้สึกรัก และห่วงเห็นชุมชนของตนเอง ซึ่งจะส่งผลข้อกลับให้ต้องการที่จะเข้ามาร่วมคุ้มครองชุมชนของตนเองต่อไป ถ้าหากว่าชุมชนได้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาเรื่อง ความเป็นไปได้ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วมของบ้านอีกด้วย 5 ตำบลสันป่าทาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้การศึกษาในครั้งต่อไปสมบูรณ์แบบ ควรศึกษาเรื่องของ

1. การศึกษาเรื่องมาตรฐานการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
2. การศึกษาเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศรูปแบบโฆษณาเดียวกัน
3. ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม

4. ควรมีการศึกษาในด้านอื่น ๆ ให้ครอบคลุมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนบ้านอีกด้วย ควรศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนเพื่อนำไปปรับปรุงหรือปรับใช้กับชุมชนอื่น

จากการศึกษาเรื่องความเป็นไปได้ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านอีกด้วย 5 ตำบลสันป่าทาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ได้ข้อสรุปในครั้งนี้ว่า เป็นแบบอย่างหนึ่งของการดำเนินการพัฒนาชุมชนที่ชาวบ้านในชุมชนสามารถแสดงการมีส่วนร่วมอย่างเป็นอิสระทั้งในด้านความคิด การกระทำ การรับประโภชน์ และการคุ้มครองฯ ประเด็นสำคัญ จะต้องได้รับคำแนะนำจากผู้ที่มีความรู้และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนอย่างบูรณาการที่

และเต็มใจ และปล่อยให้เป็นบทบาทของชุมชนในการตัดสินใจ ต่อการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง จะนำมาซึ่งการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยแท้จริงเปรียบเสมือนการที่ชุมชนมีทั้งทุนและปัญญาในเวลาที่เหมาะสม ย้อมก่อเกิดการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพต่อไป

บรรณานุกรม

กนล รัตนวิรากุล. การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน.

http://www.thma.org/th/index.php?option=com_content&task=view&id=20&Itemid=3
6 (12 พ.ย.53)

กรมป่าไม้. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์.<http://www.forest.go.th/WEFCOM/Part2TAT.html.2548>.

(7 ม.ค.51)

การท่องเที่ยวโดยชุมชน สถานบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน <http://www.cbt-i.org/travel.php>

(1 มี.ค. 53)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

http://guru.sanook.com/enc_preview.php?id=1947&source_location=2(17 ม.ค.52)

กัลยา วนิชย์บัญชา. การวิเคราะห์สังคม : สถิติเพื่อการตัดสินใจ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

กิตติวัฒน์ รัตนดิลก ณ ภูเก็ต. “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ”. การท่องเที่ยว. 17, 4 (ตุลาคม-ธันวาคม 2541) : 40-52, 2541.

จรรักษ์ อินทนนท์. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยว : กรณีศึกษา บ้านโป่ง ร้อน ตำบลใหม่พัฒนา อำเภอเก่าแก่ จังหวัดลำปาง. ลำปาง : การค้นคว้าอิสระ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, 2545.

ชัยณรงค์ พรภาณุวิชญ์. การมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองแพร์ต่อการพัฒนาสภาวะแวดล้อม ชุมชน. แพร์ : โรงพยาบาลแพร์, 2544.

ชินรัตน์ สมลีบ. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท. นนทบุรี : มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมธิราช, 2539.

ชูพีญ วินุลลสันติ. 2547. การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน (จุดด้อย) โอกาสและอุปสรรค (ความเสี่ยง) ขององค์กร. <http://www.pharmacy.cmu.ac.th/pharmcare/pharad/swot982.htm>
ชูสิทธิ์ ชูชาติ และคณะ. รายงานการวิจัยรูปแบบการท่องเที่ยวในเขตคลุ่มเมืองน้ำว้า. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2544.

- เดชา โถดีสูงเนิน. การบริหารจัดการท่องเที่ยวเกษตร กรณีศึกษา บ้านม่วงคำ ตำบลโป่งแยงอำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่ : การค้นคว้าแบบอิสระ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2543.
- เดือนเด่น นิคมบริรักษ์. เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการประจำปี ๒๕๔๒ เรื่องเศรษฐกิจ พอดเพียง บรรษัทภิบาลกับเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ, 2542.
- ต่าย เชียงนี. ตารางสถิติ. เชียงใหม่ : ภาควิชาประมงผลและวิจัยการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2547.
- นรินทร์ชัย พัฒนพงศ์. การมีส่วนร่วมหลักการพื้นฐานเทคนิคและกรณีตัวอย่าง. เชียงใหม่ : คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2548.
- บุญชุม ศรีสะอาด. วิธีการสถิติสำหรับการวิจัย. กรุงเทพฯ : สุวิรยาสาส์น, 2547.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. เชียงใหม่ : คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2542.
- ปิยารรณ คงประเสริฐ. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบบูรณาการเพื่อการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่เกาะพะังนัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี. สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการ การท่องเที่ยวเพื่อนรู้กษัติสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2551.
- ปรัชญา เวสารัตน์. การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อการพัฒนาชนบท. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ : สถาบันศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528.
- ปรัชญากรณ์ ไชยคช. http://conservation.forest.ku.ac.th/ecotourdb/Cgi-bin/ARTICLE/community_ecotourism.asp (8 เม.ย.52)
- แผนชุมชนบ้านอี้ยก ตำบลลันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ปี พ.ศ.2552-2553
- พจนาน สวนศรี. เอกสารการสอนชุดวิชา หน่วยที่ 8-15 การจัดการนันทนาการและการท่องเที่ยวทาง ธรรมชาติ. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2546.
- พนิตตา สิงห์คร. ศักยภาพของชุมชนบ้านห้วยอี้ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์. เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2544.
- พloyศรี โปรดานนท์. การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว. เชียงใหม่ : คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2544.
- พชรี พงษ์ศรี. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการ: ศึกษาเฉพาะกรณีข้าราชการการจัด งาน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2541.
- กัทรธิรา ผลงาน. การวิจัยและพัฒนามาตรฐานการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษาอ่างเก็บน้ำห้วยน้ำ หมาน อำเภอเมือง จังหวัดเลย, 2549.

มิศรา สามารถ. การมีส่วนร่วมของชุมชนห้องถินในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.

รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ : สถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย,
2543.

มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม และสภาพอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย, สำนักงาน. เกาะติด

ISO 9000 : 2000. กรุงเทพฯ : สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมและ
สภาพอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย, 2543. (เอกสารถัมนา)

รุ่งภา จันทวีสมบูรณ์. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว : กรณีศึกษา เมืองประวัติศาสตร์เชียงแสน
จังหวัดเชียงราย. เชียงราย : การค้นคว้าแบบอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต
สาขาวิชาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, 2546.

ลีศักดิ์ ฤทธิเนติกุล. การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนบ้านห้วยน้ำริน อำเภอแม่วงศ์
จังหวัดเชียงใหม่. รายงานการวิจัย. เชียงใหม่ : ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา
จังหวัดเชียงใหม่, 2547.

วิรัช วิรชันภารรณ. ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญของการพัฒนาชุมชน : ข้าราชการและผู้นำ
รัฐบาล. กรุงเทพฯ : โอลเดินสโตร์, 2530.

วีระพล ทองมา และประเภท อำนาจ. ผลที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวต่อประชาชน
ในพื้นที่ตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยแม่โจ้,
2547.

เวช หกพันนา และคณะ. การวิจัยพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างบูรณาการโดยทุกฝ่ายมีส่วนร่วม.
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2550.

วันชัย วัฒนศิริ. การมีส่วนร่วมของประชาชนของสังคมไทย. ในธรรมมาภินยาการมีส่วนร่วมของ
ประชาชนและกระบวนการทางด้านสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ, 2546.

วิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติไทย, สถาบัน. รายงานขั้นสุดท้ายการดำเนินการเพื่อ
กำหนดนโยบาย, กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2542.

วุฒิชัย กปิกานุญจน์ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

http://www.khaosod.co.th/view_news.php?newsid=TUROamIyd3dNVEF4TVRBMU1nPT0

ศักดิ์ศิริ นันตสุข สมนึก ขวัญเมือง และอาวุช ปะเม็ธ. (2550). โครงการพัฒนาศักยภาพของคน
ในท้องถิ่นในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้.,

จาก www.ttresearcg.org (20 มิ.ย.2552)

- สุพัตรา กลับดี. เรื่องการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ : ศึกษาเฉพาะกรณีการล่องเรือที่ตลาด
ริมน้ำดอนหวาย อำเภอสามพราน จังหวัดนนทบุรี. กรุงเทพฯ : ภาคนิพนธ์
คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2545.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพมหานคร :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- สมศักดิ์ เตชะเอรawan ท. การจัดการธุรกิจบ้านพักแบบชุมชนมีส่วนร่วม : กรณีศึกษาบ้านแม่กำปอง
กิจอำนวยเมือง จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่,
2544.
- สุรชัย เหมือนมาส. http://conservation.forest.ku.ac.th/ecotourdb/cgi-bin/Question_Week. 2546
(9 ข.ค.51)
- สุวนิล วงศ์พิทักษ์. การศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งธุรกิจที่พักแบบโฮมสเตย์ โดยชุมชน
มีส่วนร่วม : กรณีศึกษาชุมชนบ้านปางมะโอ ตำบลแม่นะ อำเภอเชียงดาว จังหวัด
เชียงใหม่. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2548.
- สุษณัฐ แสงอรัญ. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช.
http://www.dnp.go.th/NPO/html/Tour/Eco_Tour.html (7 ก.พ.52)
- เสรี เวชชบุญกร. โครงการศึกษาเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวนิเวศอุทยานแห่งชาติตระหง่าน.
กรุงเทพฯ : ภาควิชาภูมิศาสปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.
- อภิรดี ไชยเทพ. การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตป่าอนุรักษ์ : กรณีศึกษาชุมชนบ้านป่าเหมือง
อำเภอปาน จังหวัดลำปาง. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2549.
- อรรถพ บุญจันทร์. แนวทางการพัฒนาบ้านพักแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน : กรณีศึกษา อำเภอแม่แจ่ม¹
จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2544.

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล

นางสาวจิราวรรณ์ ชัยวงศ์

วัน เดือน ปี เกิด

17 พฤษภาคม 2526

ที่อยู่ปัจจุบัน

88 หมู่ 7 ต.คันธง อ.เมือง จ.ลำพูน 51000

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2544 สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาจาก
โรงเรียนจักรคำคณาทร

พ.ศ. 2550 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์
สาขาวิชาอุตสาหกรรมศิลป์
มหาวิทยาราชภัฏเชียงใหม่

สถานศึกษาปัจจุบัน

หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารธุรกิจ
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ อ.เมือง
จ.เชียงใหม่ รหัสไปรษณีย์ 50200

ภาคผนวก ก

แบบสัมภาษณ์บริบทชุมชน

เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับบริบทชุมชนบ้านເອຍກ หมู่ 5 ต.สันป่าယาง อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่
 ชื่อผู้ให้ข้อมูล.....
 เก็บข้อมูลวันที่.....เดือน..... พ.ศ.

1. ประวัติความเป็นมาของชุมชน

- 1.1 ที่มาของชื่อบ้าน / ชุมชน
- 1.2 ที่ตั้งทางพื้นที่ และความสูงของพื้นที่เหนือระดับน้ำทะเล
- 1.3 การเข้าถึงชุมชน

2. ลักษณะภูมิประเทศของชุมชน

3. ลักษณะภูมิอากาศในชุมชน

4. ทรัพยากรป่าไม้ในท้องถิ่น

- 4.1 ป่าชุมชน (ลักษณะ พื้นที่ ประวัติ ความเป็นมา)
- 4.2 ชนิดและปริมาณของพืชสมุนไพร

5. สิ่งสวยงานตามธรรมชาติในท้องถิ่น

6. ลักษณะทางวัฒนธรรมที่เด่นของชุมชน

- 6.1 ความเชื่อต่าง ๆ
- 6.2 วัฒนธรรมชนบัตรมเนียมประเพณี
- 6.3 ภูมิปัญญาท้องถิ่น

7. ด้านการเมือง

8. การประกอบอาชีพ

9. ด้านการศึกษา

10. ด้านเศรษฐกิจทั้งชุมชน

- 10.1 รายได้ของประชาชนในชุมชนต่อปีในแต่ละครอบครัว โดยสรุปรวมทั้งหมดประมาณ
- 10.2 กิจกรรมการประกอบอาชีพ
- 10.3 ศินค้าในชุมชนเพื่อจำหน่าย

11. ค้านวัตกรรม

11.1 มีวัด/มัสดิก/โนสต์ จำนวน.....แห่ง ชื่อ.....

11.2 มีพระ/นาทหลวง.....รูป เนตร.....รูป
แม่ชี.....รูป เด็กวัด.....รูป

11.3 ภาษาพื้นเมือง คือ ภาษา

() ภาษาไทย

() ภาษาพื้นบ้านอื่นๆ (โปรดระบุ) คือ ภาษา..... และ

11.4 มีโบราณเวടฤ—โบราณสถานในหมู่บ้าน/ชุมชน หรือโกลด์เคียงหมู่บ้าน/ชุมชน ไม่เกิน 3 กิโลเมตร ดังนี้ คือ

12. มีแหล่งท่องเที่ยวในหมู่บ้าน / ชุมชน หรือโกลด์หมู่บ้าน/ชุมชน ไม่เกิน 3 กิโลเมตร ดังนี้

13. ภูมิปัญญาชาวบ้าน (ผู้รู้ / ชำนาญ / ผู้นำ / บุคลคลตัวอย่าง)

14. ในรอบหนึ่งปีในหมู่บ้าน/ชุมชนมีการทำบุญหรืองานประเพณี

เดือน มกราคม ทำบุญประเพณี.....

เดือน กุมภาพันธ์ ทำบุญประเพณี.....

เดือน มีนาคม ทำบุญประเพณี.....

เดือน เมษายน ทำบุญประเพณี.....

เดือน พฤษภาคม ทำบุญประเพณี.....

เดือน มิถุนายน ทำบุญประเพณี.....

เดือน กรกฎาคม ทำบุญประเพณี.....

เดือน สิงหาคม ทำบุญประเพณี.....

เดือน กันยายน ทำบุญประเพณี.....

เดือน ตุลาคม ทำบุญประเพณี.....

เดือน พฤศจิกายน ทำบุญประเพณี.....

เดือน ธันวาคม ทำบุญประเพณี.....

ภาคผนวก ฯ

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง “ความเป็นไปได้ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม :

กรณีศึกษาหมู่บ้านอียิก หมู่ 5 ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่”

วัน/เดือน/ปี ที่เก็บข้อมูล

คำชี้แจง

ด้วยผู้วิจัยกำลังศึกษาเรื่อง ความเป็นไปได้ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน มีส่วนร่วม กรณีศึกษาหมู่บ้านอียิก หมู่ 5 ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อใช้ ประกอบการศึกษา ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ขอความร่วมมือจากท่านในการตอบแบบสอบถามฉบับนี้ เพื่อจะนำไปเป็นแนวทางในการศึกษาถึงความเป็นไปได้ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดย ชุมชนมีส่วนร่วม : กรณีศึกษาหมู่บ้านอียิก หมู่ 5 ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยขอขอบคุณที่ท่านได้กรุณาตอบแบบสอบถามฉบับนี้ด้วยความยินดียิ่ง

แบบสอบถามมีอยู่ทั้งหมด 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพและความพร้อมของชุมชนในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว เชิงนิเวศ

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางด้านกายภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิง นิเวศ

ตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม ของชุมชนบ้านอียิก หมู่ 5 ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องว่างที่ตรงกับความเป็นจริงที่สุด

1. ชื่อผู้ให้ข้อมูล.....บ้านเลขที่.....

2. เพศ

ชาย หญิง

3. อายุ

15-20 ปี 21-30 ปี 31-40 ปี
 41-50 ปี 51 ปีขึ้นไป

4. สถานภาพ

โสด สมรส
 หย่าร้าง อื่น ๆ (โปรดระบุ)

5. รายได้

น้อยกว่า 1,000 บาทต่อเดือน 1,001 – 2,000 บาทต่อเดือน
 2,001 – 3,000 บาทต่อเดือน 3,001 – 4,000 บาทต่อเดือน
 4,001 – 5,000 บาทต่อเดือน มากกว่า 5,000 บาทต่อเดือน

6. การศึกษา

ไม่ได้เรียนหนังสือ ระดับปรัชณ์ศึกษาปีที่ 1-3
 ระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-3
 ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 สูงกว่าระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6

7. อาชีพ

รับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ เกษตรกรรม
 รับจ้าง ธุรกิจส่วนตัว
 อื่น ๆ (โปรดระบุ)

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพและความพร้อมของชุมชนในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องว่าง ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ด้านความพร้อมในด้านสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวก

คำถาม	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ทราบ/ ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
1. ในหมู่บ้านมีร้านขายของชำหลายร้านที่จะให้บริการแก่นักท่องเที่ยว					
2. ในหมู่บ้านมีร้านอาหาร ไว้คอยให้บริการแก่นักท่องเที่ยวหรือคนต่างถิ่นอย่างเพียงพอ					
3. การเดินทางเข้ามาอย่างหมู่บ้านเป็นไปอย่างสะดวก					
4. จากปากทางเข้าหมู่บ้านมีบริการรถโดยสารเข้ามายังตัวหมู่บ้านได้อย่างสะดวก					
5. yanพานะหลาຍງານແບນ ເຊັ່ນ ຮອດຕູ້ຮມອເຕອຣ໌ໄຊ໌ຈົ່ງ ຮອດຂັບເຄີ່ອນສື່ລື້ອ ສາມາຮັດເຂົ້າຄື້ວ່າ ຫຼຸ່ມໆບ້ານ ໄດ້ອ່າຍ່າງສະດວກ					
6. ในหมู่บ้านของข้าพเจ้ามีไฟฟ้าใช้ตลอดทั้งปี					
7. ระบบนำประปาในหมู่บ้านมีใช้เพียงพอตลอดทั้งปี					
8. ในหมู่บ้านมีโทรศัพท์สาธารณะหรือโทรศัพท์ยอดหรือบัญໄວให้บริการและมีสภาพดีพร้อมใช้งาน					
9. ในการแก้ไขการเจ็บป่วยขึ้นในหมู่บ้านสามารถส่งผู้ป่วยเข้ารับการรักษาได้ในสถานพยาบาลใกล้เคียง เช่น สถานีอนามัย โรงพยาบาล					
10. ในหมู่บ้านมีบ้านพักหลายแห่งที่สามารถรองรับคนต่างถิ่นได้อย่างสะดวกสบาย					

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางด้านกายภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
คำชี้แจง โปรดตอบแบบสอบถามประเมินความคิดเห็นที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

1. ท่านเคยได้ยินหรือรู้จัก “การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม” หรือไม่

- เคย/รู้จัก
- ไม่เคย/ไม่รู้จัก

2. ท่านอยากรึมีแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วมในชุมชนของท่านหรือไม่ เพราเหตุใด

- อยากรึมี เพรา.....
- ไม่อยากรึมี เพรา.....

3. หากในชุมชนของท่านได้รับการพัฒนาให้แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วม

ท่านยินดีให้ความร่วมมือในการให้บริการท่องเที่ยวหรือไม่

- ให้ความร่วมมือ
- ไม่ให้ความร่วมมือ
- ไม่แน่ใจ

4. ท่านคิดว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม เป็นอย่างไร

5. หากมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วมในชุมชนของท่าน ท่านคิดว่าจะมีผลดีหรือผลเสียต่อชุมชนของท่านอย่างไร

ผลดี

ผลเสีย

6. ท่านคิดว่าชุมชนของท่านมีความพร้อมให้บริการนักท่องเที่ยวหรือไม่ เพราเหตุใด

7. เมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนของท่านท่านคิดว่าจะส่งผลกระทบอย่างไรกับชาวบ้าน

ด้านเศรษฐกิจ

ด้านสังคม/วัฒนธรรม

ด้านสิ่งแวดล้อม

8. หากนักท่องเที่ยวขอร้องให้ท่านช่วยถ่ายทอดความรู้ เช่น ทำอาหารไทย สอนพุทธศาสนา สอนการปลูกข้าว การปลูกผักพื้นบ้าน ฯลฯ ท่านยินดีหรือไม่

9. หากผู้มาเยือนไม่เกระพกภู ประเพณี วัฒนธรรมยังดึงงาน ท่านจะทำย่างไร

10. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วมของชุมชน
บ้านเอียก หมู่ 5 ตำบลล้านป่าบึง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องว่างที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

1. ท่านคิดว่าชุมชนบ้านเอียกมีร้านอาหารเพียงพอต่อการบริการนักท่องเที่ยวหรือไม่

เพียงพอ ไม่เพียงพอ

2. ท่านคิดว่าหากชุมชนบ้านเอียกถูกยกเป็นแหล่งท่องเที่ยว ชุมชนจะปรับปรุงบ้านพักของตนเองให้ได้มาตรฐานเพื่อรับนักท่องเที่ยวได้หรือไม่

ได้ ไม่ได้

3. ท่านคิดว่าถ้าชุมชนบ้านเอียกถูกยกเป็นแหล่งท่องเที่ยวนักท่องเที่ยวสามารถจองห้องพักผ่านทางช่องทางใดได้น้ำหนึ่ง (สามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ช่อง)

- ผู้นำหมู่บ้าน
- อินเตอร์เน็ต
- โทรศัพท์
- องค์กรบริหารส่วนตำบลล้านป่าบึง

4. ท่านคิดว่าชุมชนมีระบบการจัดการขยะอย่างถูกสุขลักษณะใช่หรือไม่

มี/ใช่ ไม่มี/ไม่ใช่

5. ท่านคิดว่าถ้าชุมชนถูกยกเป็นแหล่งท่องเที่ยวจะทำให้แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเกิดความเสื่อมโทรมโดยธรรมชาติหรือไม่

ใช่ ไม่ใช่

6. ท่านคิดว่า วิธีที่เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนบ้านเอียกสามารถเข้าถึงโดยวิธีใดบ้าง(สามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ช่อง)

- รถยนต์
- จักรยานยนต์
- เดินเท้า
- จักรยาน

7. ท่านคิดว่าการคมนาคมส่วนที่จะเข้าไปสู่ชุมชนบ้านเอียกคือยานพาหนะใดบ้าง (สามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ช่อง)

- รถส่วนตัว
- รถรับจ้าง
- รถประจำทาง

8. ท่านคิดว่าชนิดของถนนทางเข้าชุมชนบ้านເອີກເປັນอย่างໄວ (สามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ ถนนคอนกรีต	☐ ถนนดิน
☐ ไม่มีผิวนน	☐ ถนนลาดยาง
☐ ถนนลูกรังหรือกรวดหิน	

9. ท่านคิดว่าลักษณะผิวนนของชุมชนบ้านເອີກເປັນอย่างໄວ

☐ ไม่มีหลุม	☐ มีหลุมเล็กน้อย
☐ มีหลุมมาก	☐ มีหลุมปานกลาง

10. ท่านคิดว่าระยะทางจาก อ.แม่แตง ถึง ชุมชนบ้านເອີກເປັນระยะทางกี่กิโลเมตร

☐ 15 กิโลเมตร	☐ 16 กิโลเมตร	☐ 17 กิโลเมตร

11. ท่านคิดว่าประเพณีการลงแขกเกี่ยวกับที่มีในชุมชนบ้านເອີກจะทำให้นักท่องเที่ยวประทับใจมากที่สุด

☐ ใช่	☐ ไม่ใช่

12. ท่านคิดว่าสิ่งที่จะดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยกลับมาท่องเที่ยวอีกรอบคือ (เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ มีแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามตามธรรมชาติ
☐ มีแหล่งท่องเที่ยวที่ไม่เหมือนที่อื่น
☐ ความเป็นอยู่แบบพื้นเมืองและพื้นที่ภูมิศาสตร์ท้องชุมชนบ้าน
☐ ชุมชนบ้านบ้านธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม

13. ท่านคิดว่าแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติของชุมชนที่โดยเด่นและเป็นที่น่าสนใจกว่าแหล่งอื่นคือ

☐ หาด
☐ น้ำตกตากผา
☐ เส้นทางศึกษาธรรมชาติ

14. ท่านคิดว่าชุมชนบ้านเอียกมีอาคารบริการนักท่องเที่ยวได้มาตรฐาน (สามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- พิพิธภัณฑ์/ห้องแสดงนิทรรศการ
- จุดรับแจ้งเหตุ
- สถานพยาบาล
- ที่นั่งพัก ศาลา หรืออื่น ๆ
- ศูนย์ประชาสัมพันธ์/บริการข้อมูล

15. ท่านคิดว่าชุมชนบ้านเอียกมีระบบสื่อความหมายได้มาตรฐาน (สามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ เจ้าหน้าที่บริการข้อมูล	☐ มัคคุเทศก์
☐ สื่อถิ่นพิมพ์ประชาสัมพันธ์	☐ ทางเดินศึกษาธรรมชาติ

16. ท่านคิดว่าชุมชนบ้านเอียกมีสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสาธารณูปโภคด้านใดบ้างที่ยังต้องปรับปรุงเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว

☐ ระบบไฟฟ้า	☐ ระบบนำ้ประปา
☐ โทรศัพท์	☐ ที่พัก

17. ท่านคิดว่าชุมชนของท่านมีห้องน้ำที่ถูกสุขอนามัยและเพียงพอสำหรับรองรับนักท่องเที่ยวหรือไม่

- เพียงพอ
- ไม่เพียงพอ

18. ท่านคิดว่าชุมชนบ้านเอียกมีระบบคุ้แลรักษาระบบน้ำปลอดกัยอย่างไรบ้าง (เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- มีแผนที่ ป้ายบอกสถานที่
- ความปลอดกัยจากโจรผู้ร้าย
- ความปลอดกัยจากสัตว์
- ความปลอดกัยจากการธรรมชาติ
- ป้ายเตือนภัย เบทเตียงภัย

19. ท่านคิดว่ากิจกรรมด้านการท่องเที่ยวใดที่จะทำให้นักท่องเที่ยวประทับใจมากที่สุด

- เส้นทางศึกษาธรรมชาติ
- ล่องแพชมธรรมชาติ
- ปืนหน้าไฟที่พาดึง
- ให้นักท่องเที่ยวร่วมทำงานกับชาวบ้าน
- ชมสวนผลไม้ของชาวบ้าน

20. ท่านคิดว่าแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนบ้านเอี๊ยดได้มารถฐานหรือไม่

- ได้มารถฐาน
- ยังไม่ได้มารถฐาน

ขอขอบพระคุณอย่างยิ่งที่ให้ความร่วมมือ